CONCEPT

Nota van Uitgangspunten Integrale aanpak Plein '40-'45

Colofon

Portefeuillehouder
Sandra Doevendans (DB Nieuw-West)

Ambtelijk opdrachtgever Integrale Aanpak Plein '40-'45
Sander Smit (V&OR)

Programmamanager Integrale Aanpak Plein '40 '45
Meret Muntinga (V&OR)

Stuurgroep Integrale Aanpak Plein '40-'45, Projectgroep Plein '40-'45
Stadsdeel Nieuw West, Verkeer en Openbare Ruimte (V&OR), Grond en Ontwikkeling (G&O), Economische Zaken en Cultuur (EZC), Stadswerken

Contact
plein4045@amsterdam.nl
Meret Muntinga (integraal programmamanager): 06 22430435
John-Paul Zigenhorn (omgevingsmanager): 06 38687061

*Deze concept Nota van Uitgangspunten is vrijgegeven voor inspraak door het dagelijks bestuur van Stadsdeel Nieuw West op **17 maart 2026**. De reactieperiode voor de omgeving ligt tussen **30 maart en 6 mei 2026.** Daarna wordt de definitieve Nota van Uitgangspunten opgesteld die vóór de zomer van 2026 aangeboden wordt aan het dagelijks bestuur.*

Inhoudsopgave

Voorwoord 5

Samenvatting 6

Leeswijzer 8

1. Waarom pakken we het plein aan? 10

1.1. Aanleiding 10

1.2. Plein '40-'45 vroeger 11

1.3. Plein '40-'45 nu 12

2. Een nieuw Plein '40-'45 14

2.1. Wensen voor een nieuw plein van bewoners, bezoekers en ondernemers 14

2.2. Onze droom voor Plein '40-'45 16

2.3. Naar een gastvrij, voor iedereen toegankelijk plein 18

2.4. Versterken van bestaande kwaliteiten van het plein 19

2.5. Wanneer is de vernieuwing van Plein '40-'45 geslaagd? 21

2.6. Afbakening van het plangebied en fasering van de aanpak 22

3. Uitgangspunten voor het nieuwe Plein '40-'45 25

3.1. Overkoepelende uitgangspunten herinrichting 26

3.2. Rode zone: Bruisende zone waar handel, ontmoeting en verblijven samenkomt 30

3.3. Oranje zone – Overgangszone rondom het Vrijheidscarillon 34

3.4. Gele zone – Verblijfzone voor rust, ontmoeten en sociaal-cultureel programma 36

3.5. Schetsontwerp 38

4. Wat gaan we nog meer doen? 39

4.1. Een veilig en leefbaar plein 39

4.2. Bedrijven, winkels en horeca 40

4.3. De markt als motor van Plein '40-'45 42

4.4. Afval, beheer en onderhoud 44
4.5. Ontmoeting en sociaal-culturele activiteiten 46
4.6. Kansen voor meer levendigheid: open plinten en wonen aan het plein 48
5. Planning en Organisatie 50
5.1. Het gevolgde participatieproces 50
5.2. Organisatie Integrale Aanpak Plein '40-'45 51
5.3. Planning en vervolgproces 52
5.4. Tijdens de werkzaamheden 52
5.5. Kosten en risico's 53
Bijlage 1: Onderbouwing schetsontwerp 53
Bijlage 2 Checklist Gastvrij Plein '40-'45 77
Bijlage 3 Overzicht onveilige plekken 80
Bijlage 4 Beleidskaders 81

Voorwoord

Plein '40-'45 is al generaties lang een bijzondere plek in Nieuw-West. Het is een plek waar mensen elkaar ontmoeten, waar de markt het plein tot leven brengt en waar ruimte is voor herdenking en het dagelijkse leven. Plein '40-'45 is het tweede herdenkingsplein van Amsterdam. Tegelijkertijd sluit het plein niet meer goed aan bij hoe het nu wordt gebruikt en beleefd. Bewoners en ondernemers maken zich zorgen over de uitstraling, de leefbaarheid en de veiligheid.

De wens om het plein te vernieuwen bestaat al jaren, dit ook als belangrijk onderdeel van de vernieuwing van Geuzenveld, Slotermeer. In het verleden zijn verschillende plannen gemaakt, maar die hebben niet geleid tot een zichtbare en blijvende verbetering. Dat had onder meer te maken met het ontbreken van voldoende financiële middelen en het uitblijven van vernieuwing van het omliggende vastgoed. In de afgelopen periode is hierin, ook omdat dat het gebied nu onderdeel is van het Nationaal programma 'Samen Nieuw-West', een duidelijke doorbraak bereikt. Het huidige dagelijks bestuur heeft ervoor gezorgd dat er nu wél financiële ruimte is om de herinrichting van Plein '40-'45 mogelijk te maken.

Met deze Nota van Uitgangspunten leggen we het fundament voor die vernieuwing. We weten dat een volledige herinrichting tijd kost en zorgvuldig moet gebeuren. Daarom richten we ons op een goed doordacht ontwerp van het plein voor de toekomst. Een ontwerp dat niet financieel afhankelijk is van eventuele vastgoedontwikkelingen maar wel is voorbereid op deze toekomstige ontwikkelingen. Tijdens het verder uitwerken van plannen zitten we niet stil: In 2025 zijn al verschillende verbeteringen doorgevoerd die niet konden wachten:

- Aan de kant van het Tuinstadhuis hebben bomen meer ruimte gekregen, is de bestrating hersteld en zijn meer zitbanken geplaatst.
- Op een aantal plekken rond het plein is de openbare verlichting aangepast na meldingen van gebruikers die zich niet veilig voelden.
- Voor de markt is een uitrit gemaakt om de verkeersveiligheid bij de op- en afbouw te verbeteren.
- Op de Slotermeerlaan zijn vier drempels en een zebrapad aangelegd ter verbetering van de verkeersveiligheid.

Deze stappen zorgen nu al voor een betere uitstraling en een prettiger en veiliger gebruik van het plein. In deze nota staan extra verbeteracties op het gebied van beheer en leefbaarheid opgenomen die we snel willen en kunnen uitvoeren. In een intensieve samenwerking met bewoners, (markt)ondernemers en andere betrokkenen werken we verder aan een toekomstbestendig Plein '40-'45: een plek waar de buurt trots op kan zijn en die verder kan uitgroeien tot het centrum van Geuzenveld, Slotermeer.

Het dagelijks bestuur van stadsdeel Nieuw-West,

Sandra Doevendans

Portefeuillehouder Ruimtelijke Ordening

Samenvatting

Plein '40-'45 is al decennialang het hart van Geuzenveld-Slotermeer. Het plein vervult een belangrijke economische, sociale en culturele functie voor de wijk en trekt met de grote dagmarkt en het winkelgebied ook bezoekers van buiten Nieuw-West. Tegelijkertijd staat het plein onder druk. De openbare ruimte is verouderd, het gebruik is intensief en de balans tussen levendigheid, veiligheid en leefbaarheid is zoekgeraakt. Bewoners, ondernemers en bezoekers ervaren zorgen over overlast, afval, verkeersveiligheid en een gebrek aan aantrekkelijke verblijfsplekken.

Deze Nota van Uitgangspunten legt de basis voor een integrale vernieuwing van Plein '40-'45. **Het doel van deze vernieuwing is dat Plein '40-'45 straks nog meer het levendige centrum van de wijk is: een gastvrije, groene en veilige ontmoetingsplek die beter aansluit bij het huidige en toekomstige gebruik.** De herinrichting van de openbare ruimte is een belangrijk onderdeel, maar niet voldoende op zichzelf. Daarom kiest de gemeente voor een samenhangende aanpak waarin ook openbare orde & veiligheid, beheer, de markt, economie, sociaal-culturele activiteiten en vastgoedontwikkeling zijn meegenomen.

De aanleiding voor deze aanpak is zowel fysiek als sociaal. Het plein is technisch toe aan groot onderhoud en heeft te weinig groen, waardoor hittestress een groeiend probleem is. Tegelijkertijd kent de wijk een diverse bevolkingssamenstelling met een relatief jonge bevolking en veel gezinnen, terwijl het plein weinig plekken biedt voor ontmoeting, ontspanning en verblijf, met name voor vrouwen, jongeren en kinderen. Ook ontbreekt een openbaar toilet, wat het verblijf op het plein onaantrekkelijk maakt. De toegenomen populariteit van het plein, mede door horeca in aanliggende straten, leidt bovendien tot extra druk en overlast voor omwonenden.

In uitgebreide participatietrajecten tussen 2019 en 2021 en opnieuw in 2025 is met bewoners, bezoekers, ondernemers, marktondernemers, vrouwen, meiden, jongeren en LHBTIQ+'ers gesproken over wensen en zorgen. Hieruit komt een duidelijk beeld naar voren. Mensen waarderen het plein als ontmoetingsplek en zijn trots op de markt, maar willen meer groen, betere verlichting, meer zitplekken, veilige looproutes, minder afval en meer handhaving. Vrouwen en meiden benadrukken het belang van een veilig en inclusief plein waar zij zich ook 's avonds welkom voelen. Jongeren geven aan zich nu vaak niet gewenst te voelen en vragen om een eigen plek.

Deze input heeft geleid tot een gedeelde toekomstvisie. Een plek worden waar je niet alleen komt om boodschappen te doen, maar ook om te verblijven. Een plein met meer groen en schaduw, waar water en het Carillon beter tot hun recht komen, waar ruimte is voor ontmoeting, herdenking en activiteiten, en waar de markt als belangrijkste drager behouden blijft. Gastvrijheid vormt hierbij het centrale uitgangspunt. Een plein is pas echt gastvrij als het aantrekkelijk en veilig is voor vrouwen en meiden, omdat dat een goede indicator is voor inclusiviteit en sociale veiligheid voor iedereen.

De aanpak is uitgewerkt langs zes samenhangende actielijnen. Er wordt ingezet op een schoner, heel en veiliger plein door betere afspraken over beheer, afval en handhaving. Het functioneren van de markt wordt verbeterd door een logischere indeling, betere logistiek en aandacht voor kwaliteit en diversiteit van het aanbod. Het economisch functioneren van het gebied wordt versterkt door meer samenwerking tussen ondernemers, een aantrekkelijker verblijfsklimaat en op termijn een bredere mix van winkels,

horeca en andere functies. Sociaal-culturele programmering krijgt een structurele plek, zodat het plein ook buiten markttijden levendig en betekenisvol is. De herinrichting van de openbare ruimte richt zich op vergroening, verkeersveiligheid, toegankelijkheid en klimaatbestendigheid. Tot slot wordt ingezet op vastgoedontwikkeling en het activeren van plinten, zodat gebouwen beter aansluiten bij het plein en bijdragen aan levendigheid.

De herinrichting van het plein wordt adaptief ontworpen. Dat betekent dat het ontwerp goed functioneert voor het huidige gebruik, maar ook ruimte laat om later aan te sluiten op vastgoedontwikkelingen. Het plein wordt ingedeeld in zones met verschillende functies: een bruisend markt- en ontmoetingsgebied, een rustiger verblijfsgebied bij het water en het Tuinstadhuis, en een overgangszone rond het Vrijheidscarillon waar herdenken, verblijf en activiteiten samenkomen. Het verleggen van de doorgaande fietsroute is een belangrijke ingreep om ruimte, openbare orde & veiligheid en overzicht te verbeteren.

De uitvoering is gefaseerd. In de eerste fase, met start vanaf 2028, wordt het plein zelf heringericht en worden belangrijke verkeers- en afvalknelpunten aangepakt. Tegelijkertijd worden maatregelen genomen op het gebied van beheer, veiligheid, markt en economie. De huidige planning is dat het plein in 2030 gereed is. In een tweede fase van het plan kunnen ook omliggende straten worden meegenomen. Onderzocht wordt nog wat hier wenselijk en mogelijk is waarbij met name aan de Slotermeerlaan de opgave is om overlast door de aanwezige horeca te verminderen. Hierbij kijken we ook naar de mogelijkheden om horeca te verplaatsen van de Slotermeerlaan naar het plein.

De vernieuwing van Plein '40-'45 is geslaagd wanneer het plein zichtbaar beter functioneert in het dagelijks gebruik, positiever wordt ervaren door bewoners, ondernemers en bezoekers, en duurzaam bijdraagt aan leefbaarheid, sociale cohesie en economische vitaliteit in Geuzenveld, Slotermeer. Het uiteindelijke doel is een plein waar de buurt trots op is en dat kan uitgroeien tot een sterk en toekomstbestendig centrum van Nieuw-West.

Leeswijzer

Deze Nota van Uitgangspunten (NvU) gaat over de Integrale Aanpak Plein '40-'45. De herinrichting van het plein is daarin een belangrijk en zichtbaar onderdeel, maar niet het enige. De opgaven op en rond het plein vragen om een aanpak waarin openbare ruimte, veiligheid en leefbaarheid, de markt, het economisch functioneren, sociaal-culturele activiteiten en vastgoed op elkaar aansluiten. Pas als die onderdelen samen worden opgepakt, kan het plein beter functioneren in het dagelijks gebruik en op de langere termijn.

De vernieuwing van Plein '40-'45 bestaat uit zes actielijnen. Samen vormen zij één programma:

Actielijn 1: Schoon, heel en veilig
Maatregelen voor een veilige en prettige omgeving, met duidelijke afspraken over beheer, handhaving en het tegengaan van overlast.

Actielijn 2: Markt
Afspraken en verbeteringen voor een goed functionerende markt, zoals indeling, logistiek, bereikbaarheid, voorzieningen en organisatie.

Actielijn 3: Economisch functioneren
Versterking van het winkel-, markt- en horecagebied, met aandacht voor een gezonde mix van functies, samenwerking en aantrekkelijkheid van het gebied.

Actielijn 4: Sociaal-culturele programmering
Activiteiten en programmering die zorgen voor levendigheid, ontmoeting en betrokkenheid van bewoners en bezoekers.

Actielijn 5: Herinrichting openbare ruimte
Ontwerp en uitvoering van de herinrichting van het plein en de directe omgeving, in participatie, gericht op verblijfskwaliteit, veiligheid (verkeersveiligheid, sociale veiligheid en openbare orde), toegankelijkheid en klimaatbestendigheid.

Actielijn 6: Vastgoed
Ontwikkeling en verbetering van gebouwen en plinten rondom het plein, zodat functies en uitstraling aansluiten bij de ambities voor het gebied.

De actielijnen hangen sterk met elkaar samen. Wat we doen voor veiligheid, markt, economie, activiteiten, herinrichting en vastgoed heeft direct invloed op elkaar en op hoe het plein elke dag gebruikt wordt. We werken de actielijnen daarom in samenhang uit, maar niet alles loopt in hetzelfde tempo: sommige onderdelen kunnen sneller, terwijl vastgoedontwikkeling vaak een langere doorlooptijd heeft. De herinrichting van het plein krijgt daarom een adaptief ontwerp dat goed werkt voor het gebruik van nu en ruimte laat om later aan te sluiten op ontwikkelingen zoals vastgoed, zodat maatregelen elkaar blijven versterken en het geheel logisch blijft.

Wat lees je waar?

Hoofdstuk 1: Waarom pakken we het plein aan?
Dit hoofdstuk schetst de aanleiding en de opgaven: het intensieve gebruik, de knelpunten in functioneren, leefbaarheid en veiligheid, en de noodzaak om naast de herinrichting ook op andere terreinen te investeren.

Hoofdstuk 2: Een nieuw Plein '40-'45
Hier staat de gezamenlijke ambitie centraal: de droom en wensen uit participatie, het beeld van een gastvrij plein en de kwaliteiten die we willen versterken. Dit hoofdstuk eindigt met de doelstelling en de toelichting dat dit programma via een integrale aanpak wordt gerealiseerd (inclusief de actielijnen).

Hoofdstuk 3: Uitgangspunten voor het nieuwe Plein '40-'45 (herinrichting)
Dit hoofdstuk vormt het ontwerpkader voor de herinrichting. Het start met de overkoepelende uitgangspunten en de onderbouwing daarvan (participatie, ambities en analyse). Daarna volgt per zone (rood, oranje en geel) een opbouw van knelpuntenkaart naar uitgangspunten, zodat duidelijk wordt welke kwaliteiten en randvoorwaarden per deelgebied nodig zijn. Het hoofdstuk bevat ook tekstkaders over hoe beelden en schetsen gelezen moeten worden en sluit af met het schetsontwerp: een samenhangende ruimtelijke verkenning die richting geeft, maar nog geen definitief ontwerp is.

Hoofdstuk 4: Wat gaan we nog meer doen?
Dit hoofdstuk werkt de overige onderdelen van de integrale aanpak uit: maatregelen en koers op het gebied van veiligheid/leefbaarheid, economie, markt, beheer/afval, programmering en levendige plinten. Het laat zien hoe acties op de korte termijn en beleidskeuzes voor de middellange termijn het uiteindelijke doel ondersteunen: een plein dat beter functioneert in het dagelijks gebruik en duurzaam bijdraagt aan de wijk.

Hoofdstuk 5: Planning en organisatie
Dit hoofdstuk laat zien hoe de integrale aanpak wordt georganiseerd en hoe het vervolgproces en de planning eruitzien.

Bijlagen

De bijlagen geven verdiepende onderbouwing (o.a. schetsontwerp), praktische hulpmiddelen (zoals de checklist gastvrijheid) en relevante overzichten (zoals onveilige plekken en beleidskaders). Daarmee vormen ze het naslagwerk bij de keuzes en uitgangspunten in de hoofdstukken.

Artist impressions: Artist impressions, zoals bijvoorbeeld figuur 7 t/m 11, geven een weergave van hoe het toekomstig ontwerp er mogelijk uit kan komen te zien. Het ontwerp wordt pas in de volgende fase definitief bepaald.

1. Waarom pakken we het plein aan?

1.1. Aanleiding

Plein '40-'45 vormt het centrum van economische en maatschappelijke voorzieningen in de wijk Geuzenveld, Slotermeer en heeft grote betekenis voor zowel de buurt als het stadsdeel.

Het winkelcentrum, de (horeca)ondernemers, het stadsdeelkantoor en de vijf dagen per week draaiende, succesvolle dagmarkt zorgen voor een intensief gebruik van het plein en stellen hoge eisen aan de openbare ruimte. De directe aanleiding voor de herinrichting is dat het plein verouderd is en niet meer aansluit bij de wensen en het huidige gebruik. De veelheid aan functies, van groen en zitplekken tot parkeren, OV, winkels, markt en ruimte voor fietsers, voetgangers en auto's, leidt tot uiteenlopende gebruikersbehoeften. Hierdoor is het een uitdaging om het gewenste niveau van een veilige, schone en goed functionerende openbare ruimte te bereiken en te behouden. Daarnaast is er het besef dat het plein nog niet ten volle wordt benut als bruisend hart van Nieuw-West, naast het Osdorpplein. Met een herinrichting en het toevoegen of versterken van functies kan Plein '40-'45 uitgroeien tot een belangrijke aanjager voor de vernieuwing van de wijk.

Verschillende knelpunten versterken de noodzaak tot herinrichting: het plein is technisch toe aan groot onderhoud en vergroening en klimaatadaptatie zijn urgent gezien de problemen van hittestress op het plein bij hete dagen. Naast fysieke opgaven spelen er ook sociale uitdagingen. De wijk kent een diverse bevolkingssamenstelling met zowel krachtige bewoners als mensen in kwetsbare posities. In het winkelgebied ontbreken sociale basisvoorzieningen en er zijn te weinig plekken waar omwonenden, met name kinderen en jongeren, prettig kunnen verblijven. Om de sociale verbinding te versterken, de levendigheid en leefbaarheid te vergroten, het eigenaarschap van bewoners te stimuleren en de lokale economie te ondersteunen, is naast een herinrichting van het plein een aanpak op al deze terreinen noodzakelijk.

Figuur 1: Plein '40-'45

1.2. Plein '40-'45 vroeger

Plein '40-'45 is al sinds de jaren vijftig het kloppend hart van Geuzenveld en Slotermeer. Het plein werd ontworpen als centraal punt van de nieuwe tuinstad, met ruimte voor handel, ontmoeting en herdenking. Op de eerste foto´s van het plein is te zien dat de markt er al was voordat de omringende gebouwen er waren. Later kwamen het postkantoor, winkels met woningen en kantoren. De inrichting was overzichtelijk en groen, met bomen, bankjes en een vaste plek voor de markt. De markt was vanaf het begin het levendige middelpunt. In de eerste jaren was het een overzichtelijke buurtmarkt, maar al snel groeide zij in omvang en betekenis. Er kwamen meer kramen en de markt breidde zich uit over een groter deel van het plein dan oorspronkelijk gepland (van oorspronkelijk ongeveer 80 kramen naar de 150 kramen op dit moment). Daardoor verdwenen enkele bomenrijen en verschoof de balans tussen open ruimte, groen en handel. De markt werd een trekpleister voor de hele wijk en later voor heel Nieuw-West, Amsterdam en ver daarbuiten. In 1961 werd het Bevrijdingscarillon geplaatst, als blijvende herinnering aan de Tweede Wereldoorlog en de bevrijding in 1945. In de decennia daarna veranderde het plein door verkeer, nieuwe bebouwing en herinrichtingen. Een deel van het groen en de oorspronkelijke opzet ging verloren, maar het plein bleef een levendige plek waar handel, ontmoeting en herdenking samenkomen. Zo vertelt Plein '40-'45 het verhaal van de ontwikkeling van Nieuw-West: van tuinstadplein met idealen van rust en overzicht naar bruisend stadsdeelcentrum waar het dagelijks leven zich afspeelt.

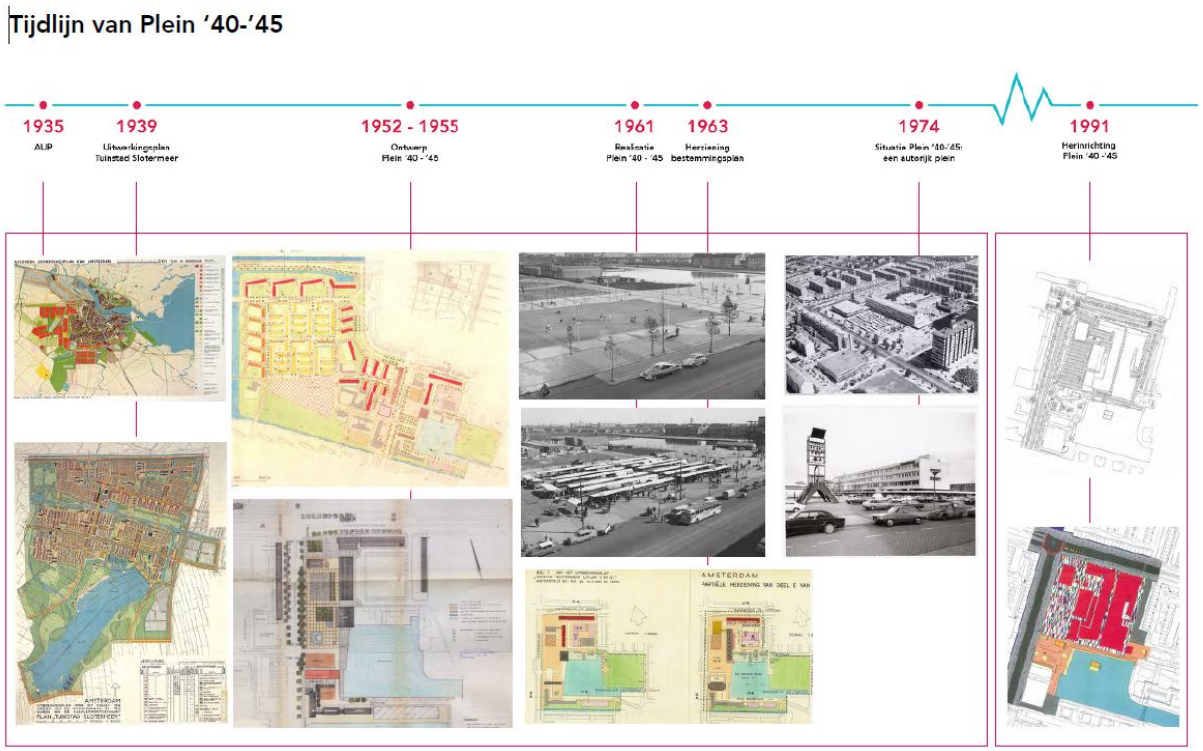

Figuur 2: Tijdlijn van Plein '40-'45.

1.3. Plein '40-'45 nu

Plein '40-'45 heeft een bijzondere sociale, economische en ruimtelijke betekenis voor de wijk. Als centraal plein van tuinstad Geuzenveld, Slotermeer is het een plek waar mensen van allerlei achtergronden elkaar dagelijks ontmoeten. Vijf dagen per week vindt hier de grootste markt van Nieuw-West plaats – een levendige dagmarkt waar bewoners uit de directe omgeving en bezoekers van ver buiten Amsterdam komen voor hun boodschappen, voor een praatje of gewoon voor de gezelligheid. Het plein met het Vrijheidscarrillon samen met de Antifascist (monument in de Willem Kraanstraat) speelt daarnaast ieder jaar een belangrijke rol bij herdenkingen en vieringen, zoals de 4 en 5 mei-activiteiten. Het plein is daarmee het tweede herdenkingsplein van Amsterdam. Zo verbindt het niet alleen het dagelijks leven, maar ook de gedeelde geschiedenis van de buurt.

Rondom Plein '40-'45 ligt een compact winkelgebied met een overdekt winkelcentrum. Het winkelcentrum, met parkeergarage, is in de jaren '90 direct naast het plein gebouwd, waar inmiddels veel landelijke ketens zijn gevestigd. De Slotermeerlaan en Burgemeester De Vlugtlaan vormen vaak de aanloopstraat naar het plein en bieden zelfstandige buurtwinkels en horeca. Dankzij deze concentratie van voorzieningen is het plein uitgegroeid tot een belangrijk economisch gebied voor de wijkbewoners kunnen er terecht voor alledaagse benodigdheden en lokale ondernemingen floreren. Door zijn centrale ligging en mix van functies is Plein '40-'45 uitgegroeid tot een buurtoverstijgende ontmoetingsplek.Het plein is bovendien gunstig gelegen aan belangrijke uitvalswegen en wordt goed bediend door tram en bus, wat het nu al tot een toegankelijk wijkcentrum maakt.

Het steeds intensiever wordende gebruik van het plein en de grote toename van de bezoekersaantallen vraagt om extra aandacht voor het voorkomen van overlast en onveilige situaties. Hierbij wordt intensief samengewerkt met verschillende partijen; er is een actieve vereniging van ondernemers (die samenwerken binnen de BIZ, Bedrijven InvesteringsZone) en is er een gebiedsmakelaar specifiek voor het winkelgebied aangesteld. En er is een sterk lokaal netwerk ontstaan in de vorm van Wij Zijn Plein 40-45, waarin bewoners, ondernemers en andere betrokkenen zich gezamenlijk inzetten voor een positiever, veiliger en leefbaarder plein.

Ondanks deze inspanningen is er nog regelmatig sprake van overlast. Ook in de omliggende buurten, met name de achter het plein gelegen Jan de Louterbuurt, ervaren bewoners overlast. Het gaat onder meer om parkeeroverlast, geluidsoverlast door toeterende auto's en zwerfafval, mede veroorzaakt door bezoekers van laat geopende horecagelegenheden aan de Slotermeerlaan.

Figuur 3: Bovenaanzicht Markt Plein '40-'45

Een opvallend horeca-uitgaansgebied

Sinds circa 2018 heeft Plein '40-'45 zich ontwikkeld tot een opvallende en drukbezochte bestemming binnen Amsterdam. In het bijzonder de groei van horeca met een mediterrane signatuur, waaronder dessertzaken, baklavawinkels en grillrestaurants, heeft het plein een herkenbaar culinair profiel gegeven. Tegelijkertijd is het aanbod op het plein steeds diverser; van een recent geopende croissanterie, tot snackzaken zoals FEBO tot bloemenwinkels, kappers en andere dagelijkse voorzieningen. Het plein biedt daarmee een breed palet aan functies en voorzieningen. Tegelijk is ook een veelvoorkomend geluid dat het aanbod diverser zou kunnen, er is momenteel weinig horeca waar alcohol wordt geschonken, weinig biologisch of vegetarisch aanbod en weinig zaken in het duurdere segment. Nb in het verleden is wel ingezet op het vergroten van het aantal horecagelegenheden dat alcohol schenkt, omdat de ervaringen hiermee niet positief waren is daar mee gestopt.

De populariteit van het plein reikt inmiddels verder dan Nieuw-West. Bezoekers uit andere stadsdelen en omliggende gemeenten weten Plein '40-'45 steeds beter te vinden, mede door de zichtbaarheid op sociale media. Zo heeft onder andere het TikTok-account WinkelcentrumPlein4045 bijgedragen aan de grote bekendheid van het plein als levendige plek voor eetervaringen en winkeltips. Online platforms, blogs en lokale media benoemen Plein '40-'45 regelmatig als bestemming voor bijzondere smaken en betaalbare horeca, wat de aantrekkingskracht verder heeft vergroot.

Door deze ontwikkeling verandert Plein '40-'45 steeds meer van een voornamelijk lokaal buurtplein naar een stedelijke ontmoetingsplek met een bovenwijkse en zelfs regionale functie. Een keerzijde van deze toegenomen populariteit is dat met name op drukke avonden en in het weekend de bezoekersaantallen sterk toenemen. Wat leidt tot extra druk op de openbare ruimte en tot overlast voor direct omwonenden. Met name in de Jan de Louterbuurt is sprake van voortdurende overlast door parkerende bezoekers van de horecastrook aan de Slotermeerlaan. Hiervoor worden al maatregelen genomen om deze overlast terug te dringen. In het kader van de herinrichting van het plein ligt daarbij met name een opgave om het gebruik van de huidige parkeergarage, die in de avond bijna niet gebruikt wordt, beter te faciliteren en te stimuleren zodat de parkeeroverlast in omliggende buurten vermindert.

Figuur 4: Horeca

2. Een nieuw Plein '40-'45

In dit hoofdstuk schetsen we de hoofdlijnen van het nieuwe Plein '40-'45. We beginnen met een samenvatting van de opbrengsten van het participatieproces van de afgelopen jaren. Inwoners, bezoekers en ondernemers hebben hierin veel input gegeven over hun wensen voor het plein. In de bijlage staat een overzicht van hoe deze participatie is georganiseerd. Als afsluiting van het participatieproces hebben 56 bewoners en bezoekers hun persoonlijke visie gedeeld op het nieuwe plein. De gezamenlijke droom die hieruit naar voren komt, is opgenomen in paragraaf 2.2. Op basis van deze input en de bestaande beleidsdoelen van de gemeente Amsterdam, onder andere op het gebied van verduurzaming en stedelijke ontwikkeling (zie bijlage), zijn in dit hoofdstuk de belangrijkste doelstellingen voor de vernieuwing van het plein geformuleerd. Deze doelen richten zich vooral op het versterken van de bestaande kwaliteiten van het plein. Tot slot beschrijven we welk gebied onder de vernieuwing valt en in welke stappen we het plan uitvoeren.

2.1. Wensen voor een nieuw plein van bewoners, bezoekers en ondernemers

In de periode 2019 tot en met 2021 en opnieuw in 2025 is uitgebreid gesproken met bewoners, bezoekers, vrouwen en meiden, LHBTIQ+'ers, ondernemers en marktondernemers over de herinrichting van Plein '40-'45. Deze input is gebruikt bij de totstandkoming van de Nota van Uitgangspunten. De gesprekken, die in verschillende vormen en samenstellingen plaatsvonden, geven een breed en genuanceerd beeld van hoe het plein wordt gebruikt, gewaardeerd en beleefd.

Bewoners geven in de gesprekken aan dat zij het plein zien als een belangrijke centrale ontmoetingsplek in de wijk. Tegelijkertijd spreken zij zorgen uit over overlast, met name door afval, geluid, verkeer en een gebrek aan handhaving. Afval is een thema dat in veel gesprekken terugkomt. Men ervaart veel afval op het plein, zeker na een drukke marktdag, dat vervolgens de buurten rondom het plein in waait. In vrijwel alle gesprekken komt de wens naar voren voor een openbaar toilet, meer groen en betere verlichting, als middelen om het verblijfsklimaat en de veiligheid te verbeteren.

Voor vrouwen en meiden blijkt dat het plein voor hen een essentiële sociale ontmoetingsplek is. Zij benadrukken dat het plein inclusiever kan worden ingericht door het toevoegen van openbare toiletten, betere speelvoorzieningen, meer zitplekken en duidelijke ontmoetingsruimtes. Daarnaast wordt de behoefte uitgesproken aan meer activiteiten en voorzieningen voor jongeren en moeders. Genoemde wensen zijn onder andere een gebedsruimte, kinderopvang, een horecagelegenheid gericht op vrouwen en meiden en een speelplek voor jonge kinderen. Overkoepelend geven vrouwen en meiden aan dat een veilig, uitnodigend plein waar men zich ook in de avond welkom en veilig voelt, de belangrijkste randvoorwaarde is.

Naast de gesprekken met vrouwen en meiden heeft ook een groepsgesprek plaatsgevonden met jonge jongens. De jongens gaven daarbij aan zich nu niet welkom te voelen op het plein (leeftijd 12-18 jaar). Zij worden vaak weggestuurd als ze in groepjes samenkomen om te zitten of te 'chillen'.

In gesprekken over het winkelgebied en de markt komt een divers beeld naar voren. Veel huidige bezoekers, met name vrouwen en moeders, ervaren de markt als levendig, veilig en prettig. Ze komen

hier om te winkelen en om bekenden tegen te komen. Omwonenden geven echter aan behoefte te hebben aan minder overlast en in sommige gevallen aan een kleinere markt, terwijl marktondernemers juist inzetten op behoud van de huidige omvang. Zij benadrukken het belang van een compacte markt met logische looproutes en een sterke verbinding met het winkelcentrum. Daarnaast zien marktondernemers kansen om het Carillon meer bij de markt te betrekken en de relatie met de horeca aan de Slotermeerlaan te versterken.

De meningen over marktuitbreiding rondom het Carillon zijn verdeeld. Sommigen zien dit als een kans om het Carillon meer betekenis te geven, terwijl anderen vrezen aantasting van het monument. Verder ziet de markt graag dat de markt aan alle vier de zijden een open uitstraling krijgt, vooral bij het Carillon is dat nu nog niet het geval. Zowel bewoners als ondernemers geven aan dat het water naast het Tuinstadhuis (hierna: de Waterkom) en het gebied vóór het Tuinstadhuis minder geschikt zijn voor marktactiviteiten, vanwege het risico op overlast en het verlies van samenhang. Voor marktondernemers is het bovendien van groot belang dat er tijdig duidelijkheid komt over de locatie van de markt tijdens werkzaamheden, met een duidelijke voorkeur voor een gefaseerde uitvoering zodat de markt zoveel mogelijk op het plein kan blijven. Vanuit bewoners klinkt daarnaast een sterke wens voor meer diversiteit in het winkel- en horeca-aanbod.

Op het thema verkeer is gesproken met verschillende gebruikers van het plein. Vooral het huidige fietspad dat dwars over het plein loopt wordt als onveilig ervaren, met name door het snelle verkeer van fatbikes en andere elektrische fietsen. Over de oplossingsrichtingen lopen de meningen uiteen. Een ander belangrijk knelpunt dat breed wordt gezien is het vele gebruik van voertuigen (auto's) op het fietspad en de rest van het plein. Dit is ook belangrijk vanwege het gebruik door ouderen van het plein en het weer heropenen van het verzorgingshuis A.H. Gerardhuis. Over het parkeren rondom het plein wordt aangegeven dat de parkeergarage beter benut kan worden door de vindbaarheid en zichtbaarheid te verbeteren. Tegelijkertijd worden het zebrapad aan de Slotermeerlaan en de nieuwe uitrit voor de markt overwegend positief beoordeeld.

Ook vergroening is een belangrijk onderwerp in de gesprekken. Bewoners en bezoekers spreken een duidelijke wens uit voor meer groen en koelere plekken, met name door het toevoegen van bomen. Marktondernemers geven aan vergroening te steunen, mits daarbij rekening wordt gehouden met de marktfunctie en de logistiek. De marktondernemers benadrukken dat regen, wind en kou het plein en de markt een groot deel van het jaar beperken. Zij vinden dat de herinrichting daarom een aantoonbare verbetering moet opleveren in comfort en bruikbaarheid van het plein, voor ondernemers, bezoekers en bewoners.

Het Carillon wordt door alle betrokkenen gezien als een belangrijk icoon van het plein dat meer zichtbaar en beleefbaar kan worden gemaakt. Genoemde suggesties zijn onder meer programmering, verlichting, zitplekken en informatievoorziening rondom het Carillon.

Tot slot is gesproken over specifieke plekken rond het plein. De Waterkom wordt door veel bezoekers gewaardeerd als een prettige verblijfsplek die veel beter benut kan worden. Zij wensen hier meer zitgelegenheid. Omwonenden uiten juist zorgen over mogelijke geluidsoverlast bij intensiever gebruik door een nieuwe steiger en meer zitbankjes. Daarnaast zijn er plekken die door verschillende groepen als minder prettig of onveilig worden ervaren, met name 's avonds op het plein, bij de horeca aan de Slotermeerlaan, in de steeg bij de Action en achter het winkelcentrum bij de parkeergarage.

Deze brede en diverse opbrengsten uit de gesprekken vormen gezamenlijk de inhoudelijke basis voor de verdere uitwerking van de herinrichting van Plein '40-'45.

2.2. Onze droom voor Plein '40-'45

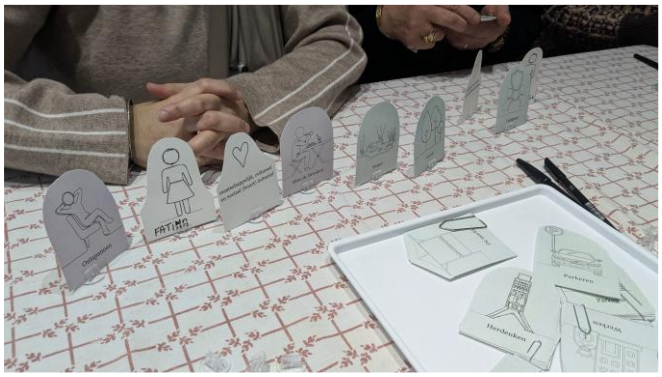

Figuur 5: Onderzoek Stby: de toekomstvisie voor Plein '40-'45 van deelnemer van groepsgesprekken.

Figuur 6: Onderzoek Stby: de toekomstvisie voor Plein '40-'45 van deelnemer van groepsgesprekken.

Als afronding van het participatieproces hebben we eind 2025 56 individuele verhalen opgehaald van voornamelijk bewoners en bezoekers van Plein '40-'45, van zowel jong als oud en met verschillende culturele achtergronden. Hieruit is onderstaande droom voor het nieuwe Plein '40-'45 uitgekomen. De woorden die tussen aanhalingstekens staan zijn letterlijke quotes uit de gesprekken. '40-'45. Deze droom en de achterliggende verhalen zijn opgenomen in de publicatie "Samen naar een levendig, groen en veilig Plein '40-'45 oor iedereen " (7 januari 2026)

Onze droom voor Plein '40-'45 …

…is die van een plek die volop tot leven komt, niet langer een "kale vlakte" of een "massa stenen". We zien graag een transformatie van een "betonnen kolos" in een gezellige, groene oase.

Wanneer we over een paar jaar de straat oversteken, zijn de parkeerplekken verdwenen—die zijn allemaal verplaatst naar de parkeergarage die dan goed te vinden en te bereiken is —waarbij de parkeerkosten niet "overdreven duur" zijn en de markt toch kan blijven. In plaats van auto's zien we mooie groene heggen met daarachter bankjes, en bakken met planten. Groen is "goed voor de gezondheid" en het bestrijdt de "hittestress" op het plein. We hopen dat er in elk geval veel meer groen is.

Het water, dat nu haast niet wordt gebruikt, zien we graag als een prachtige ontmoetingsplek. Hier kunnen we "even lekker zitten" en ontspannen, met bankjes, prieeltjes en steigers. Het water is mooi en verkoelend in de zomer, maar het moet wel veilig zijn voor kleine kinderen, dus misschien met kleine hekjes.

De markt blijft voor ons de kern van het plein. Het is een cruciale plek om boodschappen te doen voor een kleine en een grote beurs. Het is een markt om trots op te zijn! We zijn hier echt verwend. We hebben hier ook veel verschillende winkels, hoewel je wel af en toe wel eens wat mist. We vrezen dat de markt hetzelfde lot zal ondergaan als de markt in Bos en Lommer, die nu niet meer bestaat. De markt mag wel iets aangepast worden, bijvoorbeeld om ruimte te maken voor meer divers aanbod in de kramen. We willen bijvoorbeeld graag een plek voor garen en naaiartikelen, een warme bakker, meer voedingsmiddelen van verschillende culturen en ook wat biologisch aanbod.

Het Carillon en het herdenken zijn belangrijke pijlers van het plein. Om het herdenkingsmonument past een mooie afbakening waar mensen kunnen zitten en filosoferen of bezinnen. Het moet een toegankelijke plek zijn waar soms ook toespraken kunnen worden gehouden. Voor sommigen is het nuttig dat het duidelijker is waar het monument voor dient.

Wanneer de markt in de middag klaar is, willen we het plein graag meer multifunctioneel gebruiken. Dan kunnen bijvoorbeeld terrasjes tevoorschijn komen, zodat het ook 's avonds een levendige en bruisende plek is. We willen meer levendigheid dan alleen de winkels en de markt.

Het plein in de toekomst is een plek waar je ook naartoe gaat zonder dat je iets nodig hebt, waar je kunt "ontspannen" en gewoon lekker kunt "chillen". Voor veel dames is het nu al "echt een uitje". We hebben behoefte aan meer afzonderlijke en daardoor veiligere zitplekken, en liefst met een rugleuning, niet van die "grote stenen dingen" die er nu staan. We willen even ongestoord kunnen uitrusten met "al die tassen".

Het plein moet echt inclusief zijn, en een huiskamer bieden voor de hele buurt. We willen niet langer zien dat mensen "los langs elkaar heen leven". We willen graag meer vieringen van verschillende culturen, zoals het Suikerfeest, en niet alleen de Nederlandse feestdagen. Het is belangrijk dat er ook vrije ontmoetingsplekken zijn waar men kan zitten en socialiseren zonder consumptieplicht.

Jongeren mogen niet langer het gevoel hebben dat ze niet welkom zijn op het plein. We willen daar kunnen chillen zonder dat we weggestuurd worden. We hebben een eigen plek nodig, zoals een plek om te sporten (voetbal of basketbal), of een gebouwtje waar je "film kan kijken met begeleiders" of "wat huiswerk kunt doen zonder dat je lastiggevallen wordt door anderen".

Ten slotte moet de overlast met het afval worden opgelost. Er is "te veel vuil op de grond", en we hebben meer en grotere prullenbakken nodig. Ook is er een structureel tekort aan gratis openbare toiletten.

In de toekomst is Plein '40-'45 een plek waar iedereen elkaar blijft opzoeken, waar de verbinding "heel mooi" is, en waar de levendigheid, veiligheid en ontspanning samenkomen, zodat we niet alleen naar de markt of winkels gaan, maar er ook graag gewoon willen zijn.

Figuur 7: Onderzoek Stby: de toekomstvisie voor Plein '40-'45 van deelnemer van groepsgesprekken.

2.3. Naar een gastvrij, voor iedereen toegankelijk plein

Als centrale visie op de ontwikkeling van Plein '40-'45 in Amsterdam Nieuw-West komt naar voren dat het plein een gastvrije, veilige en toegankelijke plek wordt waar bewoners en bezoekers van alle leeftijden en achtergronden zich welkom voelen. Deze ambitie sluit aan bij het raadsinitiatief *Gastvrije Openbare Ruimte* (2025). Hierin wordt gesteld dat een plek pas écht gastvrij is wanneer deze aantrekkelijk is voor **jonge vrouwen**. Hun aanwezigheid geldt als indicator van een prettige, veilige en inclusieve omgeving en is daarmee ook een randvoorwaarde voor een duurzame toekomstbestendige ontwikkeling van de economische functies op en rond het plein (zie ook hoofdstuk 4.2). Vanuit dit perspectief zijn gesprekken gevoerd met vrouwen, meiden en LHBTIQ+'ers. Hun ervaringen zijn gecombineerd met onderzoek en voorbeelden van genderinclusieve stedenbouw. Hieruit zijn **vijf hoofdvoorwaarden** geformuleerd voor een gastvrij Plein '40-'45:

1. *Thuisgevoel en eigenaarschap:* een gastvrije plek is een plek waar je je welkom en thuis voelt. Waar mensen met verschillende achtergronden samenkomen en elkaar ontmoeten. Een plek waar je het gevoel hebt dat je jezelf mag zijn en waar je zeggenschap over hebt, zodat het ook een beetje 'van jou' voelt. Een gastvrij Plein '40-'45 moet uitnodigen tot sociale interactie en verbinding tussen culturen en generaties.
2. *Zorgzaamheid:* op een gastvrije plek wordt er naar je omgekeken. We willen een Plein '40-'45 waar het wordt aangemoedigd om voor elkaar én voor de openbare ruimte te zorgen. Veel zorgtaken vinden plaats in de openbare ruimte (boodschappen, kinderen begeleiden, mantelzorg). Daarom moet het plein beter zijn ingericht voor deze gebruikers en taken.
3. *Veiligheid en geborgenheid:* een plek is pas gastvrij als iedereen, ongeacht gender, seksualiteit, leeftijd of culturele achtergrond, het gevoel heeft dat hij/zij/hen zichzelf mag en kan zijn en zich daar veilig bij voelt. Plein '40-'45 moet een plek worden waar iedereen zich veilig en geborgen voelt. Op en rondom Plein '40-'45 zijn een aantal plekken die nu als onveilig worden ervaren. In de bijlage staat een overzicht van deze plekken, met per plek de belangrijkste aanwijsbare redenen waarom die op dit moment als onveilig worden ervaren.
4. *Goede bereikbaarheid:* een plek is pas gastvrij als je er prettig kan komen en weer weg kan gaan. Aandacht voor de aanlooproutes naar en van Plein '40-'45 is daarom heel belangrijk. Deze moeten overzichtelijk, goed verlicht, toegankelijk en voorzien van "ogen op straat" zijn. Belangrijk is dat er alternatieve routes bestaan als een pad tijdelijk niet prettig of toegankelijk is.

5. *Ruimte voor uiteenlopende behoeften:* een gastvrij Plein '40-'45 moet ruimte bieden aan de behoeftes van allerlei verschillende groepen. Zodat iedereen zich thuis voelt op het plein. Omdat ze over het algemeen in de openbare ruimte minder plek krijgen, of omdat we specifiek bij Plein '40-'45 zien dat er een behoefte is die nog niet vervuld wordt. Zo is er behoefte aan meer diversiteit in de horeca (voor vrouwen en LHBTIQ+'ers), diverser aanbod in detailhandel (meerdere prijsklassen en culturen), plek voor jongeren, speelplekken voor kinderen en een openbaar toilet (zie hieronder).

Deze voorwaarden gelden als de **leidende principes** voor de aanpak van Plein'40-'45. Om dit te realiseren, wordt in de volgende projectfasen elk ontwerpbesluit getoetst aan een "Checklist Gastvrijheid", waarin de thema's als thuisgevoel, zorgzaamheid, veiligheid, bereikbaarheid en diversiteit systematisch worden beoordeeld (zie bijlage 3). Door deze uitgangspunten te volgen, kan Plein '40-'45 zich ontwikkelen tot een plek die niet alleen mooi is, maar waar mensen zich werkelijk thuis voelen. In de volgende hoofdstukken worden deze uitgangspunten zo goed mogelijk uitgewerkt.

Publiek toilet als basisvoorwaarde voor een gastvrij plein

Op Plein '40-'45 ontbreekt op dit moment een openbaar toilet, terwijl het plein intensief wordt gebruikt door marktbezoekers, winkelend publiek en deelnemers aan evenementen. Vooral vrouwen, ouderen, kinderen en mensen met een beperking ervaren hierdoor minder comfort en blijven daardoor minder lang op het plein. Dat staat haaks op de ambitie om van Plein '40-'45 een gastvrije, veilige en inclusieve plek te maken. Het ontbreken van een toilet leidt bovendien tot praktische overlast: bezoekers wijken uit naar winkels of de directe omgeving, wat zowel ondernemers als bewoners belast. Een schoon en toegankelijk toilet is daarmee niet alleen een sociale voorziening, maar versterkt ook de verblijfskwaliteit en daarmee de lokale economie. Onderdeel van deze Nota van Uitgangspunten is dat we bij de herinrichting van het plein gaan zorgen voor een definitieve openbare toiletvoorziening te realiseren in een van de bestaande plinten rond het plein, zoals het Tuinstadhuis, Tanger-gebouw of de winkelplint. Hiermee voorkomen we losse gebouwtjes op het plein: een belangrijk uitgangspunt vanwege zichtlijnen, veiligheid en bewaken van de openbare orde en een open, overzichtelijke inrichting. Voor de korte termijn gaan we onderzoeken op welke wijze we bestaande toiletten in de buurt al open kunnen stellen voor publiek (bijvoorbeeld het toilet in het Tuinstadhuis). Ook onderzoeken we hoe het bestaande publieke toilet in Huis van de Wijk *De Honingraat* beter toegankelijk gemaakt kan worden.

2.4. Versterken van bestaande kwaliteiten van het plein

Bij het vertalen van droom en wensen naar een plan van aanpak voor de vernieuwing van Plein '40-'45 wordt in deze Nota van Uitgangspunten gekozen voor het versterken van de bestaande identiteit. Het plein en het omliggende winkelgebied beschikken immers al over sterke kwaliteiten die het gebied aantrekkelijk maken voor bewoners, bezoekers en ondernemers. Het streven is deze kwaliteiten verder uit te bouwen om daarmee de identiteit van het plein te versterken.

1. *Markt als drager* - De markt is hierbij de belangrijkste drager van het plein en het winkelgebied. Al decennialang vormt de markt het economische en sociale ankerpunt van Plein'40-'45. De markt is op dit moment succesvol en trekt dagelijks een grote groep bezoekers uit de wijk en daarbuiten. De herinrichting moet bijdragen aan het behoud en de versterking van de markt als economische voorziening en als ontmoetingsplek.

2. *Winkelen voor een kleine en grotere beurs* - Ook de aanwezigheid van een groot aantal winkels in het winkelcentrum en de aanliggende straten is, in combinatie met de markt, een belangrijke kwaliteit voor het gebied. Hiermee wordt voorzien in een aanbod dat voorziet in de meeste basisbehoeften van de inwoners. De inzet is om het huidige aanbod aan winkels te behouden en gezamenlijk met de ondernemers en vastgoedpartijen in zetten op verdere verbreding van het winkelaanbod – zodat het gebied voor alle doelgroepen, rekening houdend met een veranderende bewonerssamenstelling mede als gevolg van de stedelijke vernieuwing, een aantrekkelijk winkelgebied is en blijft.
3. *Levendige functies* - Naast de markt en winkels speelt horeca een belangrijke rol in het bijzondere karakter van het gebied. Horecavoorzieningen dragen bij aan verblijfskwaliteit, ontmoeting en levendigheid en versterken het plein als plek waar men niet alleen komt om te kopen, maar ook om te verblijven. De combinatie van markt, winkels en horeca maakt Plein '40-'45 tot een dynamische en herkenbare plek binnen de stad. Deze levendigheid is een belangrijke kwaliteit die verder versterkt moet worden, vooral op momenten dat er geen markt is en natuurlijk met oog voor een goede balans tussen recreëren, wonen en leefbaarheid.
4. *Multifunctionaliteit* - Tot slot is multifunctionaliteit een kernkwaliteit van Plein'40-'45. Het plein is oorspronkelijk ontworpen als plek voor markt en handel, maar ook voor ontmoeting en herdenking. Deze functies hebben altijd naast elkaar bestaan en geven het plein zijn bijzondere betekenis. Het samengaan van dagelijks gebruik en bijzondere momenten maakt het plein tot een waardevolle en fijne plek. De herinrichting zet in op het behoud en de versterking van deze multifunctionaliteit, zodat Plein '40-'45 ook in de toekomst een betekenisvolle, levendige en gastvrije plek blijft voor iedereen.

Bovenstaande kwaliteiten vertalen zich onder aan andere in de uitgangspunten voor het fysieke ontwerp (zie hoofdstuk 3).

Het plein als hart van een vitale en gemengde buurt

Levendige buurten zijn vitale en gemengde buurten, waar wonen, werken, voorzieningen en ontmoeting elkaar versterken. Amsterdam Nieuw-West is grotendeels gebouwd vanuit het naoorlogse gedachtegoed van functiescheiding. De tuinsteden Slotermeer en Geuzenveld zijn in de jaren ’50 gerealiseerd op basis van het Algemeen Uitbreidingsplan (AUP) van 1934, met een duidelijke scheiding tussen wonen, werken, verkeer en voorzieningen en een open verkavelingsstructuur. In de huidige stedelijke context is er echter steeds meer behoefte aan gemengde stedelijke milieus die bijdragen aan levendigheid, sociale samenhang en economische vitaliteit.

Plein '40-'45 biedt bij uitstek kansen om deze menging verder te ontwikkelen en zo bij te dragen aan een levendige en toekomstbestendige wijk. De toekomstige demografische ontwikkeling van stadsdeel Nieuw-West benadrukt het belang hiervan. De bevolking groeit de komende jaren van circa 160.000 naar ongeveer 225.000 inwoners. Nieuw-West kent een relatief jonge bevolking en heeft de jongste bevolkingssamenstelling van Amsterdam: een groot aandeel bewoners is jonger dan 18 jaar, terwijl de leeftijdsgroep 30–39 jaar de grootste groep vormt. Daarnaast bestaat circa 66% van de huishoudens uit alleenstaanden. Deze groei en samenstelling vragen om voldoende en gevarieerde economische en maatschappelijke voorzieningen, waaronder een sterke markt, een aantrekkelijk plein en een uitnodigende openbare ruimte.

2.5. Wanneer is de vernieuwing van Plein '40-'45 geslaagd?

Het voorgaande leidt tot de volgende doelstelling van de aanpak van Plein '40-'45:

> *"We streven naar een gastvrij, groen en levendig plein, waar ruimte is voor een florerende dagmarkt, ontmoeting, herdenking en sociaal-culturele activiteiten - zowel overdag als 's avonds."*

Dat wil zeggen: een aantrekkelijk, schoon, (sociaal)veilig en levendig plein als vitaal centrum van Geuzenveld, Slotermeer dat functioneert als gastvrije verblijf- en ontmoetingsplek voor huidige én toekomstige bewoners, ondernemers en bezoekers – jong en oud -, met een goed functionerende dagmarkt met een gevarieerd productaanbod, actieve plinten en een toekomstbestendige openbare ruimte. Het vernieuwingsprogramma is in algemene zin geslaagd wanneer Plein '40-'45 zichtbaar beter functioneert in dagelijks gebruik, positiever wordt gewaardeerd door gebruikers en een duurzame impuls geeft aan leefbaarheid, economie en sociale cohesie in de wijk.

De vernieuwing van het plein wordt vormgegeven via een integrale aanpak. Dit betekent dat we niet alleen investeren in de fysieke herinrichting van het plein maar ook gaan werken aan andere onderdelen die van invloed zijn op het goed functioneren van het plein. Deze onderdelen (actielijnen) en de doelstellingen per onderdeel zijn hieronder weergegeven:

Actielijn 1: Intensivering schoon, heel en veilig:

- *De leefbaarheid op Plein '40-'45 is beter, door minder zichtbare verloedering op straat, minder zichtbare overlast van zwerf- en bedrijfsafval en minder verkeerd geparkeerde auto's en voertuigen.*

Actielijn 2: Verbetering dagelijks functioneren van de markt

- De goede bereikbaarheid van de markt op Plein '40-'45 wordt behouden en structureel geborgd als kernkwaliteit van het gebied.
- De algehele waardering van de markt op Plein '40-'45 wordt verhoogd door integrale verbetering van kwaliteit, inrichting en organisatie.
- De verblijfskwaliteit en ruimtelijke beleving van Plein '40-'45 worden versterkt om langer verblijf en herhaalbezoek te stimuleren.
- Het marktaanbod op Plein '40–'45 wordt kwalitatief versterkt en beter afgestemd op de behoeften van bezoekers.

Actielijn 3: Economisch functioneren winkel- en markt en horecagebied

- *Het economisch functioneren is verbeterd en sluit beter aan op de uitgangspunten van een vitale buurt.*
- *De ondernemersnetwerken in de buurt zijn versterkt.*

Actielijn 4: Sociaal-culturele programmering

- Meer programmering en activiteiten op het plein zodat buurtbewoners zich meer betrokken voelen en elkaar ontmoeten en de sociale cohesie en de beleving van de buurt beter is

Actielijn 5: Herinrichting openbare ruimte

- De openbare ruimte van Plein '40-'45 is opnieuw is ingericht met een hogere kwaliteit en een betere waardering door bezoekers/ondernemers/bewoners,
- De inrichting draagt bij aan gastvrij gebruik door vrouwen en meiden, en zij voelen zich veiliger op het plein
- De inrichting van het plein draagt bij aan verkeersveilig gebruik, de inrichting van het plein sluit beter aan bij de benodigde verkeersstromen en logistiek voor markt en winkels.
- Het plein en de directe omgeving is klimaatbestendig, het plein is beter bestand tegen hitte en kan water beter opvangen.

Actielijn 6: Vastgoed

- Het vastgoed rondom het plein een impuls heeft gekregen met functies die een bijdrage leveren aan de levendigheid van het plein ook buiten markttijden. Het betreft ook het toevoegen van m2 wonen, voorzieningen en bedrijvigheid waarbij balans tussen wonen, recreëren en leefbaarheid met elkaar in evenwicht is.
- De plinten van van het vastgoed hebben zoveel mogelijk een 'open' en toegankelijk karakter ook buiten winkeltijden
- De gevels hebben voor zover nodig een kwaliteitsimpuls gekregen en ingangen van ondernemingen in de panden zijn aan het plein en goed zichtbaar/toegankelijk

Duurzaamheidsdoelstellingen

Bij de invulling van al deze zes actielijnen staan de duurzaamheidsdoelstellingen van de gemeente centraal. Met name op de volgende duurzaamheidsdoelstellingen wordt invulling gegeven bij de aanpak van het plein:

- Een groenere en meer biodiverse stad: bij de nieuwe inrichting van het plein is vergroening van het plein een belangrijk uitgangspunt. De inzet is dat er een substantieel aantal bomen wordt toegevoegd (zie volgende hoofdstuk). In het schetsontwerp is ruimte voor bijna 100 nieuwe bomen.
- Klimaatbestendige stad: de vergroening van het plein levert een belangrijke bijdrage aan het voorkomen van hittestress op het plein. Daarnaast wordt het plein zo aangelegd dat het ook in geval van extreme neerslag er voldoende afvoercapaciteit beschikbaar is.
- Circulaire stad: samen met de ondernemers op de markt en het winkelcentrum wordt gewerkt aan het verminderen en het hergebruik van afvalstromen. Op de markt worden verder stappen gezet in afvalscheiding en -reductie door het gebruik van gescheiden afvalstromen (rest, GFT en karton) en het stimuleren van herbruikbare verpakkingen en logistieke middelen.

2.6. Afbakening van het plangebied en fasering van de aanpak

De Integrale Aanpak Plein '40-'45 richt zich op het plein en de directe omgeving, inclusief het winkelgebied in de aanliggende straten van het plein: het deel van de Slotermeerlaan tot aan het hotel, de Burgemeester de Vlugtlaan tot aan en inclusief de Willem Kraanstraat. In de bijgaande scopekaart is dit aangegeven.

In het kaartje is ook, in kleur, een fasering aangegeven van de aanpak waarbij prioriteit (in de eerste fase) wordt gegeven aan de fysieke herinrichting van het plein en de daarmee samenhangende benodigde ingrepen.

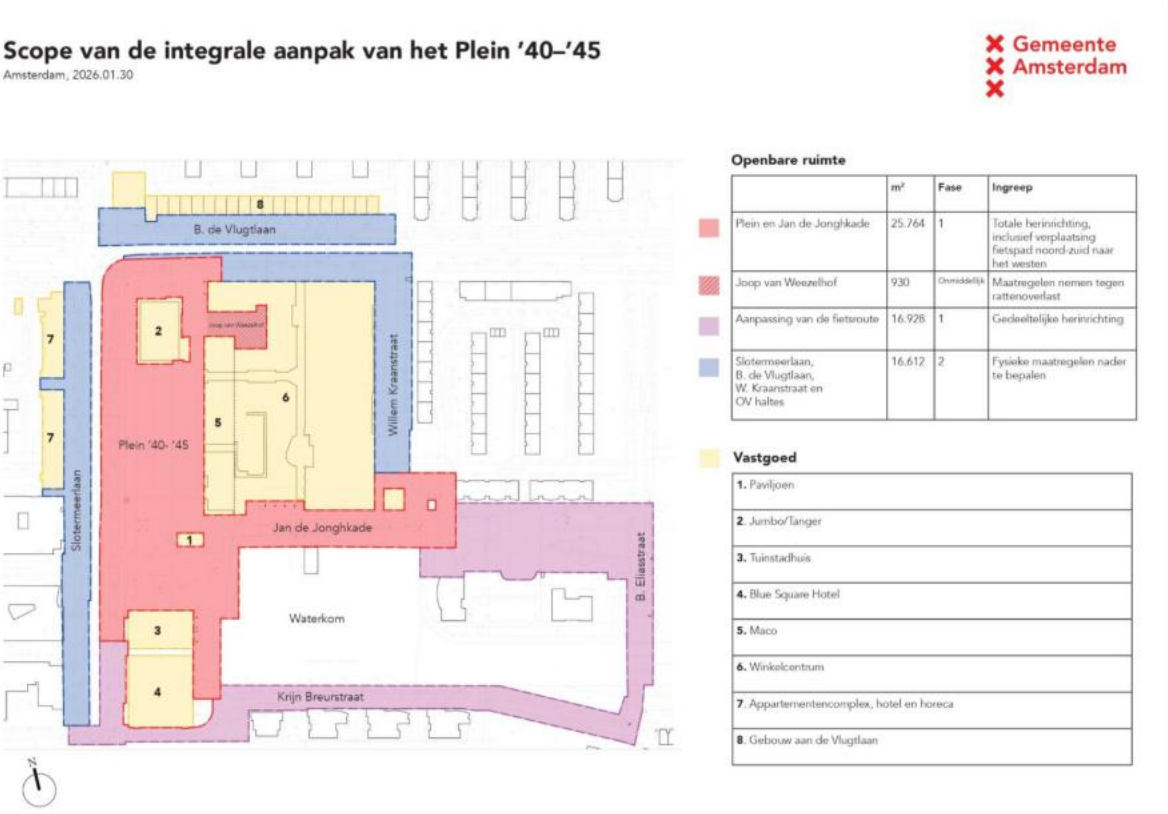

Figuur 8: Scope Integrale Aanpak fase 1 en 2.

Fase 1 (start uitvoering vanaf 2028):

In fase 1 van het project wordt het plein heringericht volgens in deze nota benoemde uitgangspunten. De start van de uitvoering is gepland in 2028 met een doorlooptijd van ongeveer twee jaar met afronding in 2030. Onderdeel van fase 1 zijn de volgende punten:

1. Herinrichting van het plein en de Jan de Jonghkade.
2. Herinrichting van de oostzijde van Slotermeerlaan tussen het plein en de trambaan (verleggen van het fiets- en voetpad) – om op deze wijze extra ruimte op het plein te creëren en zowel fiets- als voetpad conform huidige eisen aan te leggen.
3. Het verleggen van de doorgaande fietsroute over het plein naar een route via de Krijn Breurstraat en achter het hotel langs inclusief oversteek over de Slotermeerlaan naar het Jan de Louterpad – met als doel ruimte het plein te creëren voor andere functies en het plein veiliger te maken.
4. De aanpak van ook het afvalpunt (Joop van Weezelhof) - om hiermee op structurele wijze de ondervonden overlast te verminderen.

In Fase 1 wordt daarnaast gewerkt aan onder meer:

5. Verkennen met de betrokken eigenaren en zo mogelijk al start planvorming en uitvoering voor verbetering (benutten kansen) van het aan het plein liggende vastgoed (Tuinstadhuis, Tanger- en MACO-gebouw en Winkelcentrum)
6. Onderdeel hiervan is de start van onderzoeksproces om het plein te verlevendigen waarbij ook gekeken wordt naar het toevoegen van mogelijkheden voor horeca.
7. Maatregelen om overlast horeca aan de Slotermeerlaan te verminderen.
8. Uitvoeringen van maatregelen ter verbetering van beheer en onderhoud (schoon, heel en veilig). Dit geldt voor het gehele plangebied, met naast het plein zelf aandacht voor de omliggende straten (Slotermeerlaan, Burgemeester de Vlugtlaan en Willem Kraanstraat).
9. Uitvoering van maatregelen gericht op het verbeteren van het functioneren van de markt.
10. Onderzoek en planvorming voor de in fase 2 genoemde maatregelen. Hierin nemen we ook de vraag mee wat de meest optimale locaties zijn van de OV-haltes op de Burgemeester de Vlugtlaan en de Slotermeerlaan.

Fase 2 (start uitvoering nader te bepalen)

Voor fase 2 wordt voorgesteld om ook (dele van) omliggende straten, de Slotermeerlaan, de Burgemeester de Vlugtlaan en de Willem Kraanstraat (oostzijde) actief in de vernieuwing van Plein '40-'45 te betrekken. Deze straten vormen de randen van het plein en hebben directe invloed op de uitstraling, veiligheid en economische dynamiek ervan. Hierbij ligt met name voor de Slotermeerlaan de opgave om de activiteiten plint aan de westzijde beter te verbinden met het plein en zo een levendige overgang te creëren tussen binnen en buiten en hierbij ook sociaal onveilige plekken op te heffen. Wat in fase 2 wenselijk en mogelijk is wordt nader onderzocht en bepaald in fase 1.

3. Uitgangspunten voor het nieuwe Plein '40-'45

Voor de fysieke herinrichting van Plein '40-'45 werken we het komende jaar aan een nieuw ontwerp voor de openbare ruimte. De basis voor dit nieuwe ontwerp zijn de uitgangspunten die in dit hoofdstuk beschreven worden. Het schetsontwerp dat in dit hoofdstuk getoond wordt is een visuele weergave van deze uitgangspunten. Of alle in dit hoofdstuk beschreven uitgangspunten ook echt uitgevoerd gaan worden is nog niet zeker – in de volgende fase wordt gekeken welke daadwerkelijk haalbaar zijn. Hierbij is ook van belang of er voldoende geld beschikbaar komt voor alle wensen.

De uitgangspunten zijn allereerst gebaseerd op de opbrengsten uit de participatie. In de periode 2019–2021 is uitgebreid gesproken met bewoners, bezoekers en ondernemers over het functioneren en de toekomst van het plein. Deze inbreng is gebruikt en verrijkt met de participatie dat in 2025 is doorlopen. In 2025 is het traject opnieuw opgepakt en verdiept, met aanvullende gesprekken met onder andere vrouwen en meiden, jongeren en (markt)ondernemers. De opbrengsten hiervan zijn in hoofdstuk 2 beschreven bij de droom voor het nieuwe plein en bij de bundeling van wensen en zorgen van bewoners en gebruikers. Het gevolgde participatieproces is terug te vinden in het hoofdstuk over planning en organisatie.

Ten tweede zijn de uitgangspunten een vertaling van de visie op het plein, zoals omschreven in hoofdstuk 2. Wat voor plek Plein '40-'45 moet zijn? Wanneer is de vernieuwing geslaagd? En welke kwaliteiten staan daarbij centraal?

Ten derde zijn de uitgangspunten onderbouwd met de analyse van de huidige situatie. De belangrijkste knelpunten zijn in dit hoofdstuk in afbeeldingen weergegeven. Deze knelpuntenkaarten helpen om concreet te maken welke spanningen en aandachtspunten er in de verschillende delen van het plein spelen.

In de bijlage is een uitgebreide ontwerpverantwoording te vinden. Deze bijlage beschrijft onder andere het huidige gebruik en de belangrijkste ruimtelijke en functionele aandachtspunten (bijvoorbeeld rond toegankelijkheid, verkeersveiligheid, logistiek, verblijfskwaliteit en klimaat). In de bijlage zijn ook de relevante beleidskaders te vinden die richting geven aan de herinrichting.

Wat zijn artist impressions?
In dit hoofdstuk zijn artist impressions te zien. Dit zijn sfeerbeelden die helpen om de ambities en uitgangspunten voor Plein '40-'45 visueel te maken. Ze zijn opgesteld op basis van het schetsontwerp en laten zien hoe het plein eruit kan komen te zien en wat voor sfeer dit oproept.

De beelden zijn geen definitief ontwerp en moeten niet gezien worden als uiteindelijk beeld. Details zoals de exacte plek van bomen, de precieze vormgeving van randen/drempels en hoogteverschillen, materialen en inrichtingselementen worden in de volgende fase van het project verder uitgewerkt, in samenspraak met de omgeving.

3.1. Overkoepelende uitgangspunten herinrichting

De overkoepelende uitgangspunten zijn uitgangspunten die in meerdere of in alle zones terugkomen. Ze kunnen worden gezien als de 'rode draden' van het ontwerp. De uitgangspunten per zone zijn hierop aanvullend. Zij beschrijven per deelgebied welke kwaliteiten en randvoorwaarden daar nodig zijn, passend bij het gebruik en de knelpunten die in die zone spelen.

1. **VERSTERKEN BESTAANDE KARAKTER EN IDENTITEIT –** Het ontwerp van de openbare ruimte draagt bij aan het versterken van het huidige karakter en de identiteit van het plein. Plein '40-'45 is en wordt in de toekomst nog meer het sociale en economische hart van de wijk, en juist vanwege de markt en de horeca nog meer een stadsdeelsoverstijgende magneet waar naast buurtbewoners ook mensen van buiten de wijk graag zijn. Het ontwerp van de openbare ruimte houdt rekening met het intensieve gebruik van het plein.

2. **PLEININDELING IN ZONES -** Het plein wordt ingericht in drie verschillende zones zoals aangegeven op bijgevoegde kaart. Er is een aangewezen plek voor ´Bruis´ (handel waaronder de markt, ontmoeting en verblijven) op het centrale plein en rond het Tanger-gebouw, en er is een aangewezen plek voor 'Verblijf' (verblijf, ontmoeting, en ruimte voor sociaal-cultureel programma) voor het Tuinstadhuis en rond het water van de Burgemeester van Tienhovengracht. De 'Overgangszone' rondom het Carillon wordt daarbij gezien als een overgangsruimte waar meerdere functies een plek kunnen krijgen, waaronder in ieder geval bezinnen en herdenken, verblijf en wederom ruimte voor sociaal-culturele activiteiten. De optie wordt onderzocht om in de Overgangszone rondom het Vrijheidscarillon marktkramen te plaatsen. Dit hangt samen met de ambitie om de doorgaande fietsroute te verleggen en het paviljoen te verplaatsen, wat ruimte zou geven rondom het Vrijheidscarillon.

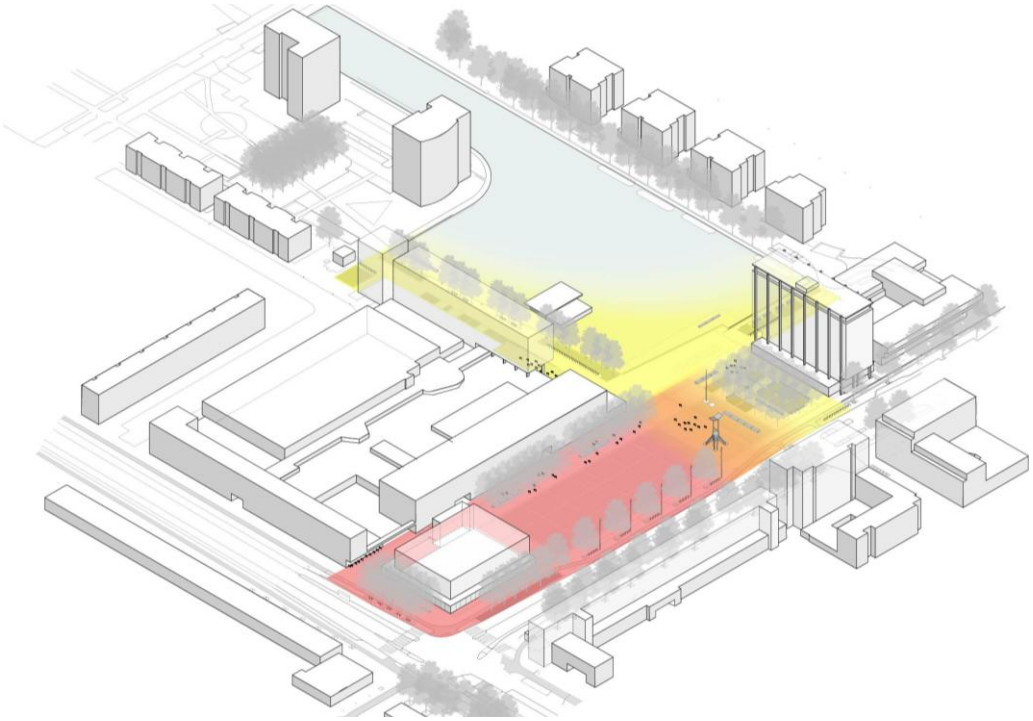

Figuur 9: Rood = bruis, geel = verblijf, oranje = overgangszone.

3. **VERGROENEN, ZOVEEL ALS MOGELIJK -** Het aantal bomen en ander groen op het plein in de verschillende zones wordt fors vergroot. Dit is belangrijk vanwege de klimaatopgave van het plein en de omliggende buurt, maar is ook belangrijk voor het creëren van sfeer intimiteit en om de verblijfskwaliteit van de openbare ruimte vergroten. Het toevoegen van bomen wordt zoveel mogelijk gecombineerd met het maken van aantrekkelijke verblijfsplekken en (openbare) terrassen. Hierdoor ontstaan koelteplekken en koele looproutes over en langs het plein. De bomen en verblijfsplekken worden o.a. toegevoegd op de volgende locaties:
    a. Vóór het Tuinstadhuis
    b. Langs de Waterkom aan de zijde Jan de Jonghkade en Tuinstadhuis.
    c. Op het centrale deel van het plein langs het winkelcentrum.
    d. Tussen het Tanger-gebouw en de Burg. De Vlugtlaan

   Op het plein worden daarnaast groene ruimtes ingericht met bijzondere beplanting die de uitstraling versterken, bijdragen aan biodiversiteit en bijdragen aan de infiltratie van regenwater in de bodem.

4. **TOEVOEGEN DIVERSE ZIT- EN VERBLIJFSPLEKKEN** – Het aantal zit- en verblijfsplekken wordt fors vergroot. Hierbij wordt ingezet op verschillende typen verblijfsplekken voor verschillende doelgroepen en verschillend gebruik op verschillende momenten op de dag. Denk hierbij aan moeders, kinderen, ouderen en jongeren. Verschillende doelgroepen (en in het bijzonder jongeren) voelen zich straks welkom om te 'hangen' en hebben een eigen plek hebben. Daarnaast wordt specifiek ingezet op verblijfsplekken waar vrouwen en meiden graag gebruik van maken (denk bijvoorbeeld aan zitjes naar elkaar toe gericht en zitjes met rugleuning). In de gele zone voor het Tuinstadhuis komt een fijne en aantrekkelijke verblijfsplek die is ontworpen voor en door tienermeiden.
   Bij het ontwerp van de verblijfsplekken en algemeen de inrichting van de openbare ruimte worden voedsel- en nestelplekken voor ongedierte zo veel mogelijk voorkomen.

Figuur 10: Een mogelijk voorbeeld van zitgelegenheden op groene en koele plekken.

5. **RUIMTE VOOR LEVENDIGE FUNCTIES** - Het ontwerp van de openbare ruimte wordt zo ontworpen dat dit adaptief is naar de mogelijke toekomstige ontwikkelingen van het

aangrenzende vastgoed, waarbij wordt ingezet op levendige functies. Het ontwerp van de openbare ruimte is op deze manier toekomstbestendig en hoeft niet te wachten op ontwikkelingen van het vastgoed, die in de regel een langere doorlooptijd hebben. De gemeente zet in op het verlevendigen van de plinten (begane grond) van de verschillende gebouwen aan het plein met nader te bepalen levendige functies, zoals horeca, cultuur of sociaal-maatschappelijke functies met ruime openingstijden. Een voorbeeld hiervan is een mogelijke openstelling van de begane grond van het Tuinstadhuis als "Huis van de democratie".

6. **BEVORDEREN VEILIGHEID EN LEEFBAARHEID –** Het ontwerp van de openbare ruimte versterkt veiligheid en leefbaarheid op het plein. In het ontwerp wordt rekening gehouden met de handhaafbaarheid door politie bijvoorbeeld bij samenkomsten of openbare vieringen. Hierbij is te denken aan het beheersbaar maken van de toegangen naar het plein. Concreet worden extra verstopplekken en obstakels in het nieuwe ontwerp voorkomen, o.a. ter bevordering van overzicht op het plein. Levendige functies op het centrale plein worden toegevoegd ten behoeve van de sociale veiligheid op het plein en directe omgeving. Hierbij wordt een goede balans tussen recreatie, wonen en leefbaarheid in acht genomen en worden maatregelen genomen ter versterking van de leefbaarheid op het plein zelf en in de omliggende buurten (bijvoorbeeld maatregelen ter bevordering van de vindbaarheid en het gebruik van de bestaande parkeergarage).

7. **BETERE VERLICHTING** - De verlichting op het plein wordt zo ontworpen dat deze bijdraagt aan een goede veiligheidsbeleving, onder andere door donkere hoekjes en "spotlights" tegen te gaan en te werken met zachte overgangen. Tegelijk met het fysieke ontwerp van het plein wordt een ontwerp gemaakt met een goede balans tussen licht en donker en de relatie met gebouwen, bomen, het water en de verschillende functies van het plein zodat licht en donker op een goede manier de openbare ruimte faciliteren. Een goed ontworpen en gebalanceerde verlichting draagt bij aan de veiligheidsbeleving van het plein

F*iguur 11: Een mogelijk voorbeeld van subtiele verlichting ter verbetering van het veiligheidsgevoel*

8. **STIMULEREN SPELEN EN BEWEGEN** - Spelen en bewegen in de openbare ruimte wordt voor alle leeftijden gestimuleerd door middel van kleine, slimme ingrepen. Denk hierbij aan een waterelement ("bedriegertjes") nabij de verblijfsplekken.

9. **BEVORDEREN ZORGTAKEN EN ZORGMOBILITEIT** - Het ontwerp van het plein en de faciliteiten op het plein zorgen voor het prettig uitvoeren van zorgtaken en zorgmobiliteit (bijvoorbeeld boodschappen doen, kinderen begeleiden en mantelzorg). Hierbij gaat het om het toevoegen van nader te bepalen faciliteiten ter bevordering van zorgtaken, maar ook bijvoorbeeld om het strategisch plaatsen van de groene verblijfsplekken o.a. in combinatie met speelelementen, en op een manier dat zij toegankelijk zijn bijvoorbeeld met rolstoelen of kinderwagens.

Figuur 12: Een mogelijk voorbeeld van een groene en koele plek, met een speelelement en die goed toegankelijk is.

10. **FIETSEN EN FIETSPARKEREN** - Het plein is bereikbaar voor fietsers met de bestemming het plein, de markt, winkels en omliggende functies. De route voor het doorgaand fietsverkeer die nu over het plein loopt wordt verplaatst naar de Burg. Eliasstraat – Krijn Breurstraat – via oversteek Slotermeerlaan naar Jan de Louterpad. Deze route wordt hiervoor geschikt gemaakt. De doorgaande fietsroute langs de Slotermeerlaan wordt verplaatst richting de Slotermeerlaan om ruimte te maken voor een veilige oplossing van het laden en lossen voor de markt. Fietsparkeren wordt geconcentreerd op logische plekken bij de toegangen van het plein en nabij de ingangen van het winkelcentrum, Tanger-gebouw en het Tuinstadhuis. Hierbij is speciale aandacht voor fatbikes en andere elektrische fietsen zodat deze op een goede manier gestald en mogelijk zelfs opgeladen kunnen worden. Extra fietsvoorzieningen bij het mogelijk transformeren van vastgoed worden inpandig opgelost om de druk op de openbare ruimte niet te verhogen.

Figuur 13: Fietsers kunnen het plein bereiken met fietsparkeerplekken bij de entrees van het plein en het winkelgebied.

11. LOGISTIEK EN LADEN EN LOSSEN - De druk op de openbare ruimte door logistieke bewegingen is groot op het plein. Vijf dagen in de week wordt een grote markt op- en afgebouwd en de vele winkels en horeca worden dagelijks bevoorraad. Het verbeteren van de logistieke bewegingen en het plaatsen van voldoende laad- en losfaciliteiten op strategische plekken is een belangrijk uitgangspunt voor het plein. Het doel hierbij is een vlotte afwikkeling van de logistiek op een verkeersveilige manier en met oog voor de leefbaarheid op en rondom het plein.

3.2. Rode zone: Bruisende zone waar handel, ontmoeting en verblijven samenkomt

De rode zone is de bruisende kern van het plein. Hier komen handel, ontmoeting en verblijf samen. Juist door die intensiteit kunnen functies elkaar versterken, maar ook met elkaar botsen (bijvoorbeeld voetgangersstromen, fietsbewegingen en logistiek rond markt en winkels).

Onderstaande analyse brengt de belangrijkste knelpunten voor deze zone in beeld. De kaart is bedoeld als onderlegger. Het maakt zichtbaar waar druk en risico's ontstaan en waar kwaliteit ontbreekt of kwetsbaar is.

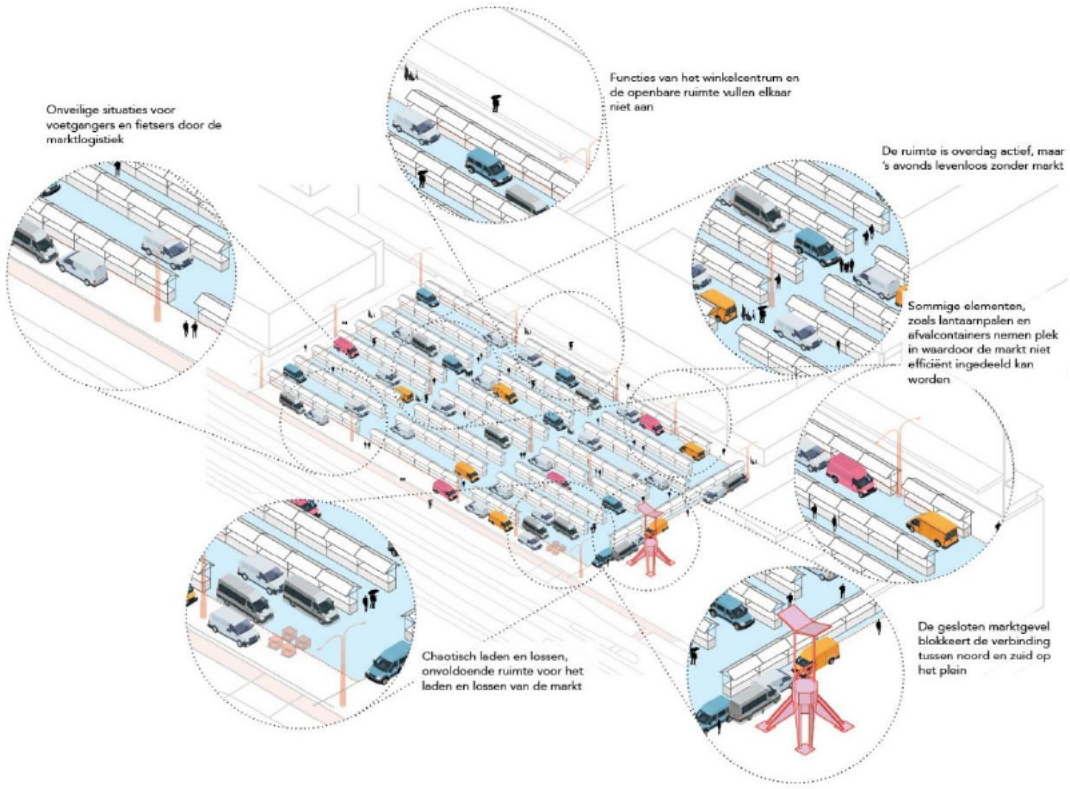

Figuur 14: Analyse huidige situatie centrale plein en markt

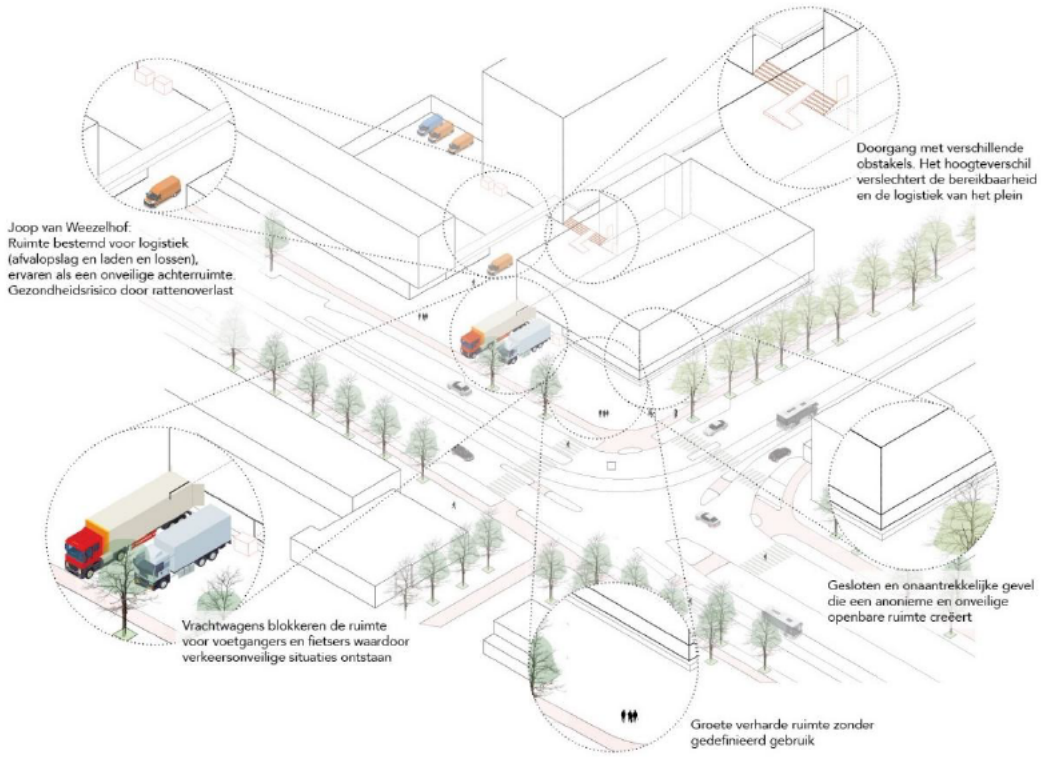

Figuur 15: Analyse huidige situatie rode zone zijde Burg. De Vlugtlaan

Op basis van deze knelpunten zijn hieronder de uitgangspunten voor de rode zone geformuleerd. Deze uitgangspunten sturen op de gewenste werking van de zone (veilig, overzichtelijk, goed functionerend) zonder dat hiermee al alle detailoplossingen vastliggen.

12. **Multifunctioneel** - Het centrale deel van het plein wordt ingericht om meervoudig gebruik mogelijk te maken zodat dit gebied ook aantrekkelijk is voor doelgroepen die de markt niet bezoeken, maar wel op het plein willen zijn. Hier ligt een ontwerpopgave om naast de bomenrij met verblijfsplekken nog meer te doen om multifunctioneel gebruik van het plein door verschillende doelgroepen en op verschillende momenten te versterken.

13. **Levendigheid** - Centraal op het plein wordt invulling gegeven aan de wens tot meer levendigheid wanneer de markt er niet is, met name 's avonds. Hier worden in het vervolg verschillende varianten voor onderzocht. Te denken is aan het toevoegen van licht- of videokunst.

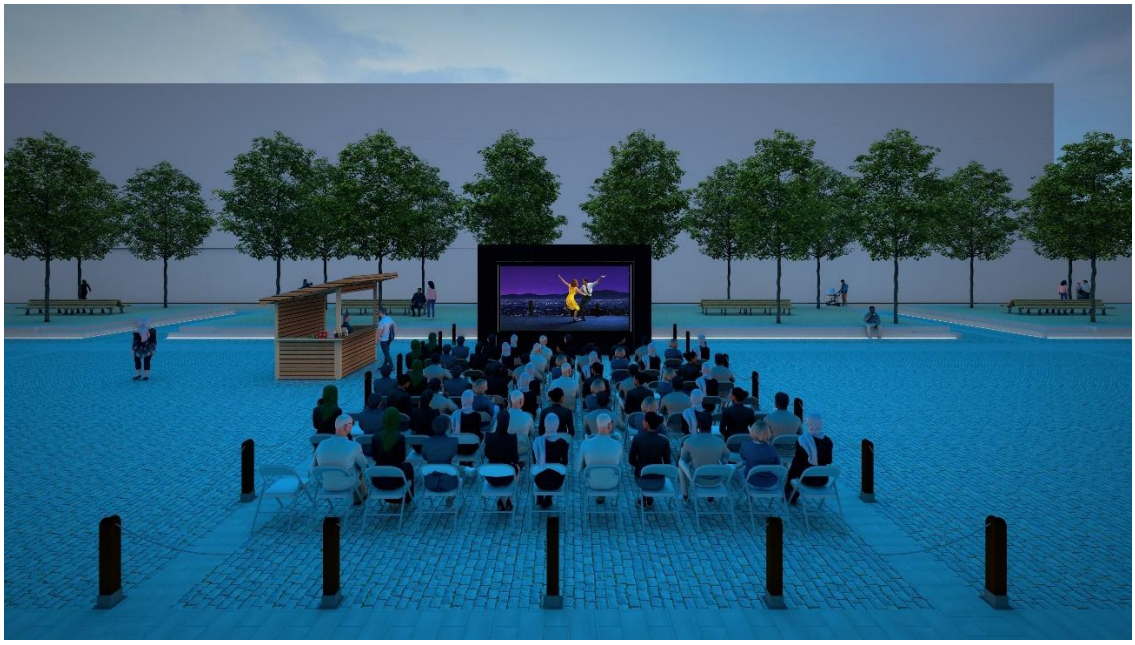

Figuur 16: Een mogelijk voorbeeld van multifunctioneel gebruik en levendigheid: een filmavond op het plein.

14. **Zoekgebied markt –** De markt krijgt een plek binnen de rode "bruiszone", in het hart van het plein, waar handel, ontmoeting en levendigheid logisch samenkomen. Dit betekent dat het gebied rond het Tanger-gebouw wordt meegenomen in de zoeklocatie voor de markt, hierbij geldt dat de eigenaar van het Tanger-gebouw het plan heeft om hier vaste bedrijfsunits toe te voegen (zie figuur 5). Het uitgangspunt hierbij is een markt met 150 kramen, zoals in de huidige situatie.

15. **Uitstraling markt** - De markt krijgt aan alle zijden een open, uitnodigende en aantrekkelijke uitstraling.

16. **Bevoorrading en logistiek** - De aan- en afvoerroute voor de marktlogistiek bij het opbouwen en afbouwen van de markt loopt via de Slotermeerlaan. De bevoorrading van het winkelcentrum

en de horeca op het plein vindt plaats op daarvoor aangewezen laad- en losplekken. Deze moeten nog worden vastgesteld.

17. **Loop- en fietsroute langs de Slotermeerlaan** - Langs de Slotermeerlaan komt een toegankelijke en veilige looproute, zowel voor bezoekers van de markt als voor doorgaande voetgangers, aansluitend op voorzieningen rondom het plein. De doorgaande fietsroute tussen het plein en de Slotermeerlaan wordt verschoven richting de Slotermeerlaan om ruimte te maken voor een veilige oplossing van laden en lossen voor de markt.

18. **Afval** – In het ontwerp van de openbare ruimte wordt rekening gehouden met het efficiënt kunnen inzamelen van marktafval en het zoveel mogelijk tegenhouden van rondwaaiend vuil richting de omliggende wijken. Hier ligt een ontwerpopgave wat er vanuit fysieke ingrepen mogelijk is. Op de plek van het afvalpunt in het Joop van Weezelhof worden fysieke ingrepen gedaan om de overlast (o.a. ongedierte) voor omwonenden tegen te gaan en de leefbaarheid te verbeteren.

3.3. Oranje zone – Overgangszone rondom het Vrijheidscarillon

De oranje zone is een overgangsruimte. Een plek waar meerdere betekenissen en manieren van gebruik samenkomen. De zone heeft een eigen gevoeligheid, omdat hier herdenken/bezinnen, verblijf en levendigheid elkaar raken.

Onderstaande afbeelding maakt zichtbaar waar in deze zone spanning ontstaat tussen functies en waar ruimtelijke condities nu tekortschieten.

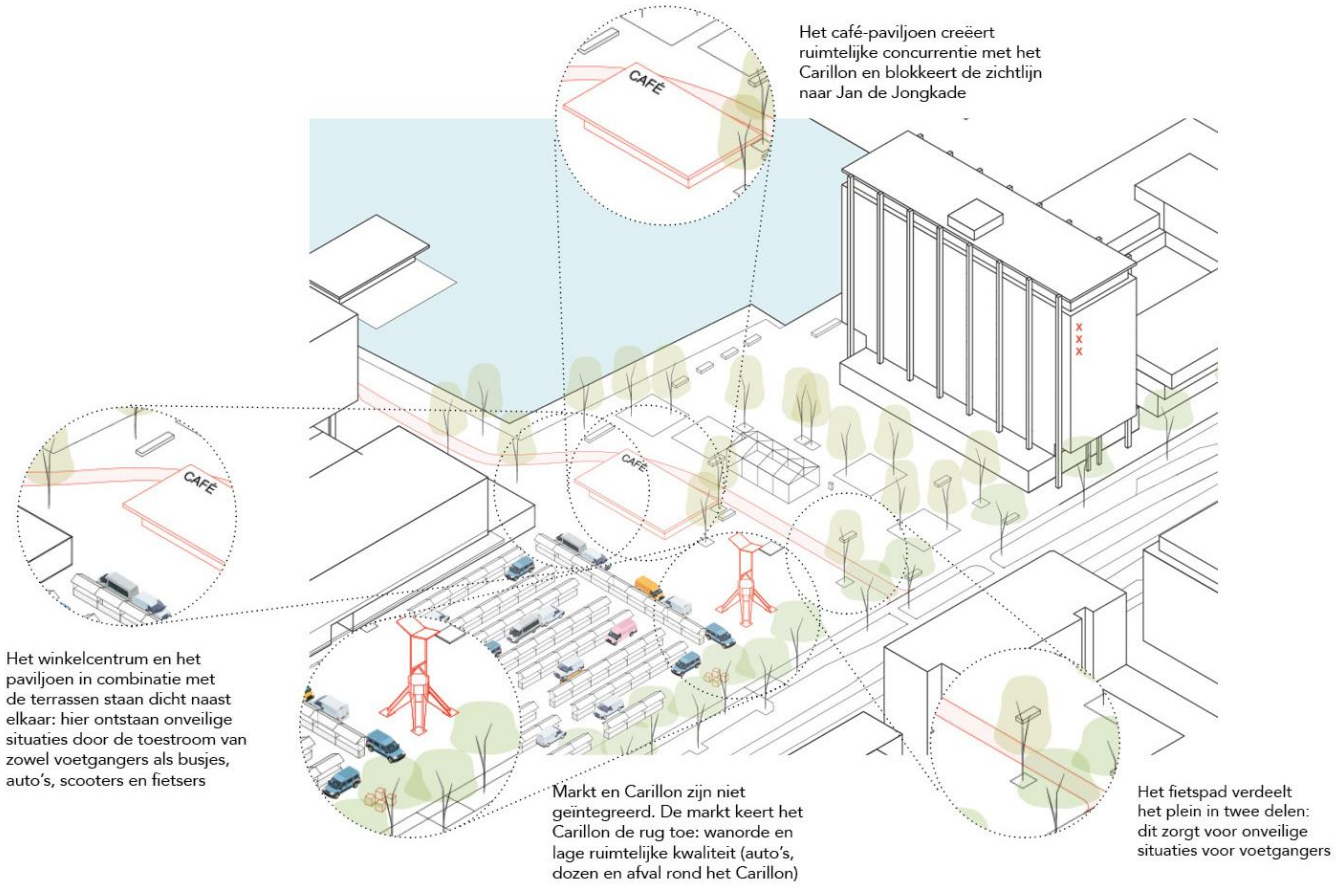

Figuur 17: Analyse huidige situatie oranje zone

De uitgangspunten voor de oranje zone leggen vast welke kwaliteiten en randvoorwaarden in deze overgangsruimte nodig zijn, zodat de betekenis van het Vrijheidscarillon en het verblijfskarakter herkenbaar en zorgvuldig wordt ingepast binnen de dynamiek van het plein.

19. **Vrijheidscarillon –** Het Vrijheidscarillon wordt in ere hersteld en wordt (weer) een waardige plek die plek biedt voor herdenken, bezinnen, verblijven en ook voor het organiseren van samenkomsten (sociaal-cultureel programma). De ruimte rondom het Vrijheidscarillon wordt geactiveerd met zitplekken, en eventueel met groen. Er komt voldoende ruimte voor voetgangers rondom het Vrijheidscarillon en zichtlijnen naar het Vrijheidscarillon worden hersteld.

Figuur 18: Een buurtactiviteit bij het Vrijheidscarillon

20. **Marktkramen rondom het Vrijheidscarillon** - De optie wordt onderzocht om in de overgangszone rondom het Vrijheidscarillon marktkramen te plaatsen. Hierbij valt te denken aan bijvoorbeeld foodkramen die eten to go verkopen, zodat de marktfunctie en de verblijfsfunctie rondom het Vrijheidscarillon elkaar versterkt. Dit zal in de volgende fase verder uitgewerkt worden.

Figuur 19: Sfeerbeeld van de ruimte rondom het Vrijheidscarillon

21. **Glazen Huis** - Het Glazen Huis is een tijdelijk gebouw en wordt verwijderd. De functie van het Glazen Huis blijft wel behouden op of nabij het plein door deze een plek te geven in één van de bestaande gebouwen.

22. **Paviljoen met Café Plein '40-'45 en kantoor voor de marktmeesters**
Voor het paviljoen wordt ingezet op verplaatsing van het gebouw, en behouden van de huidige functies in de plinten van de bestaande gebouwen aan het plein.

3.4. Gele zone – Verblijfzone voor rust, ontmoeten en sociaal-cultureel programma

De Gele zone is gericht op verblijf. Rust, ontmoeten en ruimte voor sociaal-cultureel gebruik. In deze zone is comfort, toegankelijkheid en een gevoel van rust extra belangrijk, juist omdat hier ook verschillende doelgroepen komen die langer willen verblijven.

Onderstaande knelpuntenkaart brengt de belangrijkste aandachtspunten in beeld die uit analyse en gesprekken naar voren zijn gekomen. De kaart helpt om scherp te krijgen waar toegankelijkheid, verblijfskwaliteit, veiligheid en klimaatcomfort nu onder druk staan of kansen bieden. Deze inzichten vormen de onderlegger voor de uitgangspunten hieronder.

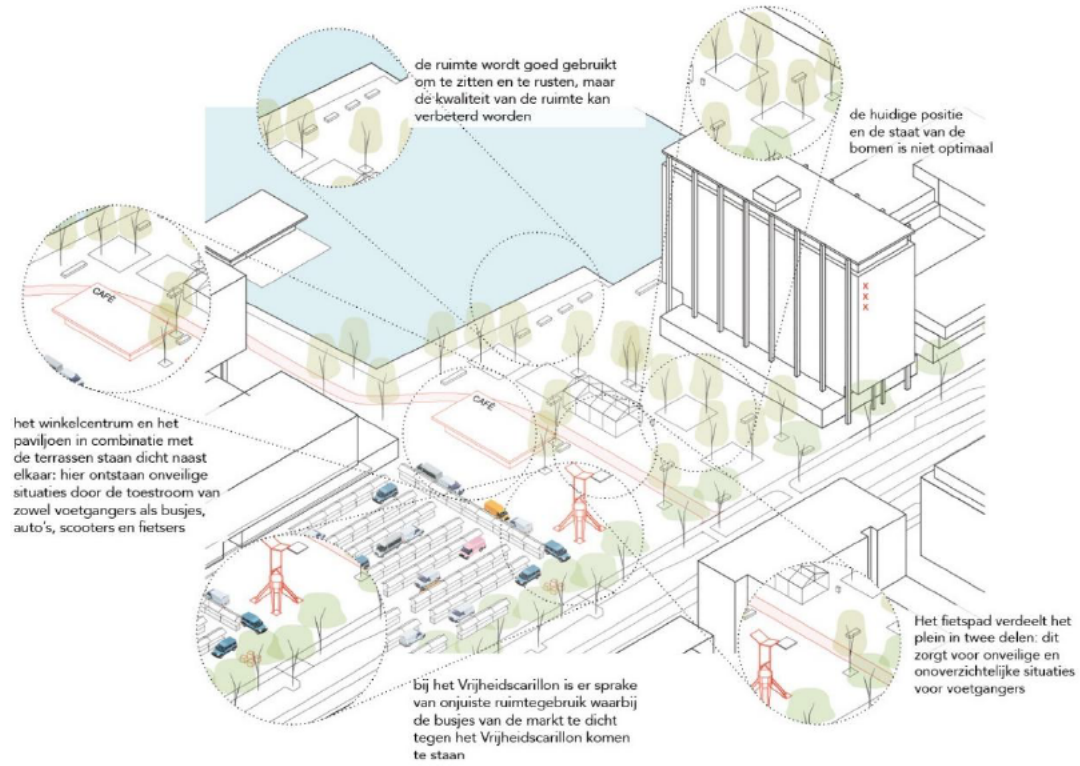

Figuur 20: Analyse huidige situatie gele zone (1)

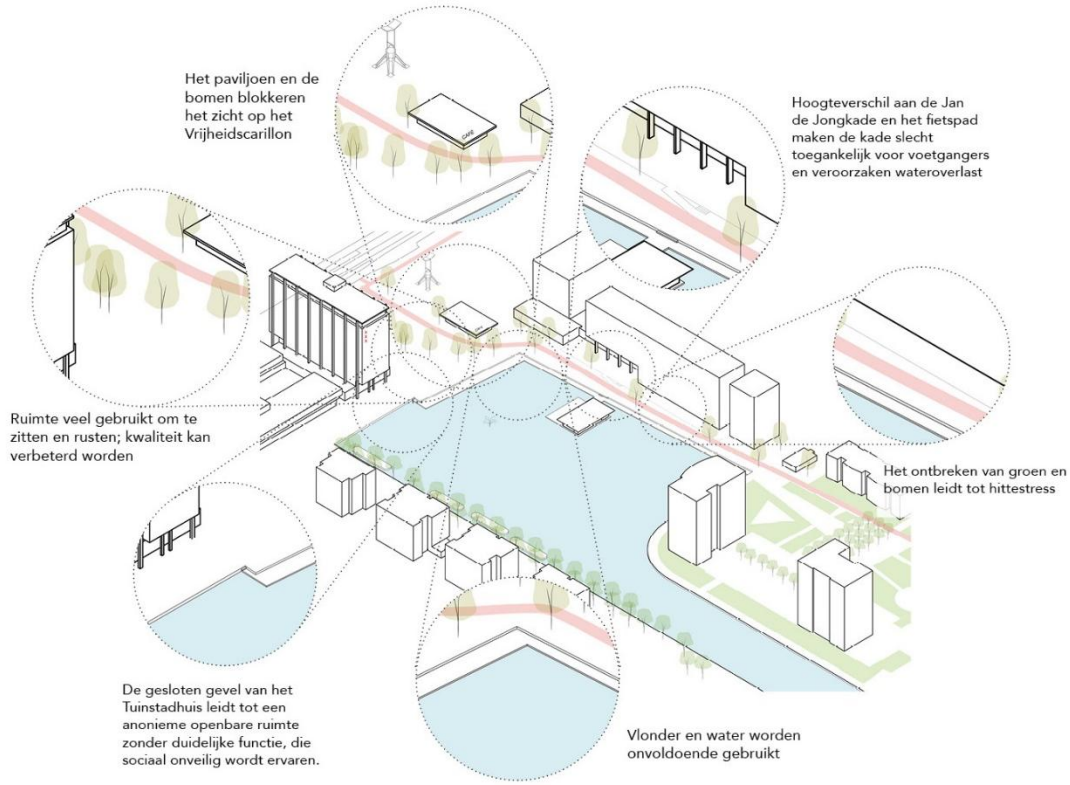

Figuur 21: Analyse huidige situatie gele zone (2)

De zone-uitgangspunten sturen op een prettige, inclusieve en goed bruikbare verblijfszone.

23. **Waterkom** – Het ontwerp van de openbare ruimte nodigt uit om het water van de Burgemeester Van Tienhovengracht te gebruiken als plek voor ontmoeten en verblijven. Het plein wordt in het nieuwe ontwerp beter verbonden met het water en de waterpartij komt beter tot zijn recht.

24. **Vlonder -** Langs de Jan de Jonghkade en het Tuinstadhuis komt een nieuwe vlonder die bijdraagt aan verblijf, ontmoeting en sociaal-culturele activiteiten.

25. **Speel- en beweegelementen -** Vóór het Tuinstadhuis of richting de waterkom komen één of meerdere speel- en beweegelementen voor kinderen. Ook komt er een waterelement (bedriegertjes).

26. **Groene ruimtes –** Vóór het Tuinstadhuis en langs de Jan de Jonghkade worden groene ruimtes met bijzondere beplanting toegevoegd om de uitstraling van het plein te versterken, biodiversiteit te bevorderen en regenwater te laten infiltreren in de bodem.

3.5. Schetsontwerp

Het schetsontwerp laat zien hoe de uitgangspunten voor Plein '40-'45 ruimtelijk kunnen worden vertaald. Het is bedoeld om de samenhang te tonen tussen functies, routes, verblijf, groen en gebruik van het plein en om inzicht te geven in hoe de ambities en uitgangspunten in de ruimte kunnen landen. Een verantwoording van het schetsontwerp is opgenomen in de bijlage.

Tegelijkertijd erkennen we dat een schetsontwerp door zijn beeldende karakter al snel concreet en "definitief" kan overkomen. Daarom is het belangrijk om duidelijk te maken wat het schetsontwerp wel en niet vastlegt:

- **Het schetsontwerp is wel:** een eerste samenhangende verkenning die helpt om het gesprek te voeren over richting, logica en ruimtelijke samenhang. Het maakt zichtbaar welke keuzes elkaar versterken, waar spanningen kunnen ontstaan en welke onderwerpen nog nadere uitwerking vragen.

- **Het schetsontwerp is niet:** een definitief ontwerp of een besluit over exacte maatvoering (zoals breedtes, hoogtes en drempels/randen), exacte positionering (zoals de precieze plek van bomen, banken en verlichting) en praktische uitwerkingen (zoals definitieve logistiek, laad- en losplekken en de exacte marktinrichting).

Het schetsontwerp moet in de volgende fase verder worden uitgewerkt, worden afgestemd en formeel worden vastgelegd. Een voorbeeld hiervan is de marktinrichting, waar naast ruimtelijke kwaliteit ook praktische organisatie en formele kaders een rol spelen. Het schetsontwerp is daarmee een stap om richting te geven en het gesprek te structureren, niet om de uitkomst al vast te zetten.

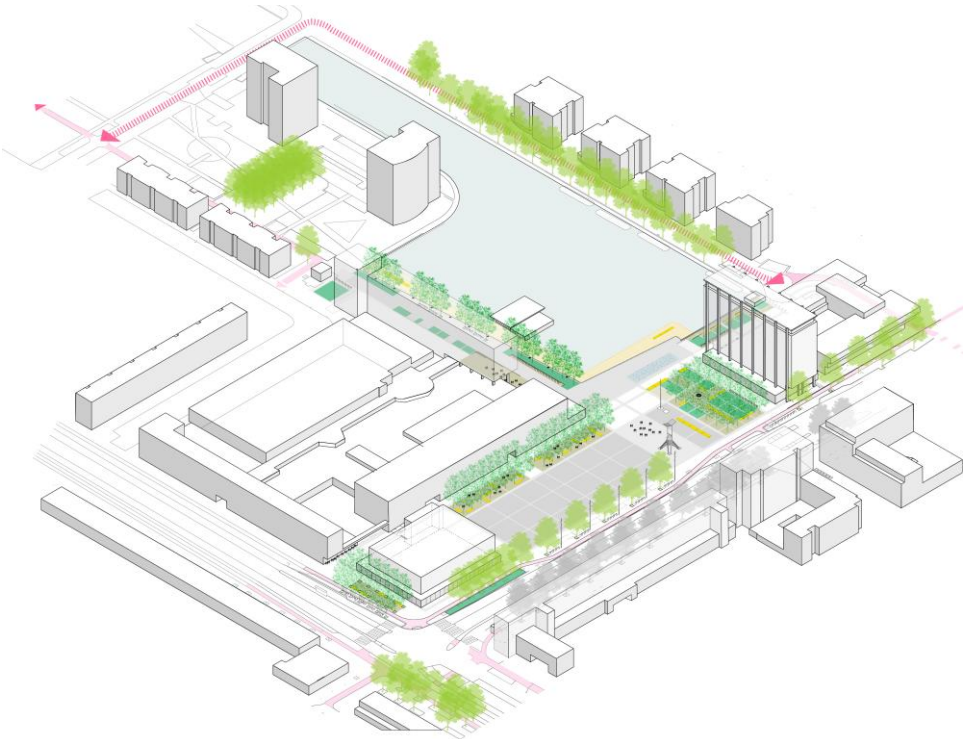

Figuur 22: Schetsontwerp Integrale Aanpak Herinrichting Plein '40-'45.

4. Wat gaan we nog meer doen?

Naast de fysieke herinrichting van het plein, waarvoor de belangrijkste uitgangspunten in het vorige hoofdstuk zijn beschreven, bestaat de vernieuwing van Plein '40-'45 uit maatregelen op de volgende 5 thema's: leefbaarheid en veiligheid, beheer en afval, economisch functioneren inclusief de markt, sociaal culturele programmering op het plein en vastgoedontwikkeling (levendige plinten). In de volgende paragrafen wordt per thema een analyse gemaakt en worden maatregelen (zowel korte als langere termijn) voorgesteld. Ook wordt voor zover dat relevant is een nadere toelichting en onderbouwing gegeven voor de hieruit voortvloeiende uitgangspunten voor fysieke herinrichting. De per thema beschreven maatregelen hebben de status van 'uitgangspunt' in de zin dat nog bij de verdere uitwerking bepaald gaat worden of de opgenomen maatregelen daadwerkelijk haalbaar zijn en of er ook voldoende financiële middelen voor beschikbaar gesteld kunnen worden.

4.1. Een veilig en leefbaar plein

Op en rondom Plein '40-'45 zijn een aantal plekken die nu als onveilig worden ervaren onder meer doordat ze onoverzichtelijk zijn of omdat het er aan levendigheid en daarmee aan toezicht ontbreekt. In de bijlage staat een overzicht van deze plekken, met per plek de belangrijkste aanwijsbare redenen waarom die op dit moment als onveilig worden ervaren. Een aantal aandachtspunten die hieruit naar voren komen zijn:

- In de avond kan het stil en verlaten zijn. Daarom vermijden veel vrouwen en meiden het plein in de avond.
- Bij het fietspad achter het Blue Square Hotel is een gebrek aan overzicht dankzij de bocht in het fietspad, de zuilen, en de beplanting. Er is daarnaast een gebrek aan ogen op straat dankzij de dichte plint van het hotel aan de ene kant en de achterkanten van huizen aan de andere kant.
- Bij de straat achter de Slotermeerlaan en de stegen daarnaartoe is een gebrek aan ogen op straat dankzij dichte plinten en een gebrek aan levendigheid.
- Op de horecastrip van de Slotermeerlaan voelen sommige vrouwen zich op een vervelende manier bekeken door het grotendeels mannelijke publiek ("het voelt als een catwalk"). Er is weinig ruimte voor voetgangers dankzij terrassen aan beide kanten, reclameborden en fatbikes. De doorgang tussen de Action en het Joop van Weezelhof is onoverzichtelijk door de veelheid aan gebruiken (afvaleiland, voetgangersgebied, laden en lossen) en door de hoogteverschillen. Dit maakt het een onprettige plek om met kinderen te navigeren. Achter de hoekjes kan iemand zich verstoppen. De markt kan op zaterdag zo druk zijn dat met name ouderen de markt vermijden. Sommige ouderen komen alleen naar de markt met een begeleider, omdat ze bijvoorbeeld bang zijn om beroofd te worden.
- De hoge snelheid van fietsers, vaak met fatbikes, zorgen voor onveilige situaties.

Ook vanuit de politie wordt aangegeven dat het plein en de directe omgeving door de huidige inrichting een aantal onveilige plekken kent die met name bij grotere bijeenkomsten (demonstraties, spontane volksfeesten bijvoorbeeld bij voetbalwedstrijden) zorgen voor onveilige situaties. Het gaat hier onder meer om de aanwezigheid van 'verstopplekken' (bijvoorbeeld achter het paviljoen) en de grote hoeveelheid in- en uitgangen naar de omliggende buurten die het moeilijker maken in geval van ongeregeldheden de orde te handhaven.

Om het plein veiliger te maken worden een aantal maatregelen voorgesteld die, voor zover dat mogelijk is, ook worden meegenomen in de fysieke herinrichting van het plein.

1) **Zorgen voor meer ogen op straat:** volgens het principe van Jane Jacobs [1] vergroot aanwezigheid van mensen de sociale controle. Een **gemengd publiek** (vrouwen én mannen) en **doorlopende levendigheid**, ook in de avond, zorgen voor meer veiligheid. Menging van functies (wonen, horeca, markt, voorzieningen) voorkomt verlaten zones.
2) **Verbeteren van het overzicht:** goede zichtlijnen, open ruimtes en duidelijk herkenbare routes zijn cruciaal. Obstakels zoals het cafépaviljoen, pilaren, hoekjes en bochten verminderen het overzicht.
3) **Zorgen voor voldoende en prettige verlichting:** verlichting moet gelijkmatig en warm zijn, zonder scherpe contrasten. Lichtplannen moeten parallel aan het ontwerp ontwikkeld worden. Van visualisaties van het ontwerp moet ook een avond- of nachtversie gemaakt worden.
4) **Vergroten Informele veiligheid:** aanwezigheid van buurtmoeders, marktmeesters of kioskhouders vergroot het veiligheidsgevoel.

Doorgaande fietsroute verplaatsen en functies paviljoen en Glazen Huis elders onderbrengen

De huidige doorgaande fietsroute loopt midden over het plein en zorgt, ook vanwege de bocht bij het paviljoen, vaak voor onveilige situaties voor overstekende voetgangers. Ook wordt het fietspad nu vaak gebruikt door andere voertuigen waaronder auto's wat, met name ook voor ouderen, voor onveilige situaties zorgt. Omdat het fietspad ook een goede nieuwe indeling van het plein moeilijk maakt is het voorstel de doorgaande fietsroute niet meer over het plein te laten lopen. Om ruimte te winnen en om sociale veiligheid op het plein te verbeteren heeft het de voorkeur voor de gemeente om huidige losstaande gebouwen op het plein (paviljoen en glazen huis) te verplaatsen. Deze gebouwen belemmeren het overzicht over het plein en fungeren als verstopplekken (met name het paviljoen). Het paviljoen belemmert verder het zicht op het Vrijheidscarillon en zorgt er samen met het fietspad voor dat het plein in tweeën wordt geknipt. Het glazen huis is eigendom van de gemeente en een tijdelijk gebouw; gezocht zal worden naar een alternatieve plek in de bestaande bebouwing voor de huidige buurtfunctie. Net als het kantoor van de marktmeesters, dat nu gevestigd is in het paviljoen, kan dit mogelijk een plek krijgen in het Tuinstadhuis. Het paviljoen is geen gemeentelijk eigendom. Over de mogelijkheden tot verplaatsing gaat de gemeente met de huidige eigenaar in gesprek. Het openbare ruimte ontwerp is flexibel en houdt hierbij rekening met verschillende scenario's.

4.2. Bedrijven, winkels en horeca

Plein '40-'45 is het economische centrum van Geuzenveld, Slotermeer met een goed winkelaanbod in dagelijkse benodigdheden en een markt die breed wordt gewaardeerd en ook vanuit de regio goed

[1] Het principe van Jane Jacobs verwijst naar haar kernideeën over hoe steden écht werken. Jacobs (auteur van *The Death and Life of Great American Cities*, 1961) verzette zich tegen grootschalige modernistische stadsplanning en benadrukte juist de kracht van kleinschalige, levendige, organische stadsontwikkeling. Een van haar bekendste concepten is wanneer er veel mensen op straat zijn, ramen naar de straat gericht zijn en functies actief zijn, er natuurlijke sociale controle ontstaat. Dit vergroot veiligheid en leefbaarheid.

bezocht wordt[2]. De buurten in de directe omgeving worden vernieuwd en leiden tot circa 3.000 extra woningen. Door de demografische groei en de jonge bevolking is er voldoende draagvlak voor een toekomstbestendig aanbod, maar het gebied benut zijn potentie nog onvoldoende. Het aandeel winkels is op orde, maar de economische diversiteit is beperkt: de aanwezigheid van werkplekken en bedrijfsruimten is laag (ca. 4%, bij een gewenste richting van 12%). Deze beperkte functiemenging betekent dat het gebied weinig doorlopende dynamiek kent, waardoor zowel de economische vitaliteit als de sociale veiligheid in de avond achterblijft. Wat betreft voorzieningen springen cultuur, sport en vrijetijdsbesteding er vrijwel geheel uit als afwezig, ondanks de duidelijke behoefte in een wijk met veel jongeren en jonge gezinnen.

Daarnaast sluit het huidige aanbod slechts gedeeltelijk aan bij de veranderende bevolkingssamenstelling. De markt en winkels voorzien goed in basisbehoeften, maar de diversiteit is beperkt. Met name biologisch, lokaal en kwalitatief hoger aanbod ontbreekt, terwijl ook het horeca-aanbod niet voor alle doelgroepen uitnodigend is. Sommige horecagelegenheden worden ervaren als weinig toegankelijk voor vrouwen of LHBTIQ+'ers, wat het gevoel van inclusiviteit en gastvrijheid vermindert. De beleving, waaronder sfeer, aankleding, avondveiligheid en uitstraling, blijft achter bij vergelijkbare gebieden zoals Osdorpplein.

Naast deze programmatische aspecten spelen ook ruimtelijke factoren een rol in het economische functioneren. De entrees zijn smal en slecht zichtbaar en de oriëntatie binnen het gebied, zoals richting parkeergarage en OV, is onvoldoende duidelijk. Door het gebrek aan aantrekkelijk vormgegeven verblijfplekken, groen en basisvoorzieningen zoals een publiek toilet, blijven bezoekers minder lang in het gebied en geven zij dus minder uit. Ook organisatorisch is sprake van versnippering: markt, ondernemers en vastgoedeigenaren werken nog onvoldoende vanuit een gezamenlijke agenda, waardoor investeringen en marketingkracht beperkt blijven.

Samenvattend wordt het economisch functioneren van Plein '40-'45 geremd door een eenzijdig aanbod, onvoldoende functiemenging, tekortschietende verblijfskwaliteit en het ontbreken van een gezamenlijke economische visie en agenda. De basis is gezond, maar de kans om door te groeien naar een levendiger, inclusief en onderscheidend centrum waarbij het plein een stadsdeel overstijgende magneet kan worden, wordt nog onvoldoende benut.

Alle hieronder voorgestelde maatregelen kunnen alleen gerealiseerd worden met draagvlak en in samenwerking met de betrokken ondernemers:

1. Gezamenlijke agenda en positionering: Ontwikkelen van een gezamenlijke investeringsagenda en een helder branding- en positioneringsverhaal met ondernemers, marktpartijen en vastgoedeigenaren, gericht op onderscheidende doelgroepen. Programmering zoals evenementen en themadagen vergroot herkenbaarheid, verblijfsduur en bezoekersaantallen.

[2] De Monitor Markten 2026 (met cijfers van 2025) laat zien dat de markt op Plein '40-'45 vergeleken met andere markten in de stad relatief goed bezocht wordt vanuit de regio – 42% van de bezoekers komt van buiten Amsterdam (nb dit percentage bevat ook de bezoekers waarvan de woonplaats onbekend is). Zowel de bezoekers als de ondernemers geven de markt een ruimte voldoende (7,6 en 7,7) - het oordeel van de bezoekers is ongeveer gelijk aan 2022 – toen een 7,5. De ondernemers zijn meer tevreden dan in 2022, toen gaven ze de markt een 6,8.

2. Vernieuwing van winkel- en marktaanbod: Verbreden en vernieuwen van het aanbod met meer biologisch, lokaal en kwalitatief onderscheidend aanbod, aanvullende horeca en vrijetijdsconcepten. De markt fungeert als katalysator via experimenten en tijdelijke themadagen; het aantrekken van aansprekende trekkers zorgt voor een economische impuls.
3. Verbreding van de economische basis: toevoegen van kleinschalige werkruimten voor creatieve ondernemers, startups en maatschappelijke organisaties. Optoppen en herontwikkeling kunnen kansen bieden voor extra economische programmering.
4. Ondersteunende fysieke ingrepen: verbeteren van entrees en zichtlijnen om de aanloop te versterken, aangevuld met groen, zit- en verblijfsplekken en een publiek toilet. Heldere bewegwijzering en logische verbindingen tussen markt, winkelcentrum en Slotermeerlaan vergroten de vindbaarheid.
5. Sterke organisatie en samenwerking: Inrichten van een robuuste organisatiestructuur met een straat-/pleinmanager en een versterkte ondernemersvereniging of BIZ. Betere afstemming en gezamenlijke campagnes tussen markt en winkelcentrum vergroten het economisch rendement.

4.3. De markt als motor van Plein '40-'45

De markt is een van de belangrijkste pijlers van Plein '40-'45 en heeft een grote betekenis voor het dagelijks leven in Nieuw-West. Met 150 kramen is zij niet alleen één van de grootste markten van Amsterdam, maar ook een van de best bezochte en economisch meest vitale met een bezettingsgraad van gemiddeld 80%. De herindeling in 2024 heeft geleid tot bredere looppaden, verbeterde voorzieningen en meer overzicht en rust in de dagelijkse praktijk. Tegelijkertijd vraagt de sterke groei van de markt blijvende aandacht voor samenwerking en logistieke afstemming. Uit gesprekken met de Markt Advies Commissie (MAC) en marktondernemers blijkt dat de sfeer merkbaar is verbeterd, al blijven vertrouwen en communicatie kwetsbaar en vragen deze om voortdurende investering.

Tegelijkertijd zijn er structurele uitdagingen. De drukte op met name zaterdagen maakt de markt voor sommige bezoekers, zoals ouderen of mensen met een hulpmiddel, minder toegankelijk. Parkeren en laden en lossen verlopen stroef door beperkte ruimte en veel ondernemers vragen om meer gezamenlijke afstemming met het stadsdeel en handhaving. Daarnaast leven zorgen over de toekomst tijdens de herinrichting van het plein: waar gaat de markt tijdelijk heen en hoe keert zij straks terug?

Een ander punt van zorg is dat marktondernemers steeds vaker overlast ervaren van bedelaars op en rond de markt. Sommige bedelaars gedragen zich assertief tegenover bezoekers en komen soms dicht bij of zelfs in de kramen, wat leidt tot spanningen en discussies. Ondernemers spreken hierover regelmatig de marktmeesters aan, maar zij hebben geen mandaat om tegen bedelarij op te treden. Handhaving vereist inzet van THOR, die in de praktijk niet altijd direct beschikbaar is. Hierdoor kunnen situaties escaleren en onrust of opstootjes ontstaan.

Er ligt ook een inhoudelijke vraag: welke omvang en diversiteit past bij de markt in de toekomst, en hoe kan worden voorkomen dat een te strikte indeling afbreuk doet aan het informele en karakteristieke karakter van de markt. Sommige ondernemers pleiten bovendien voor meer beschutting tegen wind en regen, zodat de markt ook in de winter aantrekkelijker blijft. Er ligt een uitdaging om in het nieuwe

ontwerp voldoende ruimte vinden voor een markt met dezelfde omvang als nu in combinatie met de opgave voor een groener plein met meer plek voor ontmoeting en verblijf.

Maatregelen om het functioneren van de markt te versterken

De komende jaren richten we ons op het versterken van zowel de dagelijkse werking als de toekomstbestendigheid van de markt. Zo wordt het marktreglement vernieuwd, met duidelijke afspraken over opstelling en logistiek, laad- en losmomenten. We werken aan betere logistieke oplossingen, waaronder een al gerealiseerde extra uitrit en heldere venstertijden voor verkeer. Ook onderzoeken we de optimale omvang en branchering van de markt en de wijze waarop food- en non-foodaanbieders zo kunnen worden gepositioneerd dat levendige menging en kruisbestuiving behouden blijven. Voor de periode van de herinrichting werken we een plan uit voor tijdelijke verplaatsing en terugkeer, zodat ondernemers weten waar ze aan toe zijn. Daarnaast investeren we in betere communicatie, onder meer via regelmatige overleggen en marktupdate-nieuwsbrieven. Thema's zoals afvalverwerking, verduurzaming van voorzieningen en koppeling met de bredere economische visie van het plein worden daarin meegenomen.

Samenwerking gemeente en markt

Naar aanleiding van het succesvolle Kruidenfestival en de recente gesprekken tussen markt, telers, ondernemers en gebiedspartners is een stevig fundament gelegd voor verdere samenwerking. De marktcommissie ziet dit als een logisch moment om samen met de gemeente twee kansrijke thema's verder te verdiepen en gezamenlijk uit te werken richting concrete vervolgstappen.

1. Versterken van de lokale voedselketen

De versterking van de lokale voedselketen biedt kansen om de markt inhoudelijk te vernieuwen en nieuwe doelgroepen aan te trekken. Meer regionale producten dragen bij aan een diverser aanbod en aan meer sociale cohesie op Plein '40-'45.

2. Modulaire verwerking van marktresidu

Daarnaast wordt gewerkt aan een circulaire oplossing voor marktresidu in de vorm van een compacte, modulaire verwerkingsvoorziening. De MAC wil, ondersteund door de gemeente, onderzoeken welke functionele eisen ondernemers stellen, hoe dit initiatief kan aansluiten op de gebiedsontwikkeling van Plein '40-'45 en welke fasering en uitvoeringsscenario's passend zijn. Dit traject sluit aan bij bredere duurzaamheids- en innovatieambities voor het gebied.

3. Experimentele kramen of staanplaatsen

Tijdelijke kramen of staanplaatsen zijn een instrument om te experimenteren met nieuwe ideeën. Op die manier kunnen we onderzoeken of het lukt om een breder aanbod te bieden, meer jongeren te bereiken, de betrokkenheid van verschillende culturele groepen te vergroten en ontmoetingen via voedsel te versterken. Al op korte termijn verkennen we met de markt, en mogelijk een kennisinstelling en een maatschappelijke buurtorganisatie de mogelijkheden. Uiteindelijk worden bezoekersgedrag, sociale

impact en effectiviteit van deze experimenten gemeten en benut voor de verdere ontwikkeling van het plein.

De insteek is om deze thema's in nauwe samenwerking tussen gemeente, markt en andere relevante partners verder uit te werken.

De plek van de markt op het heringerichte plein

In de nieuwe inrichting van het plein is het uitgangspunt dat de markt gepositioneerd blijft in het hart van het plein, waar handel, ontmoeting en levendigheid logisch samenkomen. Dit betekent dat het gebied rond het Tanger-gebouw wordt meegenomen in de zoeklocatie voor de markt. Daarbij wordt ook de optie opengehouden voor een beperkte opstelling van kramen in de 'overgangszone' van Vrijheidscarillon en de huidige locatie van het paviljoen, onder bepaalde nader te bepalen voorwaarden. Dit zal in de volgende fase verder onderzocht worden. Het uitgangspunt in het nieuwe ontwerp is dat na de herinrichting ruimte blijft voor het huidige aantal van 150 kramen, brede paden, goede aansluitingen voor stroom en water, plekken voor opslag en afval, logische routes en zichtbare verblijfsplekken. Of dit allemaal, ook met de uitbreiding van het zoekgebied voor de markt gerealiseerd kan worden hangt af van de uitwerking van het definitieve ontwerp van het plein. Hierbij spelen verschillende factoren een rol; er is ruimte nodig voor vergroening, verblijfsplekken en logistiek, maar er komt mogelijk ook ruimte vrij door het verplaatsen van het paviljoen en omleggen van het fietspad. Ook zijn er mogelijkheden om ruimte te winnen door alternatieven voor de huidige opslag in auto's achter de kramen te onderzoeken - wat zou betekenen dat er minder auto's op het plein zelf staan. Zo bouwen we aan een markt die niet alleen goed functioneert, maar ook prettig en toegankelijk blijft — een markt die bezoekers aantrekt, ondernemers perspectief biedt en het hart van Plein '40-'45 vormt.

Wens van de markt voor een overkapping

Vanuit de markt is de wens geuit om Plein '40-'45 te voorzien van een (duurzame) overkapping, met als doel de markt minder weersafhankelijk te maken en de verblijfs- en gebruikskwaliteit van het plein te vergroten. Deze wens is door de MAC nader uitgewerkt en ingebracht in gesprekken met de gemeente. De gemeente heeft deze wens besproken en verkend, maar ziet op dit moment te veel nadelen om een overkapping te realiseren. Het betreft daarbij met name de hoge verwachte investerings- en exploitatiekosten, evenals de aantasting van de openheid van het plein.

Wel wordt in de verdere uitwerking van het voorlopig ontwerp de mogelijkheid onderzocht van een kleine overkapping gekoppeld aan een verblijfsplek of een pergola aan de randen van het plein. Andere mogelijkheden om hinder van wind en regen op het plein en markt te kunnen verbeteren blijven bespreekbaar, mits het open en multifunctionele karakter van het plein daarmee niet wordt aangetast.

4.4. Afval, beheer en onderhoud

Plein '40-'45 heeft de afgelopen jaren te maken gekregen met een sterke groei in zowel bewoners als bezoekers. De markt is uitgegroeid tot een van de drukstbezochte markten van Amsterdam, wat veel levendigheid brengt maar tegelijkertijd leidt tot een structurele toename van afval op en rond het plein.

Hoewel door extra inzet van onder andere het Schone Kans-team tijdelijk een hoger schoonniveau is gerealiseerd, blijkt dit niet stabiel vast te houden. De formele beheerkwaliteit is niveau C – Sober, wat voor een plek met deze drukte en gebruiksintensiteit eenvoudigweg te laag is.

De bewonerscontainers zijn niet afgesloten, waardoor het risico bestaat dat ondernemers van de markt hier afval in deponeren. Ondernemers herkennen zich hier niet in. Desondanks blijft het aandachtspunt bestaan zolang de containers vrij toegankelijk zijn. Een mogelijke oplossing zou het verplaatsen van de containers kunnen zijn, al is op dit moment onduidelijk of dit praktisch en uitvoerbaar is.

Het bestaande afvalpunt aan het Joop van Weezelhof functioneert onvoldoende. Over het afvalpunt ligt een duidelijk rapport van de GGD waarin diverse knelpunten worden benoemd. Acties voor de korte, middellange en lange termijn zijn met de diverse stakeholders besproken. De containers van de markt worden structureel aan het einde van de dag geleegd en zijn voor het gebruik waarvoor zij worden ingezet. Desondanks kent de locatie problemen zoals rattenoverlast, slechte afdichting, verouderde infrastructuur en een tekort aan passende rolcontainers. De onderlinge afstemming tussen stakeholders is nieuw leven ingeblazen. Meerdere afdelingen van de gemeente hebben een rol in het afvalbeheer, maar verantwoordelijkheden en werkprocessen zijn niet altijd helder of goed op elkaar afgestemd.

Het effect van deze tekortschietende keten zien we dagelijks terug op het plein. Ondanks eerder doorgevoerde verbeteringen. Het afrokken van de kramen heeft tot op heden geen aantoonbaar positief effect gehad op het verminderen van plastic afval; na het verwijderen van de rokken kan licht afval zich over het marktterrein verspreiden. Om dit tegen te gaan zijn verschillende maatregelen ingevoerd, waaronder het dagelijks verstrekken van een vuilniszak per ondernemer die aan de voorzijde van de kraam wordt bevestigd, het plaatsen van tien rolcontainers voor marktbezoekers, het beschikbaar stellen van bezems aan AGF-ondernemers en het aanspreken van ondernemers bij overmatig afval. Daarnaast is het toezicht op zaterdagen uitgebreid en wordt een Glutton ingezet. Deze maatregelen dragen bij aan een betere situatie, al blijft verdere optimalisatie mogelijk.

Daarbij wordt het beeld versterkt door obstakels op de route, zoals fietsen, reclameborden, terrassen en fatbikes, waardoor het gebied rommelig oogt en minder goed te beheren is. De analyse laat zien dat het niet zozeer te vies is omdat er niet genoeg wordt schoongemaakt, maar omdat het aan de voorkant onvoldoende wordt georganiseerd: ondernemers, markt en gemeente krijgen de afvalstroom samen niet onder controle.

Voorgestelde maatregelen gericht op een schoner plein

1. Verbeteren dagelijkse uitvoering (korte termijn): Focus op beter functioneren van bestaande voorzieningen en versterking van de afvalbeheercyclus. Plaatsing van kliko's verspreid over de markt maakt inzameling tijdens de marktdag mogelijk. Inzet van een Glutton op strategische momenten voorkomt zwerfafval en zorgt zichtbaar voor schonere omstandigheden.

2. Optimaliseren afvalpunt Joop van Weezelhof: goed laten functioneren van het afvalpunt tot aan herinrichting, door uitvoering van GGD-adviezen, herstel van de fysieke staat, verbetering van afwatering en beter afsluiten of vervangen van rolcontainers. Doel is ordentelijk gebruik via duidelijke afspraken en betere samenwerking.

3. Gedrag, regels en handhaving: Duidelijker handhaven op het dumpen van bedrijfsafval in bewonerscontainers, gecombineerd met heldere communicatie over regels en verantwoordelijkheden. De gemeente scherpt hierbij ook haar eigen organisatie en handhaving aan.

4. Operationele afstemming en directe verbeteringen: Inrichten van een operationeel overleg tussen marktmeesters, gebiedsbeheer, Stadswerken, Afval & Grondstoffen en ondernemers, gericht op heldere rolverdeling en snelle bijsturing. Kleine onderhoudsmaatregelen zorgen parallel voor een direct netter plein.

5. Structurele oplossingen (middellange en lange termijn): Inzetten op een structurele herinrichting van het afvalinzamelpunt met een hygiënische en afgesloten inrichting. De herinrichting van het plein biedt kansen om logistiek, beheer en interne organisatie duurzaam te verbeteren.

4.5. Ontmoeting en sociaal-culturele activiteiten

Plein '40-'45 vervult een centrale rol als ontmoetingsplek voor bewoners uit de omliggende wijken en vormt tegelijkertijd het hart van het winkelgebied. Binnen de pleinenaanpak van Nieuw-West (zie bijlage voor een toelichting op de pleinenaanpak) is het daarom aangemerkt als prioritaire locatie, met de ambitie om leefbaarheid, veiligheid, trots en lokale economische vitaliteit te versterken via een meer structurele sociaal-culturele programmering. Sinds 2023 is een intensivering ingezet die doorloopt tot eind 2025, waarbij de gebiedsmakelaar winkelgebieden samenwerkt met Kunst & Cultuur en lokale partners. De afgelopen jaren zijn uiteenlopende activiteiten georganiseerd – variërend van een Iftar en Tulpenfestival tot Panna Knock Out, Veiligheidsdag, Vrouwen Veerkracht Verenigd en het Winterevent – die zichtbaar bijdragen aan levendigheid en betrokkenheid. Tegelijkertijd laten deze ervaringen zien dat de huidige werkwijze organisatorische en structurele beperkingen kent.

De uitvoeringsdruk is hoog; het organiseren van evenementen vraagt veel tijd, afstemming en personele capaciteit, terwijl lokale producers schaars zijn en externe organisatoren onvoldoende binding hebben met de buurt. Structurele financiering ontbreekt: de tijdelijke middelen vanuit de pleinenaanpak zijn ontoereikend om continuïteit te waarborgen, terwijl jaarlijks een basisbudget nodig is. Ook de fysieke randvoorwaarden schieten tekort; er is geen opbergruimte, geen podium of overkapping, en toegang tot water, stroom en toiletten is beperkt. Communicatie en branding verlopen versnipperd doordat producers vaak geen eigen middelen hebben. Daarnaast is de samenwerking met ondernemers en de markt nog onvoldoende ingebed, waardoor kansen voor synergie niet altijd worden benut.

Voorgestelde maatregelen

1. Meerjarige programmering en organisatie: Opstellen van een meerjarig uitvoeringsplan 2026–2030 waarin thema's, partners, rollen en financieringsmogelijkheden worden vastgelegd. Hierbij zal de wens voor een jaarlijks basisbudget en het aanstellen van een vaste producer, met het oog op continuïteit, worden meegenomen.

2. Structurele faciliteiten: benodigde faciliteiten voor programmering meenemen in de herinrichting, zoals water- en stroompunten, opbergruimte, een publiek toilet en waar mogelijk een podium. De fysieke inrichting faciliteert naast evenementen en optredens, ook sport en een speelfunctie voor kinderen.

3. Monitoring en evaluatie: Invoeren van een systeem voor jaarlijkse monitoring en evaluatie, gericht op bereik, waardering en economische spin-off van activiteiten, om programmering gericht te kunnen bijsturen.

4. Lokaal eigenaarschap en samenhang: Versterken van lokaal eigenaarschap door inzet van buurtbewoners, sociale ondernemingen en partners. Afstemming met Huis van de Wijk, sociale organisaties en het onderbrengen van het Glazenhuis in de plint van het Tuinstadhuis voorkomt versnippering.

5. Programmering op markt: ruimte te reserveren voor programmering binnen de markt, bijvoorbeeld voor projecten zoals Future Monuments, waarvoor circa twintig keer per jaar een beperkt aantal kramen nodig is. Dit kan bijdragen aan een totaalconcept waarin cultuur, markt en lokale identiteit elkaar versterken.

Waarom een ontmoetingsplek in de plint nodig is

Plein '40-'45 vervuld een belangrijke rol als centrum van ontmoeting, boodschappen en activiteiten. Tegelijk ontbreekt een laagdrempelige, toegankelijke plek waar bewoners samen kunnen komen, activiteiten kunnen organiseren of gewoon kunnen verblijven. Het huidige Glazen Huis vervult een deel van deze functie, maar is tijdelijk, weinig uitnodigend, en staat op het plein op een manier die zichtlijnen en veiligheid beperkt. Bewoners, vrouwen en meisjes, jongeren en (markt)ondernemers geven aan dat een vaste, herkenbare en toegankelijke ontmoetingsplek essentieel is voor sociale cohesie, eigenaarschap en een gastvrije publieke ruimte.

Een structurele ontmoetingsplek in de plint (begane grond van een gebouw aan het plein) ondersteunt de ambitie om Plein '40-'45 te ontwikkelen tot een inclusief, veilig en levendig centrum van de buurt

Figuur 23: Het huidige, tijdelijke Glazen Huis.

4.6. Kansen voor meer levendigheid: open plinten en wonen aan het plein

Het plein functioneert als belangrijk stedelijk knooppunt waarbij de aantrekkingskracht grotendeels wordt bepaald door het omliggende vastgoed. Vastgoed en openbare ruimte versterken elkaar: beter benut vastgoed vergroot de levendigheid van het plein, terwijl een aantrekkelijk plein de waarde en uitstraling van de gebouwen verhoogt.

Het gebied kent een duidelijke ruimtelijke structuur met verschillende gebouwtypen (Tuinstadhuis, winkelcentrum, MACO-, Tanger-gebouw, plinten aan omliggende straten) die samen het plein begrenzen.

Hoewel er weinig leegstand is, zijn meerdere gebouwen en plinten onderbenut of te gesloten naar het plein toe. Met name de MACO-, delen van het Tanger-gebouw, de westelijke en noordelijke plinten missen interactie met het plein en de markt. Ook de plint van het Tuinstadhuis kan uitnodigender worden vormgegeven. Er liggen duidelijke kansen om maatschappelijke, culturele en commerciële functies beter te positioneren en zo de identiteit van het plein te versterken.

Daarnaast zijn er kansen, met name aan de oostkant van het plein (het MACO-gebouw en het winkelcentrum) en aan de Burgemeester De Vlugtlaan om door middel van optoppen woningen toe te voegen. Het MACO-gebouw zelf wordt nu vooral benut voor (tijdelijke) kantoorfuncties en kan mogelijk worden omgevormd naar een meer levendigheid brengende plek door het toevoegen van woningen, culturele en/of leisure functies (sport) die ook 's avonds voor meer levendigheid zorgdragen.

Het Tuinstadhuis kan een belangrijke rol spelen in het verbinden van het plein en maatschappelijke functies. Door de plint aan de plein- en waterzijde open te maken ontstaat ruimte voor publieksfuncties die aansluiten bij het dagelijks leven van bewoners — zoals een huiskamerfunctie, een "Huis van de Democratie" of zorg- en welzijnsvoorzieningen. Deze functies vergroten de leefbaarheid én versterken de aantrekkelijkheid van wonen rondom het plein.

Het Tanger-gebouw heeft de mogelijkheid om te transformeren naar een opener en actiever gebouw door het toevoegen van kleine bedrijfsunits (detailhandel, horeca) langs de plinten. Een dergelijke ingreep kan de verbinding tussen plein en gebouw versterken en het geheel de uitstraling geven van een stedelijke entree. Toevoegen van bedrijfsunits levert ook een mogelijke bijdrage aan het gewenste meer diverse winkelaanbod in het gebied en kan een rol vervullen in de doorstroom van marktondernemers van het plein naar beschutte en overdekte kleine units.

Voorgestelde maatregelen gericht op vastgoed en woningbouw

1. **Ontwikkelperspectief vastgoed**: samen met vastgoedeigenaren een helder ontwikkelperspectief opstellen om transformatie in gebruik, kwaliteit en omvang te faciliteren en te versnellen inclusief de mogelijkheden voor het toevoegen van woningen.
2. **Open en activeren van plinten**: plinten aan het plein openen en geschikt maken voor horeca, cultuur en maatschappelijke functies, met voldoende ruimte voor terrassen en buitengebruik (zie onderstaande overzicht van voorgestelde plintenaanpak)
3. **Architectonische kwaliteit en iconen**: investeren in uitstraling en herkenbaarheid van gebouwen om het plein als identiteitsdrager van de buurt te versterken.

4. **Pleinontwerp ondersteunen**: entrees van gebouwen nadrukkelijk positioneren aan het plein en het ontwerp inzetten op veiligheid, toegankelijkheid en flexibiliteit.

Bovenstaande maatregelen kunnen alleen door de vastgoedeigenaren zelf worden gerealiseerd. Het is belangrijk dat de uitwerking en concretisering in goede samenwerking plaatsvindt. De rol van de gemeente is om de benoemde ambities te faciliteren (o.a. uitwerken stedenbouwkundige visie, contractvorming, begeleiden van vergunningaanvragen). Uiteindelijk zorgen deze maatregelen samen voor een concentratie van levendigheid op het plein, meer rust in woongebieden en een sterker, toekomstbestendig hart van de buurt.

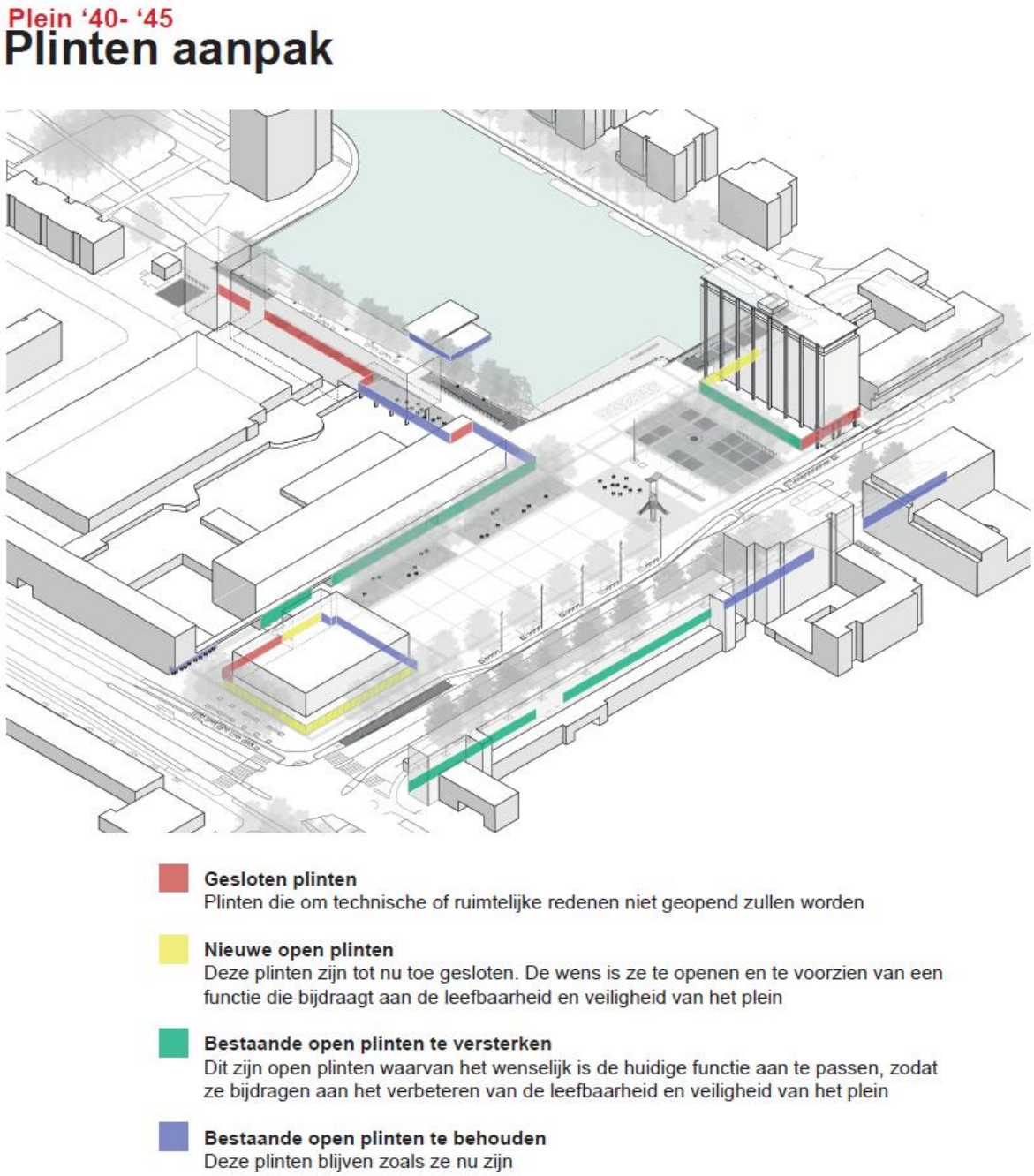

Figuur 24: Plintenaanpak Plein '40-'45.

Zwaartepunt horeca van Slotermeerlaan naar plinten aan het plein

De horecazone aan de Slotermeerlaan functioneert goed maar draagt momenteel slechts beperkt bij aan de levendigheid van Plein'40-'45, terwijl bewoners geregeld overlast ervaren in de achterliggende straten. Het plein zelf mist juist gastvrije plekken waar je ook na winkeltijd prettig kunt verblijven. Indien het mogelijk is om horecaondernemers te verleiden naar het centrale plein, verbinden we twee opgaven: het terugdringen van overlast in de Jan de Louterbuurt én het versterken van de economische en sociale dynamiek van het plein. Horeca op het plein sluit beter aan bij de functies die daar al aanwezig zijn, zoals de markt, het winkelcentrum en de toekomstige bedrijfsruimtes rond het Tanger-gebouw. Het creëert een centrale plek waar handel, ontmoeting en ontspanning samenkomen en waar bezoekers langer blijven, wat zowel de sfeer als de lokale economie ten goede komt. Daarbij is de verwachting dat horeca op het plein niet voor overlast en leefbaarheidsproblemen zal zorgen omdat de plek direct aan het plein veel ruimte biedt en daarmee geschikter is dan de Slotermeerlaan. Bovendien wordt er op dit moment niet direct aan het plein gewoond, de afstand tot woningen is dus groter dan de horeca aan de Slotermeerlaan. Bij de realisatie van nieuwe woningen aan het plein zal rekening gehouden worden met de ontwikkeling van horeca en andere levendige functies op het plein. Tenslotte ligt horeca aan het plein een stuk dichter bij de parkeergarage – door de ontsluiting hiervan de optimaliseren kan de parkeerproblematiek die nu in de Jan de Louterbuurt speelt voorkomen worden. Minder horeca aan de Slotermeerlaan en meer horeca direct aan het plein betekent op de langere termijn minder drukke avondhoreca en een inrichting die beter aansluit bij het woonkarakter van Jan de Louterbuurt.

Hoe we dit gaan doen

Uit de analyse blijkt dat ook de westzijde van de Slotermeerlaan om verbetering vraagt. De huidige horeca-terraszone is ruimtelijk krap, draagt bij aan sociale onveiligheid en ligt slecht verbonden met het plein. Tegelijkertijd is de straat belangrijk voor autoverkeer en HOV/tram, waardoor grote fysieke ingrepen complex en kostbaar zijn. Daarom verkennen we eerst of een herinrichting van de straat op termijn haalbaar en wenselijk is. De ambitie om het zwaartepunt van de horeca naar het plein te verleggen is een zaak van lange adem en vraagt om nauwe samenwerking met eigenaren en horecaondernemers. Op de korte termijn zetten we in op betere handhaving van bestaande afspraken over terrassen en openingstijden om overlast te verminderen. Parallel daaraan gaan we in gesprek met ondernemers, eigenaren en andere betrokken partijen, om te verkennen of de ambitie voor verplaatsing van (een deel van) de horeca naar de plinten rond het plein haalbaar is. De uitkomsten van deze verkenning worden verwerkt in de nieuwe horecatoekomstvisie voor Plein '40-'45.

5. Planning en Organisatie

5.1. Het gevolgde participatieproces

Tussen 2019 en 2021 is in het kader van vastgoedontwikkelingen op Plein '40-'45 gestart met een traject voor herinrichting van het plein. In deze periode is intensief gesproken met bewoners, bezoekers en ondernemers. Via verschillende participatievormen, zoals toekomstcafés, ontwerpsessies en online enquêtes, konden zij hun ideeën en wensen delen en meedenken over meerdere inrichtingsscenario's. Ondanks de brede betrokkenheid en de grote hoeveelheid opgehaalde input, kwam het proces tot

stilstand toen de vastgoedontwikkeling uiteindelijk niet doorging. Hierdoor heeft de participatie, hoe intensief ook, niet geleid tot een vastgesteld schetsontwerp.

In 2025 is het planproces opnieuw gestart met het door het dagelijks bestuur genomen principebesluit en het zorgdragen voor voldoende financiële middelen voor de herinrichting van het plein. Bij het daaropvolgende participatieproces is bewust ingezet op het betrekken van een brede en diverse groep bewoners, bezoekers en ondernemers, met specifieke aandacht voor vrouwen en meiden, en is de eerder opgehaalde inbreng zoveel mogelijk benut. Het traject startte met een startbijeenkomst in april, waarin met betrokkenen is gesproken over de teleurstellingen en frustraties uit het verleden en waarin de nieuwe aanpak is toegelicht. De inbreng uit het verleden is bewaard gebleven en is gebruikt als vertrekpunt van de nieuwe participatie. Daarnaast is het schetsontwerp uit 2022, dat eerder niet met de omgeving was gedeeld, samen met alternatieve opstellingen voor de markt besproken tijdens twee bijeenkomsten, voornamelijk met direct omwonenden. Ook vond er een verdiepend gesprek plaats met de toenmalige Markt Advies Commissie.

Vervolgens zijn er gesprekken gevoerd met vrouwen – waaronder vrouwelijke bezoekers en moeders – met meiden en met LHBTIQ+'ers, waarbij hun ervaringen op en rond het plein centraal stonden. Deze gesprekken vonden plaats tijdens wandelingen en informele ontmoetingen op het plein zelf.

Verder zijn er drie sessies georganiseerd met (markt)ondernemers, vastgoedeigenaren en Wij Zijn Plein'40-'45, onder begeleiding van Thijs van Spaandonk (Architect en Rijksadviseur voor de Fysieke Leefomgeving), waarin gezamenlijk is gesproken over de ontwerpuitgangspunten voor het plein.

Eind 2025 is het participatietraject extra verbreed en verdiept. In deze periode is gesproken met een nog grotere en gevarieerdere groep betrokkenen via groepsgesprekken met jongens, meiden, ontbijtmoeders en een aantal gemixte gesprekken.

De uitkomsten van al deze gesprekken en bijeenkomsten, evenals de reacties van bewoners en ondernemers zijn zorgvuldig verwerkt en vormen de basis voor deze Nota van Uitgangspunten.

5.2. Organisatie Integrale Aanpak Plein '40-'45

We werken vanuit 6 verschillende actielijnen aan de ambitie van de aanpak:

1. Intensivering schoon, heel en veilig
2. Verbetering dagelijks functioneren van de markt
3. Economisch functioneren winkel- en markt en horecagebied
4. Sociaal-culturele programmering
5. Herinrichting openbare ruimte
6. Vastgoed

Iedere actielijn kent een trekker vanuit de gemeentelijke organisatie (stedelijke directies en stadsdeel). Deze trekkers zijn verantwoordelijk voor de te behalen resultaten binnen de actielijn. De trekkers worden aangestuurd door de integraal programmamanager. De integraal programmamanager is verantwoordelijk voor het realiseren van de integrale ambitie, en is gemandateerd door de Stuurgroep. De Stuurgroep bestaat uit afgevaardigden van de volgende organisatieonderdelen: Stadsdeel Nieuw-

West, Verkeer en Openbare Ruimte, Markten (Stadswerken), Grond en Ontwikkeling, Economische Zaken en Cultuur. Bestuurlijk opdrachtgeverschap ligt bij Stadsdeel Nieuw-West.

5.3. Planning en vervolgproces

De herinrichting van het plein heeft prioriteit gekregen. Per actielijn wordt een eigen tijdspad doorlopen.

Voor de herinrichting wordt gewerkt volgens het Plan- en Besluitvormingsproces Infrastructuur (PBI) van de gemeente Amsterdam. Met het vaststellen van de Nota van Uitgangspunten wordt PBI fase 2 afgerond. In de volgende fase wordt in stappen een ontwerp uitgewerkt, waarbij eerst een Voorlopig Ontwerp (VO) en vervolgens een Definitief Ontwerp (DO) wordt gemaakt. Het DO wordt samen met een gedetailleerde kostenraming vastgesteld waarmee het bestuur opdracht geeft tot uitvoering het daarvoor bestemde uitvoeringbudget beschikbaar stelt.

De globale planning van de projectfasen is als volgt:
2026: Voorlopig Ontwerp
2027: Definitief Ontwerp en Uitvoeringsbesluit
2028: start uitvoering herinrichting openbare ruimte

5.4. Tijdens de werkzaamheden

Tijdens de werkzaamheden willen we dat de markt zo goed mogelijk kan doorgaan. Daarom werken we in het vervolg een plan voor de tijdelijke markt uit. In dat plan staat waar de markt tijdelijk kan staan, hoe de opstelling werkt per fase en hoe de markt naar de definitieve plek op het plein kan. De wens van de markt is om tijdens de werkzaamheden aanwezig te blijven of direct op of in de nabijheid van het plein. We gaan onderzoeken of dit mogelijk is.

We werken dit plan samen met de marktondernemers uit. We bespreken varianten, knelpunten en praktische randvoorwaarden (zoals opbouw/afbouw, ruimte voor bezoekers en bereikbaarheid). Op basis daarvan leggen we keuzes vast, zodat ondernemers en bezoekers op tijd duidelijkheid hebben.

Onderwerpen die we uit gaan werken voor de tijdelijke markt:

- Tijdelijke locatie(s) en opstelling per uitvoeringsfase
- Logistiek en laden/lossen
- Voorzieningen
- Afval en schoonmaak
- Communicatie en overleg

5.5. Kosten en risico's

Voor fase 1 (herinrichting van het plein, de Jan de Jonghkade en het verleggen van de fietsroute) is een eerste, indicatieve kostenraming opgesteld. Deze raming is nog gebaseerd op kengetallen en kent daarmee een ruime onzekerheidsmarge, passend bij deze fase van het project. Tegelijkertijd is dit een reëel en uitvoerbaar project: er is dekking beschikbaar en er is voldoende zicht op (aanvullende) dekking om de herinrichting in deze fase verder te kunnen uitwerken en richting uitvoering te brengen.

Voor fase 2 (Slotermeerlaan, Burgemeester de Vlugtlaan en de Willem Kraanstraat) is op dit moment nog geen dekking beschikbaar. Deze ambities worden in de volgende fase nader uitgewerkt, inclusief de financiële consequenties en de mogelijkheden voor dekking.

Het ontwerp van de openbare ruimte (OR) in fase 1 is niet afhankelijk van het al dan niet realiseren van deze overige ambities. Het ontwerp kan dus zelfstandig worden vastgesteld en uitgewerkt. Eventuele aanvullende ambities kunnen later worden toegevoegd of uitgewerkt zonder dat dit de basisopzet van de herinrichting van het plein in de weg staat.

Bijlage 1: Onderbouwing schetsontwerp

Inleiding

Deze bijlage bevat de uitgebreide ontwerpverantwoording bij het schetsontwerp (figuur 17) uit hoofdstuk 3. Waar het hoofdstuk zelf de uitgangspunten en het schetsontwerp op hoofdlijnen presenteert, geeft deze bijlage de achterliggende toelichting per onderwerp, welke aandachtspunten spelen er in de huidige situatie en hoe die zijn vertaald naar een schetsontwerp.

De bijlage start met een korte terugblik op de scenario's en enquête uit 2021, omdat deze input mede richting heeft gegeven aan de ontwerpkeuzes.

Daarna wordt per thema (zoals functiemenging, vergroening/klimaat, markt, routes, logistiek, veiligheid en Waterkom) toegelicht wat de belangrijkste knelpunten en kwaliteiten zijn, en welke ruimtelijke keuzes in het schetsontwerp daarbij horen.

De bijlage is bedoeld als onderbouwing en verdieping van de richting die in het schetsontwerp zichtbaar is. Net als het schetsontwerp zelf, bevat de bijlage geen definitieve uitwerking van maatvoering, exacte positionering of uitvoeringsdetails. Die worden in de volgende fase uitgewerkt en getoetst.

Scenario's en enquête 2021

In de periode 2019-2021 is intensief geparticipeerd met de omgeving over een nieuw ontwerp van het plein (zie 2.2 en 5.2). Eerst zijn per deelgebied meerdere meedenkmomenten georganiseerd in de vorm van (online) toekomstcafés en inloopspreekuren. De inbreng die tijdens deze momenten is opgehaald is verwerkt in drie scenario's. Deze scenario's zijn in een online enquête voorgelegd aan de omgeving.

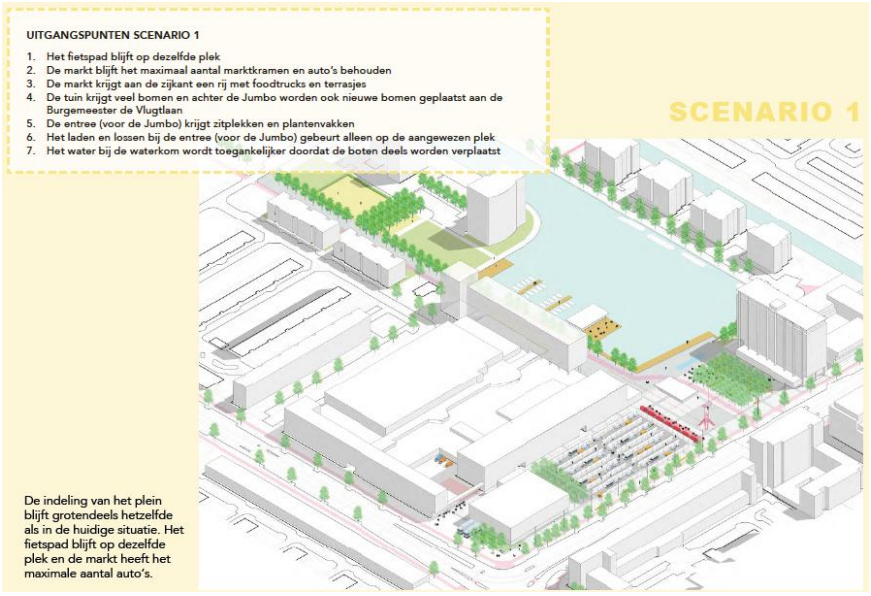

Figuur 25: Scenario 1 schetsontwerp uit participatie 2019-2021.

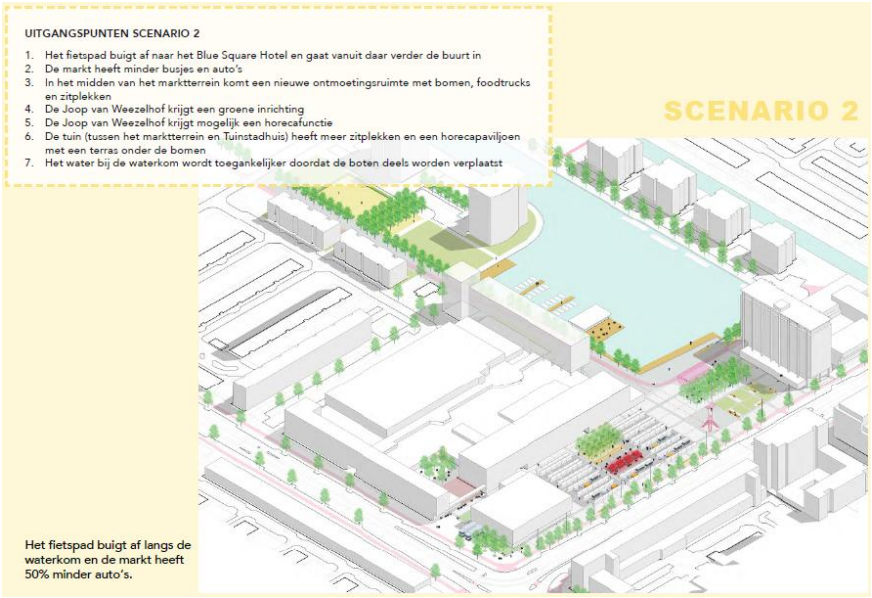

Figuur 26: Scenario 2 schetsontwerp uit participatie 2019-2021.

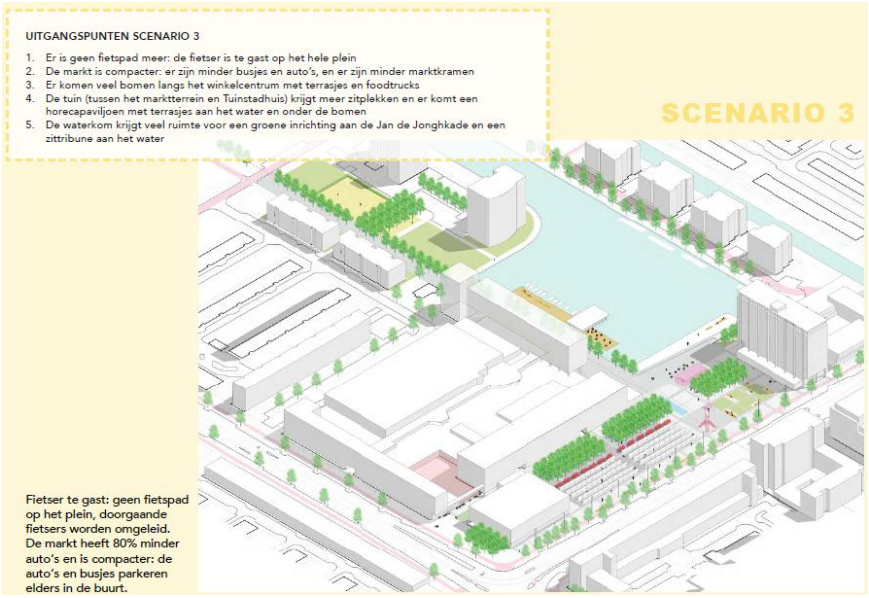

Figuur 27: Scenario 3 schetsontwerp uit participatie 2019-2021.

De enquête is rond de 600 keer ingevuld. Het overgrote deel van de respondenten is bewoner (68,8%). 24,1% is bezoeker en een klein percentage is ondernemer (4,9%) of geïnteresseerde (2,4%). Uit de enquête blijkt dat de respondenten in alle drie de scenario's positieve en minder positieve punten halen. 36,7% geeft de voorkeur aan scenario 3, 26,2% aan scenario 2 en 25% aan scenario 1.

Uit de enquête blijkt dat er veel draagvlak is voor:

- Veel groen en veel bomen;
- Foodtrucks en terrasjes zijn welkom, maar let op meer overlast of afval;
- Meer zitplekken.

Over een aantal onderwerpen zijn de meningen verdeeld:

- Het verdwijnen van het fietspad wordt op zich als positief gezien, maar wel wordt aangegeven dat de fietsroute die nu over het plein loopt belangrijk is voor de buurt;
- Voornamelijk bewoners geven aan voorstander te zijn van een kleinere of compactere markt, vooral als reactie op de overlast die wordt ervaren zoals afval.
- Marktondernemers hebben aangegeven het belangrijk te vinden dat de omvang van de markt niet verandert. Er zijn zorgen dat een verandering van de markt negatieve gevolgen heeft voor het functioneren van de markt.

Schetsontwerp

De variantenstudie uit 2021 en de participatie-opbrengsten uit 2019–2021 en 2025 (zie hoofdstuk 2.2) vormen samen de basis voor de uitgangspunten én het schetsontwerp. Het schetsontwerp is in hoofdstuk 3 bij figuur 17 weergegeven. In de paragrafen hieronder wordt per thema een toelichting gegeven. Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten in de huidige situatie en vervolgens welke ontwerpkeuzes in het schetsontwerp daarbij horen. Deze keuzes zijn steeds te lezen in samenhang met de opgehaalde wensen en zorgen uit de participatie.

Functiemenging

Het plein werd na de Tweede Wereldoorlog ontworpen volgens de ontwerpprincipes van de modernistische stedenbouw van het Algemeen Uitbreidingsplan (AUP), onder leiding van Van Eesteren. Het oorspronkelijke plein werd vormgegeven volgens het concept van kamers en de bomentaal. Elke kamer had een specifieke functie: markt, herdenking of verblijf, en werd afgebakend door bomen in rijen of blokken. Zowel de kamers als de bomen en gebouwen op het plein waren georganiseerd binnen een strikt raster. Elk element had zijn plaats binnen dit grid, waarbij het Vrijheidscarillon (monument) fungeerde als hiërarchisch element en visuele schakel tussen de verschillende kamers. Door de herinrichtingen in de jaren '90 is dit concept losgelaten, en daarmee is het modernistische karakter van het plein verloren gegaan.

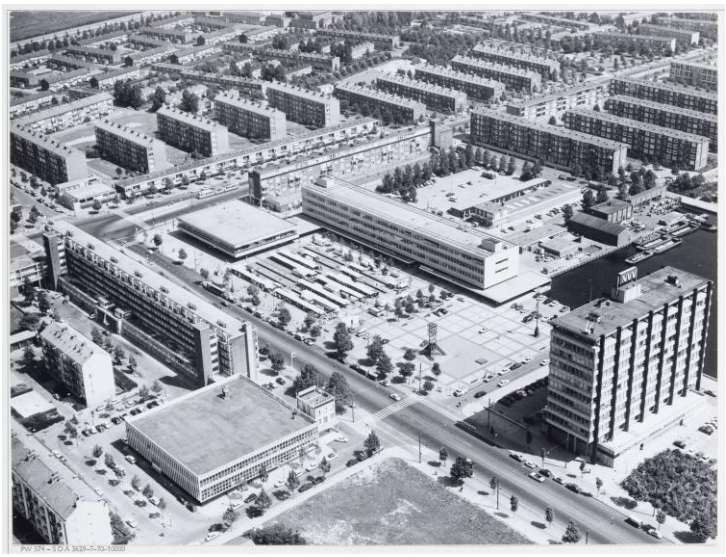

Figuur 28: Stadsarchief Amsterdam 1970: Plein '40-'45 en omgeving.

In het nieuwe ontwerp wordt het concept hersteld en het modernistische karakter van het plein hersteld. Dit wordt gekoppeld aan de huidige betekenis van Plein '40-'45, waar verschillende vormen van gebruik en functies samenkomen. Soms gelijktijdig, soms verspreid over de tijd. Juist deze menging op de schaal van het plein zorgt voor verbetering van de leefbaarheid en de sociale veiligheid. Want meer mensen komen op verschillende momenten in het gebied. Daarnaast kan de menging van gebruik en functies ruimte besparen zodat groen, verblijven, recreëren winkelen naast en met elkaar kunnen bestaan. Belangrijke hierin is dat het gebruik en de functies elkaar versterken, en geen overlast veroorzaken. Om tot een goede balans tussen alle verschillende functies te komen en een aantrekkelijke inrichting en

ruimte voor ontmoeting te creëren wordt het plein en de ruimte eromheen conceptueel ingedeeld in een aantal zones (zie figuur 6 in hoofdstuk 3).

Ontmoeten en verblijven wordt als belangrijke activiteit op het hele plein gezien. De rode zone centraal op het plein en rondom het Tanger-gebouw is de levendige of bruisende zone. Levendig overdag wanneer de markt er is, maar dat ook 's avonds mensen aantrekt om op het plein te zijn of bijvoorbeeld een horecagelegenheid aan de rand van het plein te bezoeken.

De gele zone vóór het Tuinstadhuis en aan de pleinzijde van het water is de plek waar men kan ontspannen en waar ruimte is voor sociaal-culturele activiteiten.

De oranje zone is de overgangszone. Het Vrijheidscarillon heeft hier een centrale plek en fungeert als schakel tussen levendigheid aan de ene zijde en ontspanning aan de andere zijde. Meerder functies kunnen in de oranje zone een plek krijgen. Dit hangt samen met de ambitie om het fietspad om te leggen en het paviljoen te verplaatsen, wat ruimte zou geven rondom het Vrijheidscarillon.

Ordening met centrale plek voor het Vrijheidscarillon

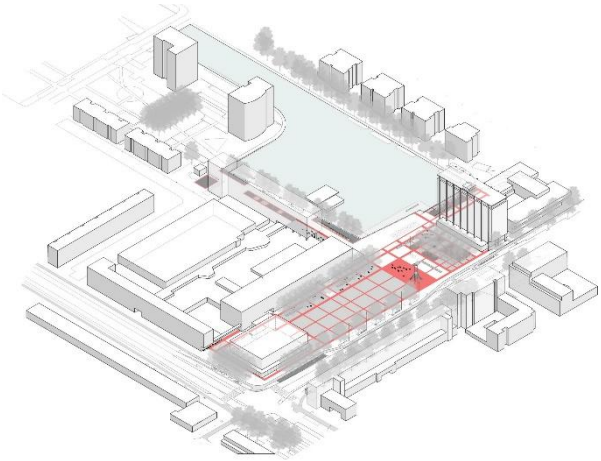

Figuur 29: Grid ter ondersteuning van correcte schaal.

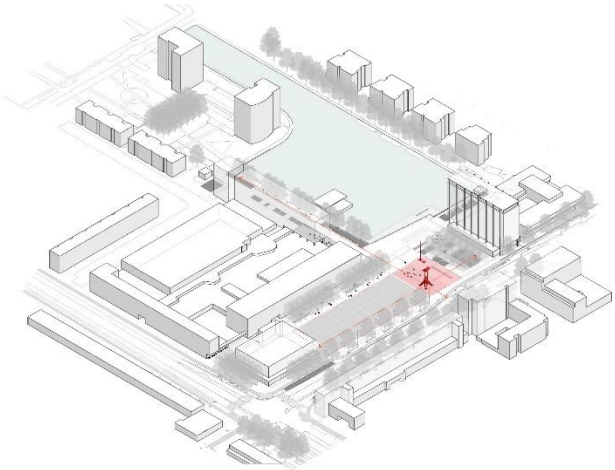

Figuur 30: Positie Vrijheidscarillon.

De indeling via zones sluit aan bij de ordening van het plein volgens een grid. Elk van de elementen van het plein krijgt een plaats binnen dit ordeningsraster. Het Vrijheidscarillon neemt een centrale plek in binnen deze indeling van het plein. In de huidige situatie heeft het Vrijheidscarillon aan belang ingeboet. Dit komt onder andere doordat de markt met de rug naar het Vrijheidscarillon staat, maar ook keuzes als de plek van het paviljoen en de ligging van het fietspad. De keuzes die in het nieuwe ontwerp worden gemaakt voor het plein, en in het bijzonder in de oranje zone, moeten bijdragen aan de centrale plek en functie van het Vrijheidscarillon. Het herstel van zichtlijnen naar het Vrijheidscarillon is daar een voorbeeld van. Maar bijvoorbeeld ook de plek van de markt, het open karakter van de markt en het verleggen van de doorgaande fietsroute dienen hieraan bij te dragen. Dit wordt in de volgende thema's verder toegelicht. Met de locatie van bomen en verblijfsplekken wordt rekening gehouden met de ordening volgens het grid.

Het openbare ruimte ontwerp is flexibel en houdt rekening met verschillende scenario's voor de locatie van het paviljoen. Het heeft de voorkeur van de gemeente om het gesprek met de eigenaar te voeren over verplaatsing van het paviljoen, gezien de verschillende knelpunten rondom de huidige locatie van het paviljoen.

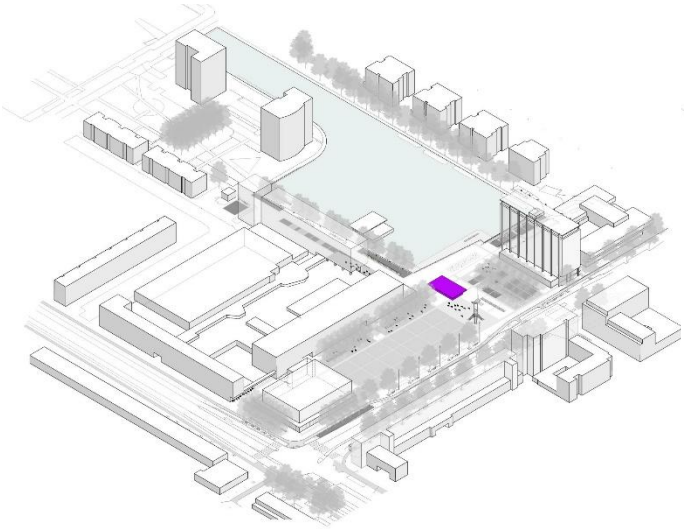

Figuur 32: Huidige locatie Paviljoen.

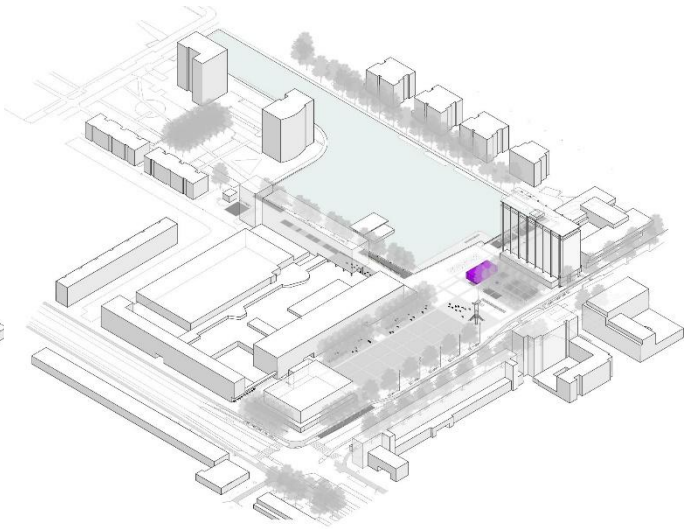

Figuur 31: Mogelijke optie bij verplaatsing Paviljoen.

Vergroenen en klimaatadaptatie

Klimaatverandering leidt vaker tot extreme neerslag en langere periodes van hitte. Plein '40-'45 is nu al gevoelig voor hittestress en (lokale) hemelwateroverlast. Bij de herinrichting maken we het plein daarom klimaatbestendig en duurzaam. Wateroverlast en schade worden beperkt en het plein wordt koeler en comfortabeler.

Figuur 33: Verharde oppervlakte rond het Tanger-gebouw.

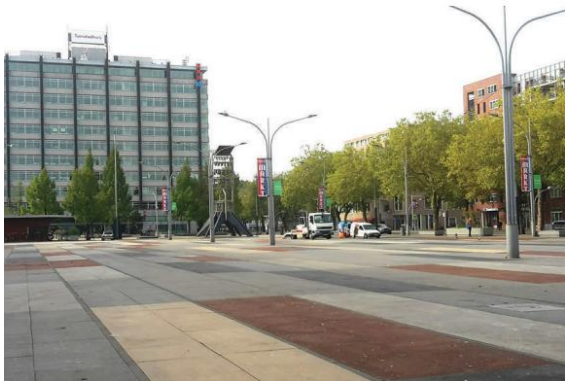

Figuur 34: Huidig Plein '40-'45 zonder markt.

Fors meer bomen tegen hittestress

Plein '40-'45 is sterk versteend en vormt daarmee een knelpunt voor hittestress. De gevoelstemperatuur kan op warme dagen oplopen tot 46 graden centraal op het plein en bij de Jan de Jonghkade. De constante straling van de zon warmt de verhardingen op en door afwezigheid van schaduw of verdamping kunnen extreme temperaturen ontstaan. De verblijfskwaliteit van het plein is bij deze temperaturen laag. Het creëren van schaduw is de meest effectieve oplossing om hittestress tegen te

gaan. Dit kan het beste door het planten van bomen, zoals te zien is langs de Slotermeerlaan. Onder de boomkronen daalt de gevoelstemperatuur naar 35°C en rondom de bomen tot ca. 42°C. Dit verschil wordt veroorzaakt door o.a. schaduwvorming en verdamping. Door de aanwezigheid van bomen rondom looproutes blijven deze ook op een hete dag aangenamer. De looproute langs de plint loopt echter door het heetste deel van het plein. Op de kaart is verder goed te zien dat een deel vóór het Tuinstadhuis eveneens een stuk koeler is. Hier zijn verschillende bomen aanwezig, maar vooral het Tuinstadhuis zorgt voor veel schaduw gedurende de dag.

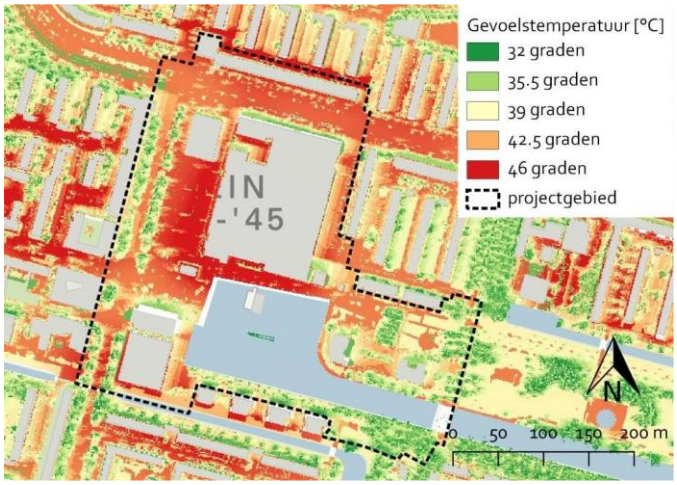

Figuur 35: Gevoelstemperatuur op Plein '40-'45 en omgeving.

De gemeente Amsterdam baseert haar werkwijze op het gebied van hittestress op het Basisveiligheidsniveau voor klimaatbestendige nieuwbouw dat is opgesteld voor de Metropoolregio Amsterdam en de provincie Noord-Holland. Zo moet het plangebied bij hitte een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving blijven, met minimaal 40% schaduw op langzaamverkeersroutes en verblijfsplekken tijdens de hoogste zonnestand in de zomer, én met koele plekken in de openbare ruimte (min. 200 m²) op loopafstand (300 m).

In december 2025 is het Plan Rigoureus Vergroenen vastgesteld, een uitwerking van de Omgevingsvisie 2050. Hierin is bepaald dat Amsterdam inzet op het vergroten van de boomkroonbedekking in buurten (van gemiddeld 19% naar 30% in 2050) en het realiseren van meer groene, koele en schaduwrijke plekken in de stad. Het doel is om groen structureel in te zetten voor gezondheid, klimaatadaptatie, biodiversiteit en sociaal welzijn. Juist op een versteende locatie zoals Plein 40-45 kan vergroening een positief effect hebben op het verblijfsklimaat en het dagelijks gebruik.

In het nieuwe ontwerp is ervoor gekozen om zoveel mogelijk te vergroenen waar dat doelmatig is waarbij bewust de voorkeur wordt gegeven aan de plaatsing van bomen. Zij dragen niet alleen bij aan

temperatuurdaling, maar versterken ook biodiversiteit en verblijfskwaliteit. De plaatsing van bomen gebeurt volgens een logische bomentaal en binnen de ruimtelijke ordening van het plein.

Figuur 37: Koele ruimtes nu.

Figuur 36: Koele ruimtes op basis van schetsontwerp.

In de rode zone betekent dit vergroening met bomen langs het Winkelcentrum, waarmee naast een verlaging van de temperatuur, een koele route en koele verblijfsplekken worden gerealiseerd. Plaatsing van bomen op deze locatie is strategisch verstandig vanwege de zonnestand en de functie van het winkelcentrum. Op deze manier kan de markt blijven functioneren en blijft de openheid als belangrijkste kwaliteit van het plein behouden. Langs het winkelcentrum zijn maatregelen tegen hittestress voorzien. Ook aan de andere zijde van de Tanger-gebouw, aan de kant van de Burgemeester De Vlugtlaan, zijn bomen voorzien.

De oranje en gele zone worden zoveel mogelijk vergroend. Tussen het Tuinstadhuis en het Vrijheidscarillon komt een groot blok bomen dat de aanwezigheid van het Vrijheidscarillon accentueert.

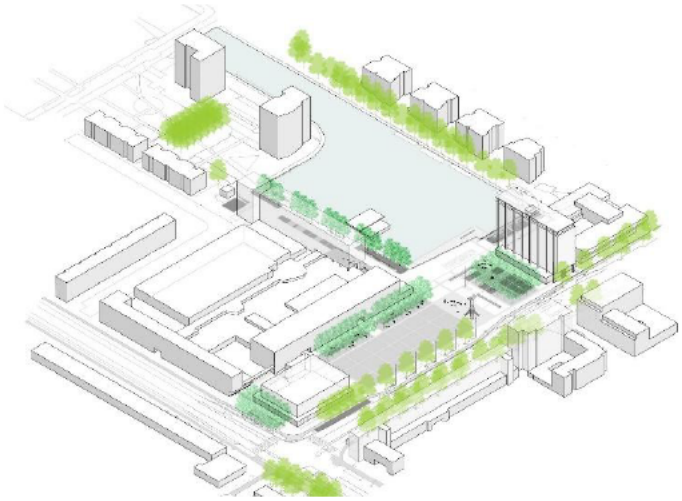

Figuur 38: Huidige en mogelijk toekomstige bomen.

Langs de Jan de Jonghkade wordt een bomenrij geplant, onderverdeeld in groepjes van drie bomen om de dwarse looproutes te markeren. Deze groepen bomen zijn zo uitgelijnd dat het zicht naar het Vrijheidscarillon wordt geopend. De ruimte langs de Waterkom kent als grootste beperking de aanwezigheid van een waterkering onder maaiveld. Het aanplanten van nieuwe bomen kan hier slechts beperkt. Vandaar dat de wens bestaat een waterelement ("bedriegertjes") te plaatsen. In het schetsontwerp zijn 24 huidige bomen gekapt of verplaatst en is ruimte gevonden voor 95 nieuwe bomen.

Wateroverlast

Het plein kent momenteel geen grote problemen met wateroverlast veroorzaakt door regenwater, aangezien het hoger ligt dan de omliggende gebieden. Toch bestaat het plein volledig uit verharde oppervlakken, waardoor regenwater niet in de bodem kan infiltreren. Dit kan leiden tot overbelasting van het rioolstelsel en mogelijk wateroverlast veroorzaken in de aangrenzende zones. Een aandachtspunt hierbij is de Jan de Jonghkade, bij de ingang van het winkelcentrum. Daar loopt de afwatering richting de ingang, wat bij hevige regenval tot overstromingen leidt.

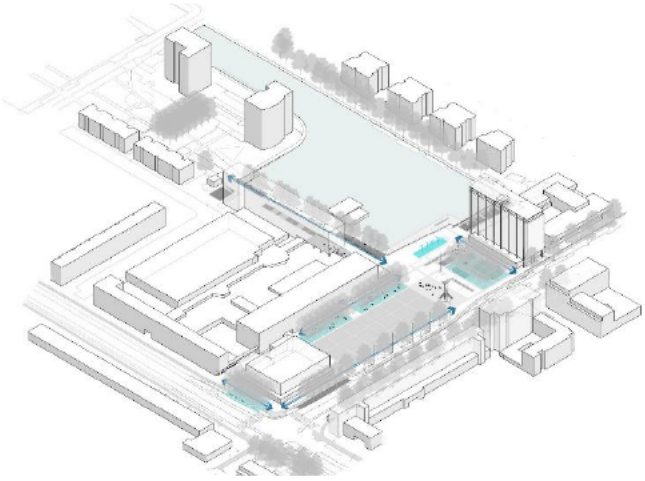

Figuur 39: Mogelijke maatregelen tegen hittestress.

Het maaiveld wordt zo vormgegeven dat water vanzelf naar plekken stroomt waar het veilig kan worden verwerkt:

- Marktplein: afstroming richting waterdoorlatende bestrating en infiltratiezones aan oost- en zuidzijde.
- Noordelijk deel: afvoer richting de zone achter de Tanger-gebouw, met ruimte voor aanvullende berging/infiltratie.
- Langs het winkelcentrum: maatregelen om water bij gevels en entrees te voorkomen (o.a. gerichte afwatering/kolkenlijn waar nodig).
- Rond de waterkom: nadruk op oppervlakkige afvoer richting de waterkom als 'veiligheidsroute' bij extreme buien.

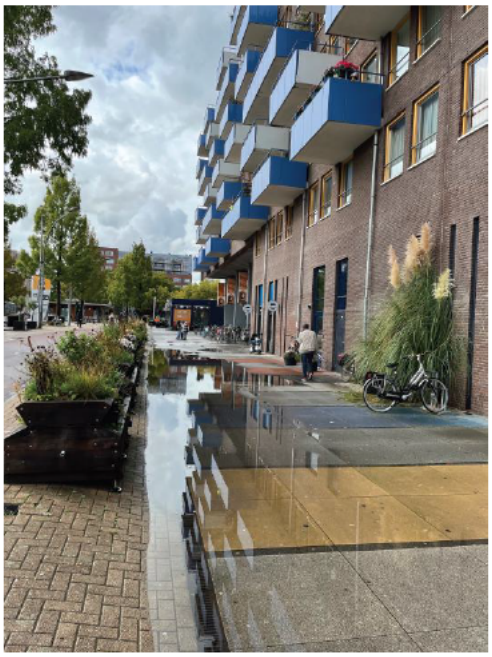

Figuur 40: Wateroverlast bij de Jan de Jongkade. Het gebouw ligt lager dan het bovenste punt van de Kademuur. Als gevolg daarvan leidt de helling van de grond het regenwater richting de gevel van het gebouw. De goot met rooster is vaak verstopt.

Afwatering richting Slotermeerlaan en Burgemeester de Vlugtlaan is onwenselijk. De inrichting stuurt water juist naar de interne verwerkingsplekken en naar de waterkom bij extreme situaties. Bij de westelijke entree van het winkelcentrum is extra aandacht nodig voor hoe het water weg kan stromen. Het water mag daar niet blijven staan maar moet terug kunnen lopen richting het marktplein. Als dit deel niet volledig openbare ruimte is, is afstemming met de eigenaar/beheerder noodzakelijk.

Voor waterdoorlatende bestrating en infiltratievoorzieningen gelden randvoorwaarden: de infiltratiecapaciteit moet aantoonbaar zijn (en blijven), en waterkwaliteit moet geborgd zijn. Hemelwater van intensief gebruikte delen (marktplein) vraagt waar nodig om voorbehandeling/filtratie via opbouw, beplanting en onderhoud, zodat geen vervuiling de bodem in gaat en de werking niet dichtslibt.

Doordat de verharding met 30% wordt verminderd, kan een deel van het regenwater dat op het plein valt direct door de ondergrond worden opgenomen. Dit vermindert de druk op het riool en de overlast door de droogte van de grond.

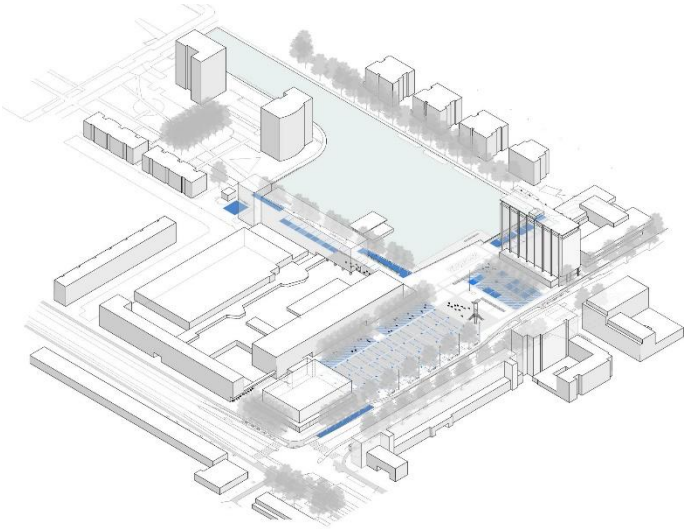

Figuur 41: Infiltratiezones, waterdoorlatende verharding en afschot.

(Groene) verblijfsplekken

Op dit moment beschikt het plein niet over voldoende verblijfsplekken, en de bestaande plekken hebben geen goede ruimtelijke kwaliteit. De enige plek die momenteel goed gebruikt wordt, ligt tegenover het Tuinstadhuis. Er is een duidelijke behoefte (geuit door buurtbewoners) om van het plein een echte ontmoetingsplek te maken voor de wijk. Er moeten nieuwe verblijfsplekken gecreëerd worden in de marktzone, bij de Waterkom en achter het Tanger-gebouw.

Figuur 42: Huidige verblijfsruimte tegenover het Tuinstadhuis.

Onder de boomgroepen komen verblijfsplekken met bankjes voor de bezoekers van het plein. Ook de Waterkom wordt versterkt als verblijfs- en ontmoetingsplek.

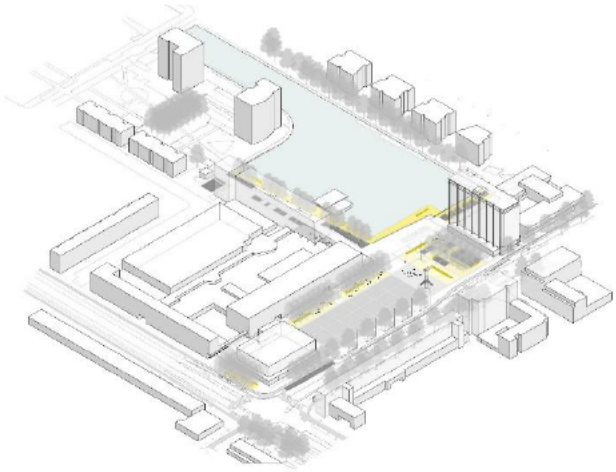

Figuur 45: Mogelijke verblijfsruimtes Plein '40-'45 e.o.

Figuur 44: Mogelijke inrichting Jan de Jonghkade.

Figuur 43: Ontmoetingsruimte achter Tanger-gebouw.

Verdeling en ligging van de markt

Sinds het begin was het plein ontworpen om plaats te bieden aan een markt met ongeveer 80 kramen. Tegenwoordig bevindt de markt zich nog steeds op zijn oorspronkelijke locatie, maar is gegroeid tot ongeveer 150 kramen. Deze uitbreiding heeft geleid tot een gebrek aan ruimte voor andere functies en tot toename van logistieke en verkeersveiligheidsproblemen. De huidige markt bestaat uit 13 blokken, verdeeld over vijf paden van noord naar zuid en vier van oost naar west. Aan de zuidzijde heeft de markt een gesloten gevel waardoor de markt letterlijk met de rug naar het Vrijheidscarillon staat. Binnen het marktgebied zijn er ook elementen die ruimte innemen en een efficiëntere indeling van de marktkramen belemmeren, zoals lichtmasten en ondergrondse afvalcontainers.

Figuur 46: Verblijfsplek tussen het winkelcentrum en de markt.

Figuur 47: Marktplattegrond Plein '40-'45 op basis van het geldende indelingsbesluit (Geldend vanaf 01-08-2024).

Figuur 48: Uitzicht op de markt op Plein '40-'45.

Figuur 49: Uitzicht op Carillon vanaf Tuinstadhuis.

Figuur 50: Mogelijk uitzicht vanaf de markt naar het Vrijheidscarillon.

Verkeer

Logistiek

Om het winkelgebied te bevoorraden is er sprake van veelvuldige laad- en losbewegingen op en langs het plein op verschillende momenten op de dag. Op onderstaande afbeelding is hiervan een impressie te zien. De grootste knelpunten qua logistiek zijn:

- Laden en lossen van de markt buiten het marktgebied en langs de Slotermeerlaan dat leidt tot chaos en onveilige situaties.
- Het laad- en losverkeer dat mede door de aanwezigheid van het oost-west fietspad uitgenodigd wordt over het plein te rijden en richting de Jan de Jonghkade.

- Het fietspad en trottoir langs de Burgemeester De Vlugtlaan wordt meerdere keren per dag geblokkeerd door vrachtwagens die de functies in het Tanger-gebouw bevoorraden. Sommige vrachtwagens zijn dusdanig lang dat ze tot over het fietspad staan.

Figuur 51: Impressie van de laad- en losbewegingen in de bestaande situatie.

De oplossingsrichtingen bij de herinrichting zijn:

1. Slotermeerlaan: Er wordt een integraal ontwerp gemaakt tussen trambaan en markt met als doel het oplossen van het conflict tussen Plusnet langzaamverkeer en de behoefte van laden en lossen aan deze zijde. Een mogelijkheid die hierbij wordt onderzocht is het creëren van een strook met parkeerruimte voor laden en lossen aan de westzijde van het plein (waar nu het fietspad ligt waarbij het fietspad verder naar het westen verplaatst.
2. Jan de Jonghkade: logische laad- en losplekken voor het de bevoorrading langs de Jan de Jonghkade in relatie tot voetgangers ruimte en eventuele fietspad.
3. Momenteel wordt onderzocht of de laad- en loszone van het Tanger-gebouw verplaatst kan worden en inpandig kan worden opgelost om de veiligheid van voetgangers en fietsers te verbeteren.
4. Er wordt onderzocht of er parkeerplaatsen voor marktondernemers kunnen worden ingericht in de Willem Kraanstraat. Het doel hiervan is om het aantal geparkeerde auto's op het plein te verminderen. Dit punt wordt in samenspraak met marktondernemers nader onderzocht op wenselijkheid en haalbaarheid en in samenhang met de definitieve opstelling van de markt op het plein.

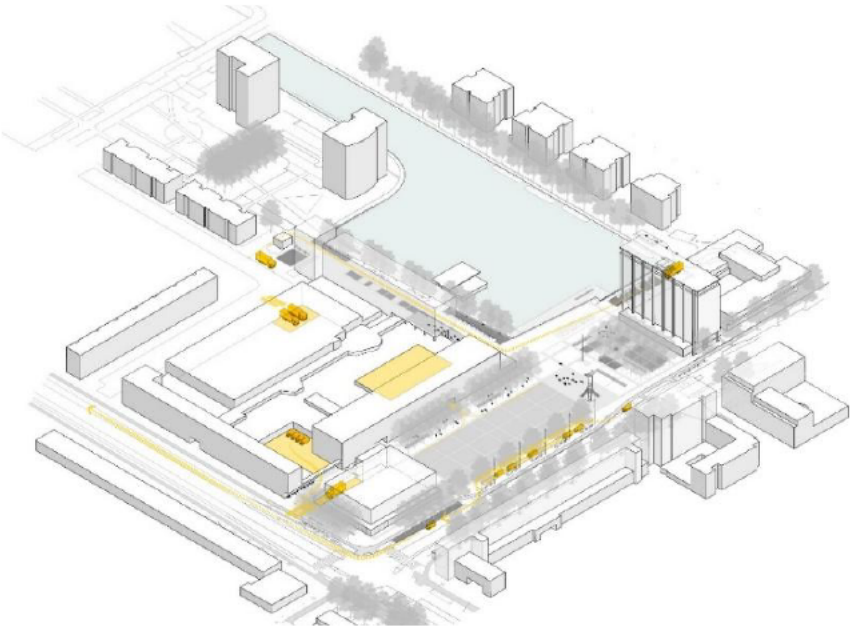

Figuur 52: Logistiek: laad- en losplaatsen en laad- en losroutes.

Doorlopende voetgangersroutes

Een groot deel van het plein is onderdeel van Plusnet Voetgangers – pleinen met verblijfsfunctie. Langs de Slotermeerlaan en Burgemeester De Vlugtlaan lopen Plusnet voetgangerroutes. De looproutes en verblijfsfunctie van het plein voor voetgangers zijn daarom zeer belangrijk. In de huidige situatie mist een duidelijke route in het verlengde van de Jan de Jonghkade. Onder andere het paviljoen en het fietspad belemmeren een logische en veilige doorgang voor voetgangers. Langs de Slotermeerlaan zorgt het laden en laden van de markt voor het ontbreken van een ruime en veilige looproute. In het nieuwe ontwerp wordt dit sterk verbeterd. Voetgangers krijgen meer ruimte en kunnen zich veiliger en comfortabeler over het plein bewegen en verblijven. Het verleggen van de doorgaande fietsroute en het verbeteren van de marktlogistiek zijn hier een belangrijk onderdeel van.

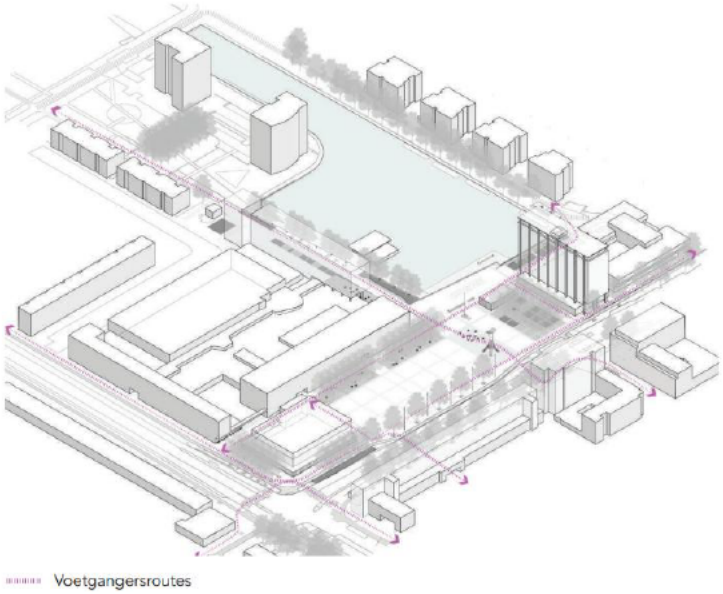

Figuur 53: Doorlopende voetgangersroutes Plein '40-'45 e.o.

Fietsroutes

Oost-west fietspad

Vanaf de Jan de Jonghkade ligt een vrij liggend fietspad dwars over het plein. Dit fietspad is onderdeel van het Plusnet fiets. Aan de oostzijde van het plein loopt het Plusnet fiets door het Gerbrandypark richting stadsdeel West. Aan de westzijde vervolgt de Plusnet fietsroute over de Jan de Louterstraat richting de Albardagracht.

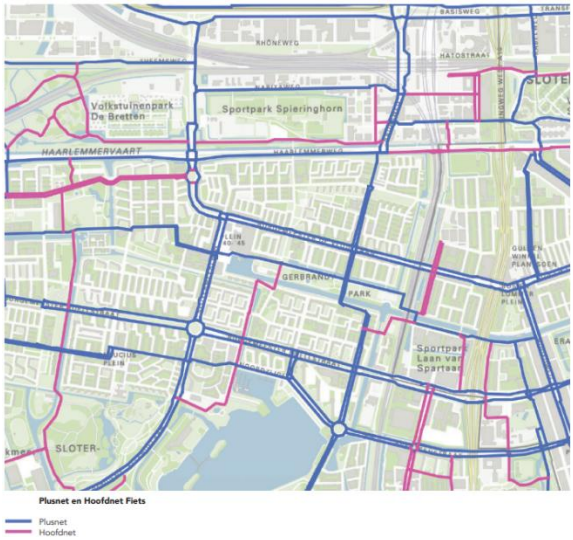

Figuur 54: Plusnet en Hoofdnet fiets.

Figuur 55: Bestaande fietspaden Plein '40-'45 e.o.

Op het plein zorgt het fietspad voor verschillende belemmeringen en onveilige situaties:

- De loopruimte voor voetgangers op de Jan de Jonghkade wordt beperkt;
- Heldere looproutes vanaf het centrale deel van het plein en de markt richting het water en het Tuinstadhuis worden doorkruist. Het fietspad werkt als een barrière;
- Het vrijliggende en geasfalteerde fietspad nodigt uit tot snel fietsen, o.a. met fatbikes.
- Ter hoogte van de bocht bij het paviljoen is het zicht op andere fietsers en voetgangers slecht.
- Laad- en losverkeer maakt veelvuldig gebruik van het fietspad om het plein te betreden. Hier is het plein niet op ingericht.

Bewoners vragen om een oplossing die het mogelijk maakt dat fietsers toegang behouden tot het plein, maar waarbij de hoeveelheid en snelheid van fietsers en scooters wordt beperkt, én ook gemotoriseerd verkeer wordt geweerd.

Figuur 56: Laden en lossen op het fietspad bij de Jan de Jonghkade.

In het nieuwe ontwerp streven we ernaar om de kwaliteit van het water en de (groene) ruimte vóór het Tuinstadhuis optimaal te benutten en te verbinden met de rest van het plein. Daarnaast conflicteert het fietspad met het herdenkingsmonument het Vrijheidscarillon.

Om deze doelstellingen te bereiken is het randvoorwaardelijk dat de huidige doorgaande fietsverbinding over het plein anders wordt vormgegeven. Het meest wenselijke alternatief is om de doorgaande fietsroute te verleggen naar de Krijn Breurstraat, achter het hotel langs richting het Jan de Louterpad, waar een vrij liggend tweerichtingenfietspad ligt. Deze route sluit aan bij de oorspronkelijke opzet van de doorgaande fietsroute langs de parken. Het plein blijft bereikbaar voor fietsers met de bestemming Plein'40-'45. Belangrijke randvoorwaarde is dat de alternatieve route verkeersveilig wordt gemaakt en gereed is voordat de huidige doorgaande route over het plein verdwijnt. Een aandachtspunt voor deze alternatieve route is de oversteek bij het hotel over de Slotermeerlaan en het, via een verlichtingsplan, veiliger maken van de onderdoorgang bij het hotel. Dit vergt nadere uitwerking waarbij ook gekeken moet worden naar het bredere fietsnetwerk in de omgeving.

Vanwege de waarschijnlijk hoge kosten van deze variant is gekeken naar alternatieven. Daarbij zijn twee opties naar voren gekomen: een fietsroute langs de waterkant (Tuinstadhuis) richting het Jan de Louterpad en meer richting de ingang van het Tuinstadhuis verleggen van het huidige fietspad (uitkomend op de Jan de Louterstraat). Een nadeel van alternatieven waarbij de fietsroute over of nabij het plein wordt gelegd, is dat deze varianten uitsluitend bruikbaar zijn voor bestemmingsfietsverkeer. Deze sluiten daarbij niet aan op de oorspronkelijke opzet van de doorgaande fietsstructuur langs de parken. Daarnaast belemmeren zij de ambities voor de Waterkom en de vastgoedontwikkeling rond het Tuinstadhuis. Deze opties worden om die redenen nu niet verder onderzocht.

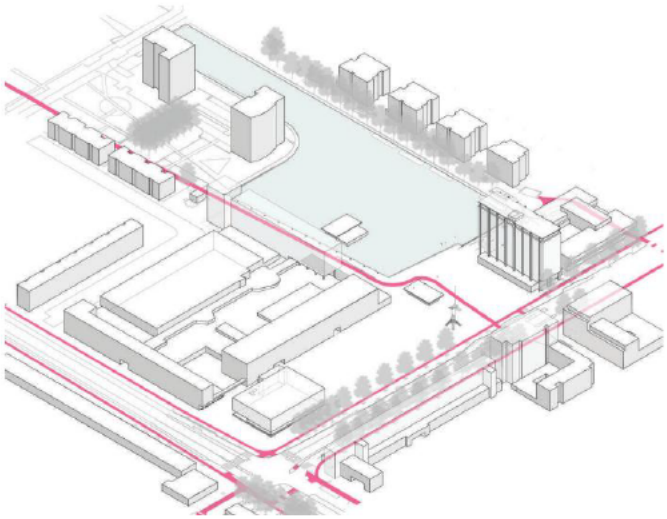

Figuur 57: Huidige situatie fietspaden.

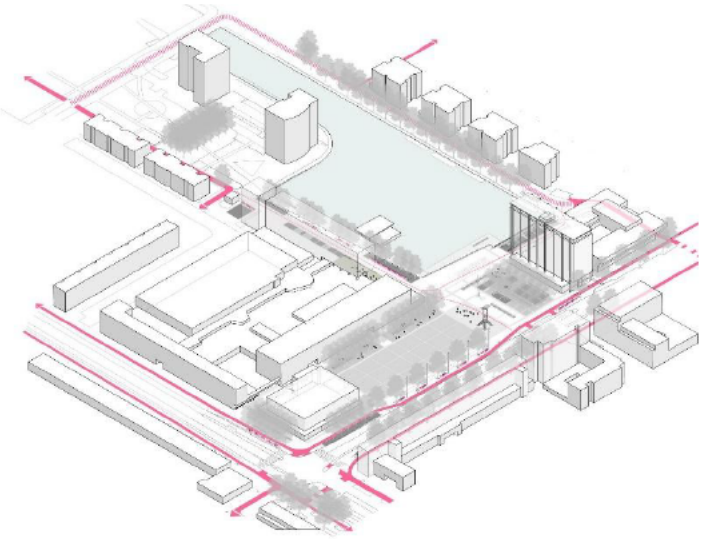

Figuur 58: Mogelijke optie voor nieuw fietsnetwerk.

Noord – zuid fietspad: Door het laden en lossen van de markt in de huidige inrichting ontstaat er een conflict op het plusnetfiets en plusnetvoetganger. De voertuigen van de verkopers rijden over dit fietspad, wat gevaarlijke situaties oplevert. Daarnaast moeten verkopers die aan de Slotermeerlaan parkeren om te laden en lossen, met hun goederen het fietspad oversteken om bij hun marktkramen te komen, wat ook voor gevaarlijke situaties zorgt. Om dit op te lossen zal er gekeken worden naar hoe het laden en lossen kan worden gescheiden van de twee langzaam verkeer plusnetten en direct koppelen aan de markt. Om dit mogelijk te maken zou het verplaatsen van het fietspad richting de rijweg een oplossing kunnen bieden.

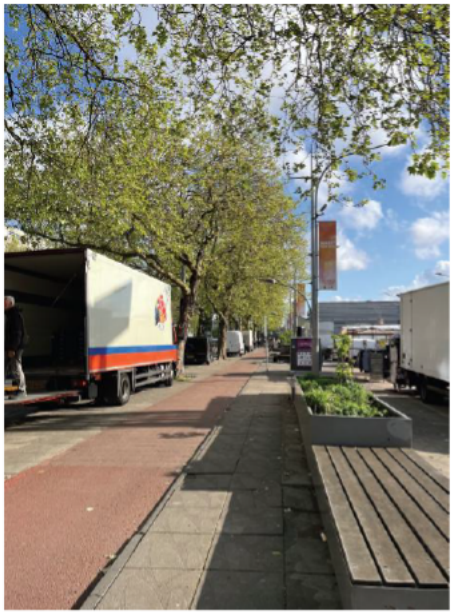

Figuur 59: Laden en lossen voor de markt aan de overzijde van het fietspad.

Autoverkeer
De Slotermeerlaan is Plusnet auto, de Burgemeester De Vlugtlaan is Hoofdnet auto. Op de Slotermeerlaan bestond tot vorig jaar een verkeersveiligheidsknelpunt ter hoogte van het plein. Deze hield relatie met kriskras overstekende voetgangers vanwege het ontbreken van een logische oversteekplek en de snelheid van het autoverkeer. In 2025 zijn vanuit de Blackspots aanpak verbeteringen doorgevoerd. Ter hoogte van het plein is de oversteekbaarheid verbeterd met een zebrapad en zijn meerdere drempels geplaatst.

Daarnaast is het relevant om te benoemen dat het winkelcentrum over een parkeergarage beschikt die bereikbaar is via de Willem Kraanstraat. De parkeergarage is eigendom van dezelfde eigenaar als het winkelcentrum. De capaciteit van de parkeergarage wordt niet goed benut, waarschijnlijk vanwege de slechte vindbaarheid en zichtbaarheid van de garage. Het kan de parkeersituatie in het gebied ten goede komen als dit verbeterd wordt.

Het is hierbij wenselijk de algemene gehandicaptenparkeerplaatsen rondom het plein te behouden. Indien noodzakelijk dat een plek verdwijnt, dan wordt deze elders in het gebied gecompenseerd.

Openbaar Vervoer
Langs de randen van het plein en het winkelgebied liggen de haltes van tram 7, bus 21, bus 80 en R-net 369. De haltes die het plein aandoen liggen verspreid over de Burgemeester De Vlugtlaan en de Slotermeerlaan. Deze haltes liggen buiten de scope van de herinrichting, maar binnen de grenzen van de Integrale Aanpak. De locaties van de haltes is onlogisch bekeken vanuit voetgangersstromen die het plein en het winkelgebied aandoen. Het verplaatsen van OV haltes is een oplossingsrichting die nader onderzocht zal worden als onderdeel van de Integrale Aanpak.

Voor Aanvullend openbaar vervoer (AOV) vrijwilligersvervoer en andere vormen van doelgroepenvervoer is een duidelijke meetingpoint gewenst in het gebied gewenst. Buurthuis De Honingraat, direct naast het plein, is dit in de huidige situatie. Voor de nieuwe situatie wordt bekeken of dit in de toekomst ook het geval is.

Ruimte voor sociaal-culturele activiteiten

Om de ambities voor ontmoeting en sociaal-culturele activiteiten te kunnen realiseren is fysieke ruimte nodig zonder al te veel obstakels. De ruimte vóór het Tuinstadhuis, rond het Vrijheidscarillon en richting de Waterkom wordt hiervoor behouden en versterkt. Dit is om meerdere redenen een interessante en geschikte plek. Er is relatief veel open ruimte omdat hier maar beperkt bomen mogen worden gepland (vanwege dijklichaam onder maaiveld). De relatie met het water kan beter benut worden, bijvoorbeeld door op de nieuwe vlonder activiteiten te organiseren. Net als de verbinding met het Tuinstadhuis als deze een open functie gericht op het plein krijgt. Ook in de huidige situatie vinden hier al regelmatig activiteiten plaats. De verbinding met de markt is bij de activiteiten erg belangrijk. Dit kan door activiteiten te organiseren samen met de markt op het marktterrein of op het centrale deel van het plein als de markt er niet is, op zondagen en maandagen. Zo worden marktbezoekers gestimuleerd mee te doen met de activiteiten en andersom. Bij de uitwerking van een technisch programma van eisen wordt de wens voor elektriciteits- en wateraansluitingen meegenomen.

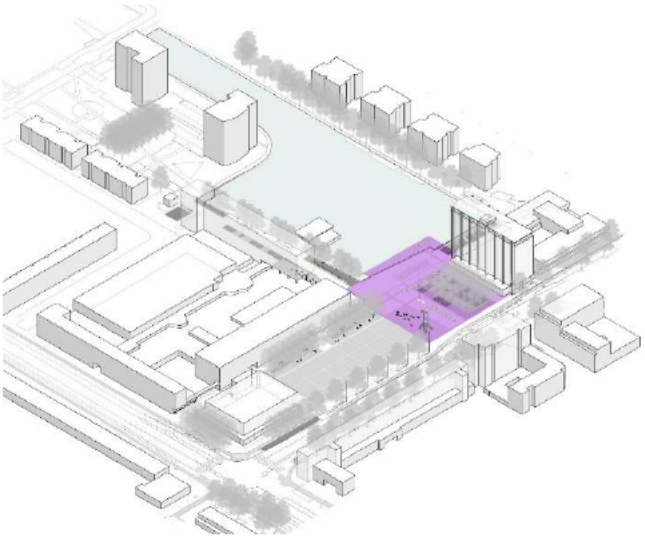

Figuur 60: Ruimte voor sociaal-culturele voorzieningen.

Figuur 61: Een schaatsbaan bij het carillon

Figuur 62: Een evenement met podium

Veiligheid

In algemene zin wordt aangegeven dat het plein een veilige plek is om te zijn wanneer er markt is. De aanwezigheid van levendigheid en mensen, versterkt dat gevoel. Uit gesprekken en wandelingen met vrouwen en meiden zijn specifieke plekken in beeld gekomen die nu als sociaal onveilig worden ervaren. De conclusie, vanuit ruimtelijk perspectief, is dat de perceptie van onveiligheid over het algemeen samenhangt met de volgende aspecten:

- Dode gevels
- Logistieke ruimtes
- Ruimtes die door een specifieke groep in gebruik zijn genomen
- Slecht zichtbare punten.

De afbeelding hieronder laat een eerste ruimtelijke analyse zien op dit punt. In de uitwerking van het ontwerp zal extra aandacht worden besteed aan het verbeteren van deze plekken. Vrouwen en meiden worden bij deze uitwerking betrokken. Een belangrijk onderdeel van het vergroten van het gevoel van veiligheid op het plein is het toevoegen van levendigheid op momenten dat er geen markt is.

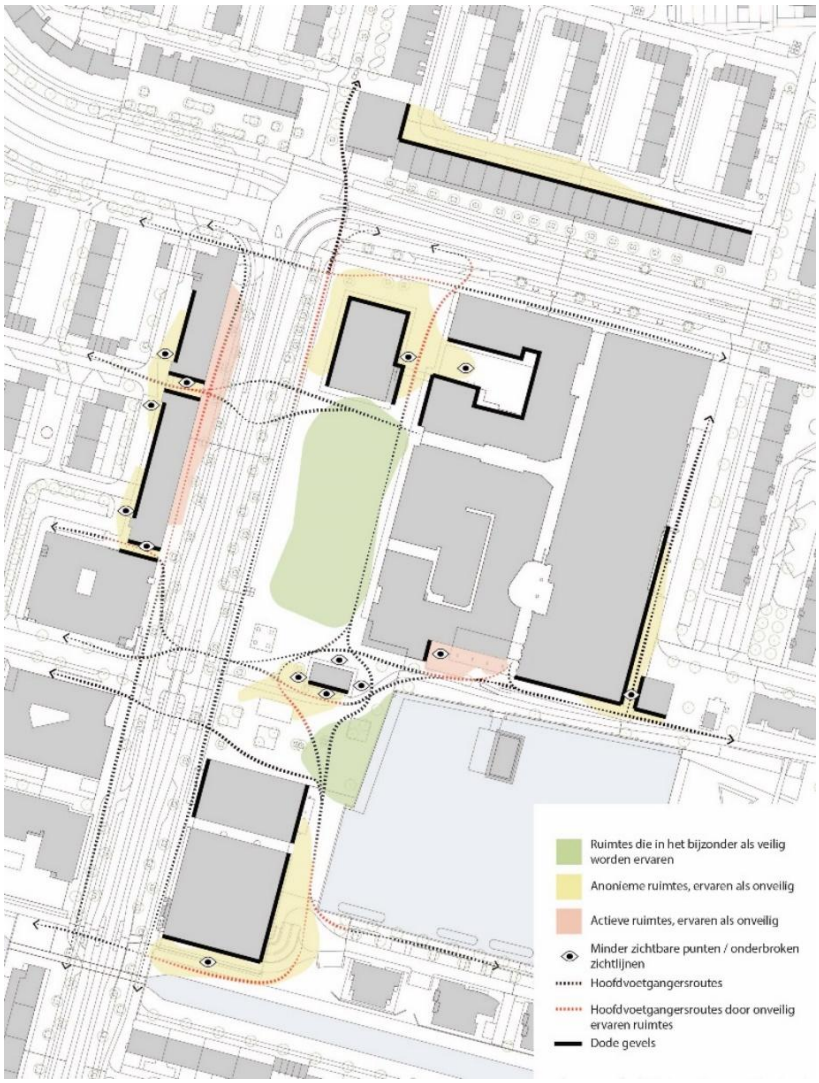

Figuur 63: Ruimtelijke verkenning (sociale) veiligheid op en rond Plein 40-45

Veiligheid gaat ook over de mate waarin het plein beheersbaar blijft wanneer grote groepen samenkomen, bijvoorbeeld tijdens vieringen. In het ontwerp is daarom aandacht voor goede handhaafbaarheid door politie en andere handhavers, onder meer via een zorgvuldige inrichting van de toegangen tot het plein. Het nieuwe ontwerp voorkomt bovendien extra verstopplekken en onnodige obstakels, zodat het zicht en overzicht op het plein worden vergroot.

Waterkom

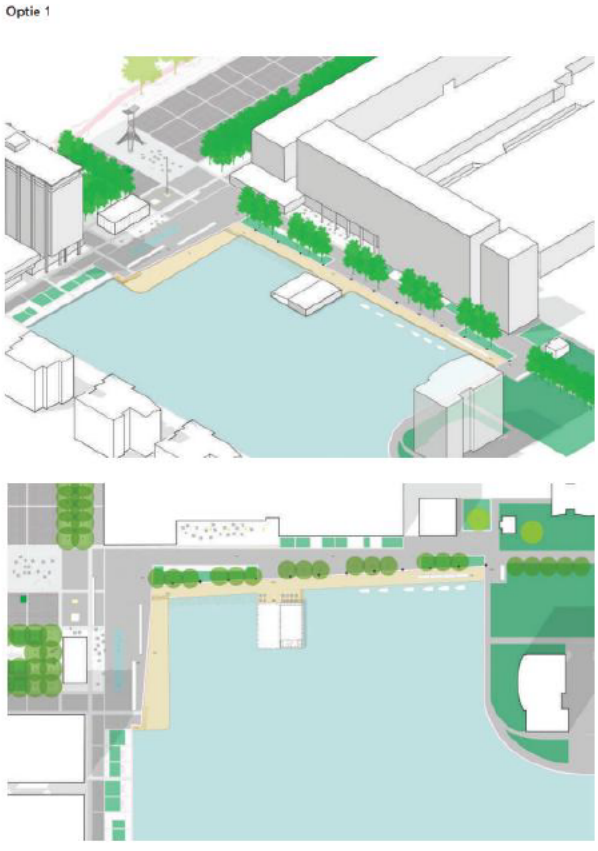

Figuur 64: Mogelijke inrichting Waterkom optie 1.

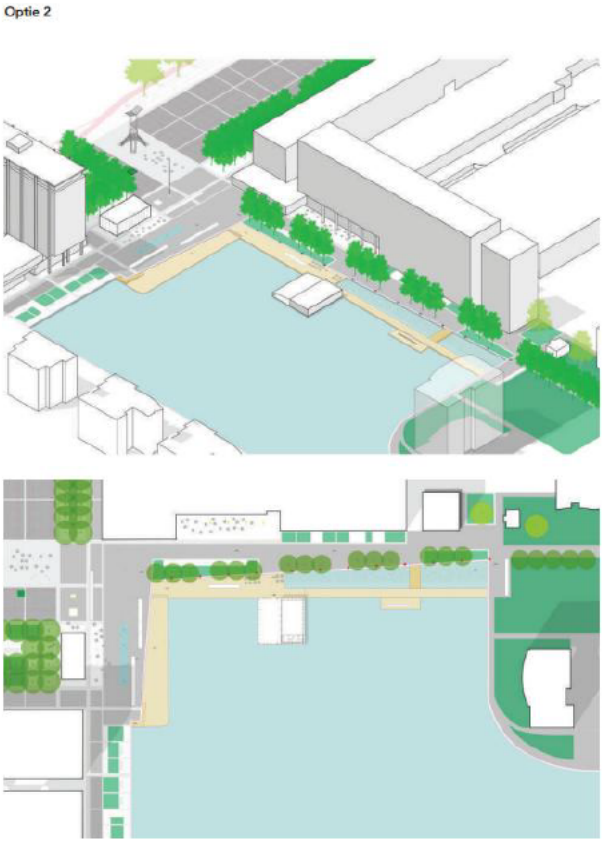

Figuur 65: Mogelijke inrichting Waterkom optie 2.

De Waterkom is een bijzondere kwaliteit van de omgeving van Plein 40-45. Mensen spreken een hoge waardering uit voor het water en geven aan dat deze ruimte nog veel beter benut kan worden. De connectie met het water heeft een rustgevende werking. Mensen gaan er graag zitten, samen of alleen. Een aantal jaren geleden zijn de vele bootjes die hier lagen al verwijderd. In de nieuwe situatie wordt de beleving van het water verder versterkt. Dit gebeurt door de mogelijkheid om langs het water te verblijven te vergroten. Door een nieuwe vlonder aan te brengen op maaiveldhoogte wordt tevens de (verblijfs)ruimte langs de Jan de Jonghkade vergroot. Er zijn verschillende opties voor de inrichting van de Waterkom die bij de uitwerking betrokken worden.

Materialisatie

De Puccinimethode is de standaard voor het Amsterdamse straatbeeld. Deze standaard staat voor een kwalitatief goede fysieke inrichting van de openbare ruimte. Een inrichting die gebruiksvriendelijk, toegankelijk, veilig, beheersbaar, duurzaam, betaalbaar, samenhangend én mooi is. Plein '40-'45 is in het beleidskader aangewezen als 'bijzondere plek'. Dat betekent dat het plein meer ontwerpvrijheid kent en ingericht kan worden met andere materialen dan beschreven volgens het Puccinibeleid. Ook op bijzondere plekken moet het ontwerp passen binnen de overtuigingen van de Puccinimethode: een duurzame inrichting met goede detaillering en aandacht voor beheerbaarheid.

De ambitie voor Plein '40-'45 is om binnen deze kaders een kwalitatief hoogwaardige uitstraling te creëren. Een uitstraling die past bij een inclusief plein en het intensieve gebruik van het plein door de markt. Dit vraagt om een duidelijk programma van eisen dat samen met onder andere de marktondernemers wordt opgesteld. Daaruit volgt vervolgens welk materiaal waar op het plein het meest geschikt is. De materiaalkeuze wordt in de volgende fase gemaakt met het voorlopig ontwerp. Hieronder delen we alvast de ideeën die wij hebben uitgaande van een hoogwaardigere en duurdere variant.

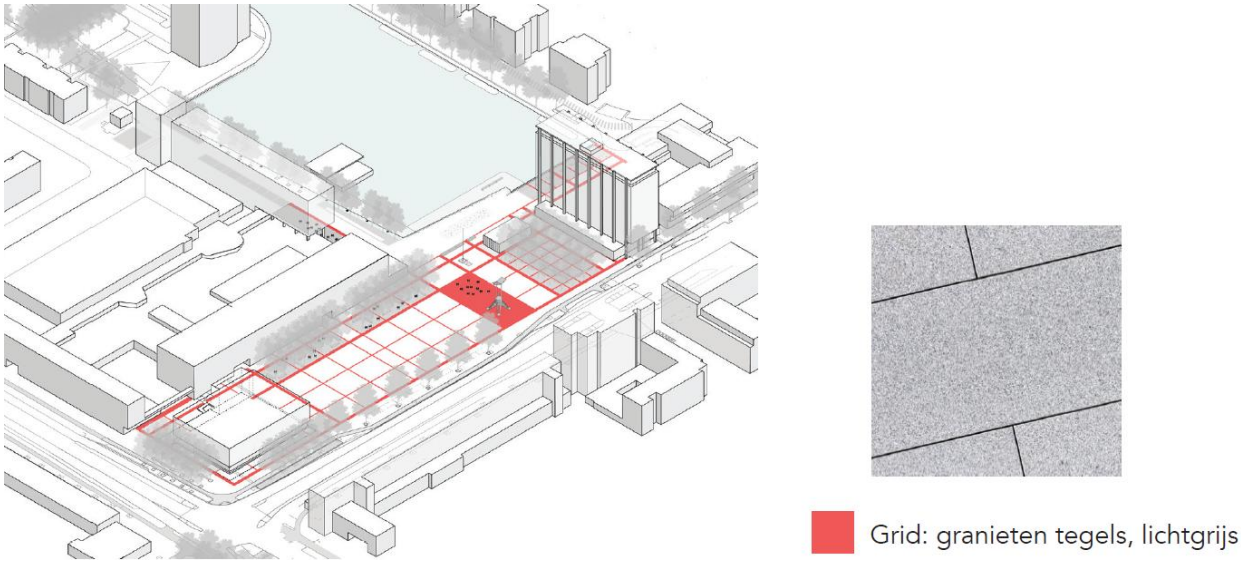

Figuur 66: Materialisatie met granieten tegels.

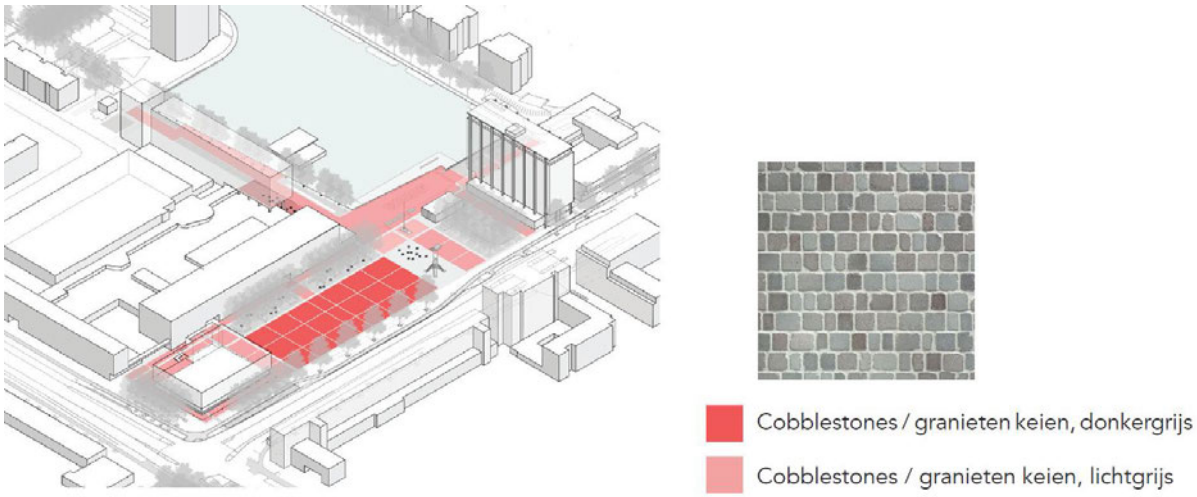

Figuur 67: Materialisatie met granieten keien.

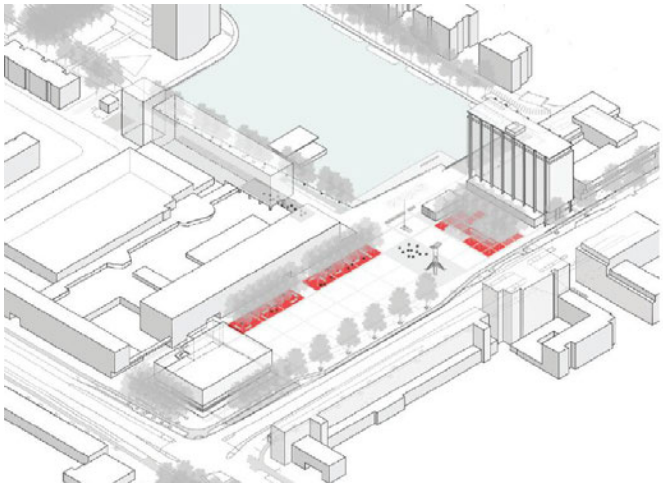

Waterpasserendeverharding:Halfverharding

Figuur 68: Materialisatie met waterpasserende verharding.

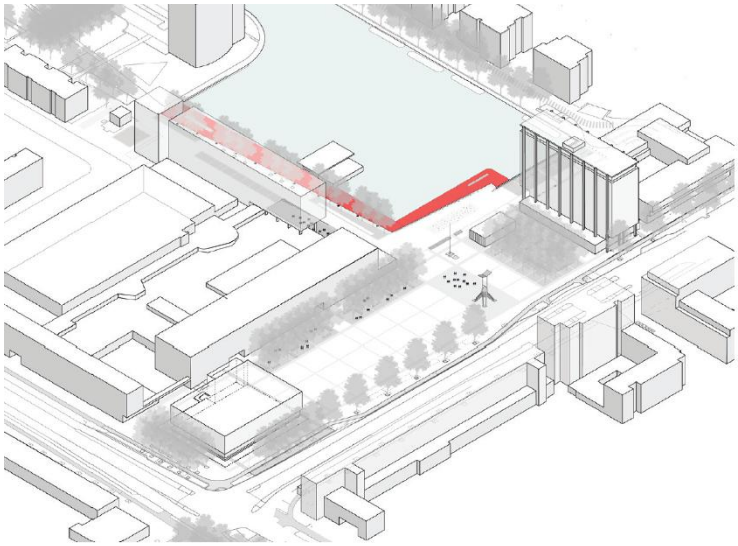

Houten vlonder

Figuur 69: Materialisatie met houten vlonder.

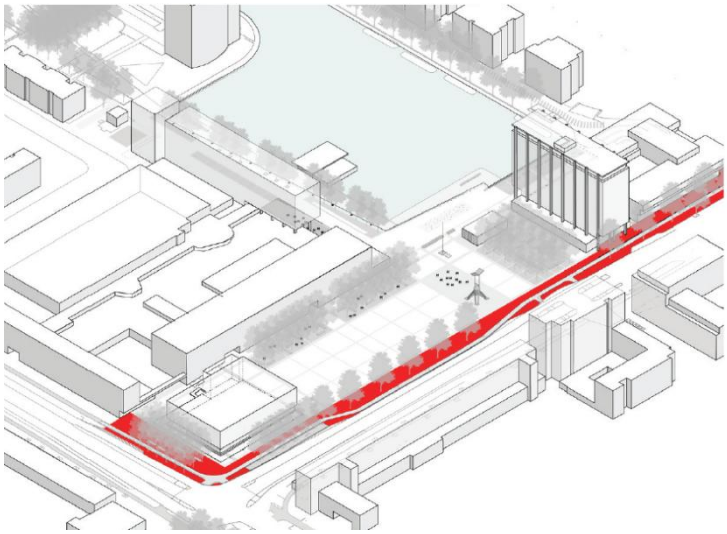

Volgens Puccini: betontegels van 30×30 cm

Figuur 70: Materialisatie met betontegels 30cmx30cm.

Bijlage 2 Checklist Gastvrij Plein ’40-‘45

De Integrale Aanpak van Plein '40-'45 kan op verschillende stadia op de volgende vragen worden getoetst als het gaat om gastvrijheid.

1. **Thuisgevoel en eigenaarschap**
    a. **<u>Ruimte voor ontmoeting</u>**
        i. Wordt het op deze plek aangemoedigd om met anderen te zijn en een praatje te maken?
        ii. Is het op deze plek makkelijk mensen tegen te komen en contact te maken met een andere culturele achtergrond, leeftijd, of inkomensklasse dan jijzelf?
        iii. Buurtkamer: Is er een fysieke plek die toegankelijk, laagdrempelig, en verwelkomend voor verschillende groepen is, en waar mensen zelf dingen kunnen organiseren?
    b. **<u>Participatie</u>**
        i. Is het ontwerp of een uitwerking van een deel van het ontwerp bedacht in samenspraak met de doelgroep voor wie het gemaakt wordt?
        ii. Is het ontwerp getest met de doelgroep(en) voor wie het gemaakt wordt?

2. **Zorgzaamheid**
    a. **<u>Aandacht voor zorgwerk</u>**
        i. Zijn er op strategische locaties zorgvoorzieningen, zoals openbare toiletten met verschoningstafels of zitgelegenheden naast speelplekken?
        ii. Is er een veilige, prettige plek waar kinderen kunnen spelen?
        iii. Zijn gebouwen, ov-voorzieningen, parkeergarages en wandelgebieden toegankelijk en gebruiksvriendelijk voor rolstoelen, kinderwagens, scootmobielen, en boodschappentrolleys?
        iv. Zijn er openbare toiletten?
        v. Zijn er voorzieningen voor jongeren en kinderen?
        vi. Is het verkeer overzichtelijk en veilig, zodat je je er ontspannen met kinderen kunt bewegen?
        vii. Zijn er genoeg zitgelegenheden waar ouderen of mensen die slecht ter been zijn kunnen rusten of waar ouders of verzorgers met kinderen kunnen ontspannen?
    b. **<u>Zorg voor de ruimte: een schoon plein</u>**
        i. Is het onderhoudsniveau toereikend? Of is er sprake van afval op straat, graffiti, kapotte vuilnisbakken, losliggende tegels, en rattenoverlast?
        ii. Is het straatbeeld opgeruimd en overzichtelijk, of zijn er objecten die wanorde veroorzaken, zoals willekeurig geparkeerde auto’s?
        iii. Is er eenheid in het straatbeeld, zoals herkenbare fietsenrekken?

3. **Veiligheid en geborgenheid**
    a. **<u>Ogen op straat</u>**
        i. Is er voldoende reuring in dit gebied?
        ii. Is het niet te druk en niet te rustig?
        iii. Is de reuring verdeeld, of zijn er hotspots en verlaten plekken?
        iv. Is er doorlopende reuring, of is het ‘s avonds stil en verlaten?

v. Is er een gemengd publiek, zijn er voldoende vrouwen aanwezig?
vi. Zijn er genoeg zichtlijnen naar een gebied waar meer reuring is?
vii. Zijn er informele veiligheidsactoren, zoals een marktmeester of een buurtmoeder, aanwezig, op verschillende tijden van de dag?

b. **Overzicht**
   i. Perspectief: Kan je voldoende vooruitkijken, zodat je kan anticiperen wat eraan komt?
   ii. Toevluchtsoord: Zijn er plekken waar je naartoe kunt gaan als je je onprettig voelt, en zijn die herkenbaar en zichtbaar?
   iii. Openheid:
      1. Zijn er hoekjes waarachter iemand zich kan verschuilen?
      2. Zijn er objecten die het zicht beperken, zoals hoekjes, nissen, brugpijlers, steunpilaren, of beplanting?
   iv. Is het duidelijk welke functies een plek heeft, hoe je je er kan bewegen, en wat je kan verwachten? Of zijn er (te) veel verschillende functies en bewegingen op een plek, die kunnen zorgen voor een chaotisch gevoel?

c. **Prettige verlichting**
   i. Is de verlichting goed verdeeld, of zijn er 'spotlights' en zwarte gaten?
   ii. Zijn er zachte overgangen van meer verlichte naar minder verlichte plekken?
   iii. Zijn het lichtplan en het ontwerp parallel aan elkaar ontwikkeld, en vullen ze elkaar aan?
   iv. Is het ontwerp getoetst in het donker, met visualisaties van de avond/nacht?

4. Goede bereikbaarheid: veilige routes

a. Voor voetpaden, fietspaden, bushaltes, tramhaltes, parkeerplaatsen, parkeergarages en de in- en uitgangen ervan, en fietsparkeerplekken geldt:
   i. Is deze route overzichtelijk?
   ii. Is deze route toegankelijk met een kinderwagen, rolstoel, scootmobiel, of trolley?
   iii. Is deze route herkenbaar en goed bewegwijzerd?
   iv. Zijn er op deze route genoeg ogen op straat?
   v. Zijn er alternatieven, voor als één van de routes om wat voor reden dan ook niet prettig voelt?
   vi. Worden er alternatieven geboden als de weg openligt?

b. Verder geldt:
   i. Zijn er genoeg uitgangen en zijn deze makkelijk te herkennen?
   ii. Zijn bestemmingen goed aangegeven?

5. Ruimte voor jouw behoefte

a. **Diversiteit aan horeca en detailhandel**
   i. Is er voor groepen met verschillende culturele achtergronden passend aanbod?
   ii. Draagt de plaatsing van divers horeca-aanbod bij aan ontmoetingen tussen verschillende groepen?
   iii. Is er passend aanbod voor zowel lage als hoge inkomens?
   iv. Is er voldoende horeca gericht op vrouwen en meiden? Of is er vooral horeca die hoofdzakelijk inspeelt op mannelijke bezoekers?
   v. Is er voldoende plek voor vrouwelijke ondernemers?

b. **Plek voor jongeren**

i. Is er een plek in de openbare ruimte waar jongeren graag verblijven en die ook een beetje 'van hun' voelt?
ii. Is er samengewerkt met jongeren om tot deze plek te komen?
iii. Speciale aandacht voor meiden:
    1. Is er een plek in de openbare ruimte waar meiden graag verblijven en die ook een beetje 'van hun' voelt?
    2. Is geborgd dat meiden, als ze gebruikmaken van deze plek, niet vol in het zicht zitten, maar wel overzicht hebben over de rest van de ruimte?
    3. Is deze plek 's avonds nog prettig, bijvoorbeeld doordat het in de buurt is van andere positieve 'ogen op straat' en door prettige verlichting?
    4. Zijn er 'sociale zitplekken' die het makkelijker maken om met elkaar te kletsen?
    5. Is er samengewerkt met meiden om tot deze plek te komen?

c. **<u>Speelplek</u>**
    i. Vanuit ouders en verzorgers:
        1. Is de speelplek op een veilige en overzichtelijke locatie?
        2. Is er een beschutte plek waar ouders en verzorgers kunnen zitten en rusten en vanwaar ze goed zicht hebben op hun spelende kinderen? En nodigt deze rustplek uit tot sociale interactie?
    ii. Vanuit kinderen
        1. Is er rekening gehouden met de verschillende speelbehoeften van jongere en oudere kinderen?
        2. Is er rekening gehouden met de mogelijke verschillen in speelbehoeften van jongens en meisjes?
            a. Is er zowel ruimte voor fantasiespel en kletsen als voor bewegen en ontdekken?
        3. Is er op deze plek speelgelegenheid bij slecht weer, bijvoorbeeld een binnenspeelplek?

d. **<u>Openbare toiletten</u>**
    i. Zijn er openbare toiletten aanwezig?
    ii. Worden de openbare toiletten schoon en netjes bijgehouden?
    iii. Zijn de openbare toiletten betaalbaar?
    iv. Zijn de openbare toiletten toegankelijk om te gebruiken met een rolstoel of kinderwagen?
    v. Staan de openbare toiletten op een strategische locatie en zijn ze makkelijk vindbaar?
    vi. Is er een verschoningstafel aanwezig?

Bijlage 3 Overzicht onveilige plekken

Een aantal plekken op en rondom Plein '40-'45 worden nu als onveilig ervaren. Dit is een overzicht van die plekken, en de voornaamste redenen dat zij op dit moment als onveilig ervaren worden. Bij deze bijlage hoort een kaart die deze plekken visueel weergeeft.

- Horecastrip Slotermeerlaan
    - Er is geen **gemengd publiek**. De terrassen worden vooral bezocht door mannen en minder door vrouwen.
    - Vrouwen voelen zich vaak, als ze door dit stuk lopen, op een vervelende manier **bekeken** door het grotendeels mannelijke publiek ("het voelt als een catwalk").
    - Er is **weinig ruimte voor voetgangers** dankzij terrassen aan beide kanten, reclameborden en fatbikes.
- Stegen in de Slotermeerlaan
    - De stegen bestaan uit trappen en hebben geen rolstoelhelling. Ze zijn daarmee **ontoegankelijk** voor rolstoelen en kinderwagens.
    - Er zijn **hoekjes** waar iemand zich achter kan verschuilen.
    - Er ligt vaak **afval** en op sommige muren is graffiti gespoten.
- Straat achter de Slotermeerlaan
    - **Dichte plinten** (achterkanten van woningen en restaurants) en gebrek aan **levendigheid** zorgen voor een gebrek aan **ogen op straat**.
    - Er zijn **hoekjes** waar iemand zich achter kan verschuilen.
- Waterkom achter Tuinstadhuis
    - Dit stukje is een 'niemandsland'. Een duidelijke functie ontbreekt.
    - Dankzij de dichte plint bij het Tuinstadhuis is er vanaf die kant geen **sociale controle**. Daarnaast is er vanaf deze plek geen **goed zicht** op het plein en vice versa, o.a. dankzij het Café Paviljoen.
- Fietspad achter Blue Square Hotel
    - Er is hier een gebrek aan **overzicht**. Door de bocht in het fietspad kan je niet zien wat eraan komt. Dankzij de zuilen en de beplanting kan je niet goed om je heen kijken.
    - Je kijkt op de achterkant van huizen, en het hotel heeft een dichte plint. Er is daardoor bijna geen **sociale controle**.
- Café Paviljoen Plein '40-'45
    - Dit gebouw blokkeert **zichtlijnen** van de markt naar het gebied aan de waterkom achter het Tuinstadhuis, en creëert **hoeken** waarachter iemand zich kan verschuilen.
    - Sommige deelnemers gaven aan dat hieromheen soms, met name in de avond, een groepje mannen hangt, wat hen soms een onprettig gevoel gaf.
- Steeg bij de Action/Joop van Weezelhof.
    - Deze plek is **onoverzichtelijk** door de veelheid aan gebruiken (laden en lossen, voetgangersgebied, afvaleiland) en door de hoogteverschillen. Dit maakt het een onprettige plek om met kinderen te navigeren.
    - Er zijn **hoekjes** waar iemand zich achter kan verschuilen.
    - Deelnemers geven aan dat het hier vaak stinkt, dat er ratten in de plantenbakken wonen, en dat er veel afval ligt.
    - Sommige deelnemers gaven aan dat hier soms bedelaars of daklozen zijn, wat hen soms een onprettig gevoel geeft.
- Toegang winkelcentrum Jan de Jonghkade bij de HEMA
    - Deze plek wordt als **onoverzichtelijk** en chaotisch ervaren door geparkeerde fietsen en het hoogteverschil.

    - Sommige deelnemers gaven aan dat hier gehangen wordt, wat hen soms een onprettig gevoel geeft bij het binnengaan van het winkelcentrum.
- Straat achter het winkelcentrum, waar de ingang van de parkeergarage is
    - Op deze plek is een gebrek aan **ogen op straat** dankzij de dichte plint van het winkelcentrum/de parkeergarage aan de ene kant en de achterkanten van huizen aan de andere kant.
- Markt
    - De markt wordt grotendeels positief ervaren, maar kan op zaterdag zo druk zijn dat met name ouderen de markt vermijden. Sommige ouderen komen alleen naar de markt met een begeleider, omdat ze bijvoorbeeld bang zijn om beroofd te worden.
- Het plein in het algemeen
    - Het plein kan in de avond en nacht stil en verlaten zijn. **Doorlopende levendigheid** ontbreekt. Daarom vermijden veel vrouwen en meiden het plein in de avond.
    - Als er al mensen zijn, zijn dat veelal groepjes mannen of jongens. Er is dus 's avonds geen **gemengd publiek**.
    - Veel zwerfafval zorgt voor een verloederd en onveilig gevoel.

Bijlage 4 Beleidskaders

Amsterdams Coalitieakkoord (2022 – 2026)

Het Amsterdams Coalitieakkoord 2022 – 2026 heeft een solidaire stad met gelijke kansen, een duurzame toekomst en verantwoorde groei als centrale thema's. De openbare ruimte speelt hierin een belangrijke rol, omdat dit de plek is waar mensen elkaar ontmoeten, zich verplaatsen en verblijven.

Bij het ontwerpen, inrichten en beheren van de openbare ruimte wordt rekening gehouden met verschillende gebruikers en hun ervaringen. Niet iedereen ervaart de stad op dezelfde manier. Daarom is het belangrijk om bij projecten aandacht te hebben voor het perspectief van onder andere vrouwen, ouderen, jongeren en mensen met een beperking. Deze perspectieven helpen om beter te beoordelen of een plek veilig, toegankelijk en prettig aanvoelt.

Voor projecten in de openbare ruimte betekent dit dat bewoners en andere betrokkenen tijdig worden betrokken, bijvoorbeeld via participatie of gesprekken in het gebied. Ontwerpkeuzes worden niet alleen technisch beoordeeld, maar ook op gebruik en beleving. In elke fase van het project wordt geprobeerd stil te staan bij voor wie de ruimte wordt gemaakt en hoe deze door verschillende gebruikers wordt ervaren. Zo wordt bijgedragen aan een openbare ruimte, zo ook Plein '40-'45, die past bij de diversiteit van Amsterdam.

Ongelijk investering in gelijke kansen

Een aantal buurten in Amsterdam kent hardnekkige en samenhangende problemen. Het is niet acceptabel dat in een rijk land en in een welvarende stad de verschillen zo gigantisch zijn dat kinderen die opgroeien in Nieuw-West, Zuidoost en Noord niet dezelfde kansen krijgen als anderen. Om te zorgen dat de volgende generaties volop deel kunnen hebben aan het succes in de stad, een gezond leven kunnen leiden en zich kunnen ontplooien is het nodig een gebiedsgerichte aanpak in te voeren die

we langjarig volhouden. De komende 25 jaar werken we in Zuidoost, Nieuw-West en Noord door een langjarige aanpak aan verbetering van de kwaliteit van het bestaan van de inwoners. Dat doen we door een integrale aanpak.

Omgevingsvisie 2050

De Omgevingsvisie Amsterdam 2050 vormt het strategisch kader voor de ontwikkeling van de stad. De visie bevat vijf strategische keuzes. Voor de Integrale aanpak Plein '40-'45 zijn vier van deze keuzes direct richtinggevend: meerkernige ontwikkeling, groeien binnen grenzen, duurzaam en gezond bewegen en rigoureus vergroenen.

Deze strategische keuzes worden nader geconcretiseerd in onder meer het Koersdocument Amsterdam maakt ruimte (2023) en het in 2025 vastgestelde Plan Rigoureus Vergroenen. Samen vormen deze documenten een beleidskader voor de herinrichting van Plein '40-'45.

Meerkernige ontwikkeling
Amsterdam ontwikkelt zich van een monocentrische stad naar een meerkernige metropool. Stadsdelen zoals Nieuw-West krijgen een sterkere positie met eigen voorzieningen, economische dynamiek en ontmoetingsplekken. Hiermee wordt de druk op het historische centrum verminderd en ontstaat een evenwichtiger stedelijke structuur.

Nieuw-West wordt gepositioneerd als volwaardige stedelijke kern. Plein '40-'45 vervult hierin een belangrijke rol als lokaal centrum met een breed voorzieningenaanbod en een sterke ontmoetingsfunctie. De integrale aanpak richt zich op versterking van het plein als economisch en sociaal knooppunt, onder meer door functiemenging (markt, horeca, detailhandel en sociaal-culturele functies), sociale inclusie en goede bereikbaarheid.

Groeien binnen grenzen
De Omgevingsvisie kiest nadrukkelijk voor binnenstedelijke groei binnen bestaande stadsgrenzen. Verdichting gaat gepaard met het versterken van leefkwaliteit en vindt plaats binnen ecologische, sociale en uitvoerbare grenzen.

Het Koersdocument Amsterdam maakt ruimte werkt dit principe verder uit voor openbare ruimte en mobiliteit. Hierin worden drie samenhangende grenzen onderscheiden:

- De ecologische grens (klimaatadaptatie, uitstoot, materiaalgebruik en biodiversiteit)
- De sociale grens (gezond, toegankelijk, inclusief en veilig)
- De uitvoerbaarheidsgrens (toekomstbestendig, betaalbaar en realiseerbaar)

Voor Plein '40-'45 betekent groeien binnen grenzen dat de ontwikkeling plaatsvindt binnen de bestaande stadsstructuur van Nieuw-West en bijdraagt aan een compacte, gemengde en kwalitatief sterke stedelijke omgeving. De herinrichting benut de beschikbare ruimte efficiënter en versterkt het plein als centrumgebied waar wonen, werken en voorzieningen samenkomen. Daarbij staan de menselijke maat en de kwaliteit van de openbare ruimte voorop, met aandacht voor aantrekkelijke gevels, publieksgerichte functies en een inrichting die ontmoeting en veiligheid ondersteunt. Binnen de beperkte ruimte worden bewuste en transparante keuzes gemaakt over het gebruik en de inrichting van het plein, zodat verdichting samengaat met leefkwaliteit, duurzaamheid en toekomstbestendigheid.

Duurzaam en gezond bewegen
De Omgevingsvisie 2050 zet in op Amsterdam als ov-, wandel- en fietsstad, waarin schaarse ruimte in een verdichtende stad slim wordt gebruikt. De openbare ruimte moet veilig zijn en uitnodigen tot ontmoeten en bewegen, met voorzieningen op loop- en fietsafstand en ruimte voor voetgangers, fietsers en openbaar vervoer.

Voor Plein '40-'45 betekent dit dat de herinrichting bijdraagt aan een aantrekkelijke en veilige openbare ruimte die lopen, fietsen en verblijf stimuleert. Het plein en de omliggende routes worden beschouwd als onderdeel van het stedelijk netwerk dat buurten met elkaar verbindt. Binnen de beschikbare ruimte wordt een zorgvuldige balans gezocht tussen verblijfskwaliteit, noodzakelijke vervoersstromen en bereikbaarheid, zodat het plein zowel een ontmoetingsplek als een goed verbonden stedelijke plek is.

Rigoureus vergroenen (2025)

Het Plan Rigoureus Vergroenen concretiseert de ambitie uit de Omgevingsvisie om te komen tot een gezonde en klimaatbestendige stad. De inzet is het vergroten van de boomkroonbedekking in buurten (van gemiddeld 19% naar 30% in 2050), het realiseren van meer groene, koele en schaduwrijke plekken en het versterken van de stedelijke groenstructuur. Groen wordt daarbij structureel ingezet ten behoeve van gezondheid, klimaatadaptatie, biodiversiteit en sociaal welzijn. Dit betekent onder meer meer bomen, minder verharding en aandacht voor het beperken van hittestress.

Vergroening is een expliciete ambitie in de herinrichting van Plein '40-'45. Als intensief gebruikt plein met een duidelijke verblijfsfunctie kan juist op deze versteende locatie vergroening een significant effect hebben op het verblijfsklimaat en het dagelijks gebruik. Via een Klimaatadaptieve QuickScan, een Bomen Effect Analyse en aandacht voor biodiversiteit wordt gestuurd op een groene, koele en schaduwrijke verblijfsplek. Door gericht bomen toe te voegen wordt concreet invulling gegeven aan de stedelijke ambitie om koele ontmoetingsplekken te realiseren op plekken waar veel mensen samenkomen. De uitdaging ligt daarbij in het combineren van markt, logistiek, verblijf en groen binnen de beschikbare ruimte, zodat functies elkaar versterken in plaats van verdringen.

Nationaal Programma Samen Nieuw-West 2023

Als gemeente leggen we in het Convenant Samen Nieuw-West vast dat we ons voor minstens twintig jaar committeren aan een gezamenlijke, samenhangende aanpak om de leefkwaliteit en kansen in Nieuw-West duurzaam te verbeteren. We doen dit samen met bewoners en partners (overheden, organisaties en bedrijven), waarbij bewoners een gelijkwaardige rol hebben: hun leefwereld is het startpunt en we organiseren het zo dat beleid daarop aansluit. In de uitvoering betekent dit dat we inclusief werken, ruimte maken om te leren en bij te sturen en dat we bij tegenwind niet stoppen maar doorpakken. Deze koers werken we uit langs vijf hoofdlijnen: eigenaarschap, inclusie en democratie, veiligheid, werk en bestaanszekerheid, wonen en leefomgeving en kansen voor de jeugd.

Principe Nota Geuzenveld-Slotermeer (2019) (Stedelijke vernieuwing Geuzenveld – Slotermeer – levendige buurten)

De stedelijke vernieuwing van Geuzenveld-Slotermeer sluit direct aan op de beleidsambitie om levendige buurten te maken door menging en geeft invulling aan "ongelijk investeren voor gelijke

kansen". Tegelijkertijd levert deze vernieuwing een belangrijke bijdrage aan de uitvoering van de woonopgave van het Nationaal Programma Samen Nieuw-West.

Om deze ambities waar te maken hebben de betrokken woningcorporaties en de gemeente, in overleg met bewoners, per buurt vernieuwingsplannen opgesteld. Deze plannen richten zich op het verbeteren van woningen, voorzieningen en de openbare ruimte. Bij de vernieuwing van de woningen door renovatie en sloop-nieuwbouw blijft het aantal sociale huurwoningen gelijk. Door verdichting worden daarnaast nieuwe huurwoningen in het middensegment en koopwoningen toegevoegd. Deze fysieke aanpak gaat hand in hand met het versterken van de sociaal-economische positie van bewoners.

In totaal worden in Geuzenveld-Slotermeer uiteindelijk circa 2.000 woningen gesloopt en 5.000 nieuwe woningen gebouwd. Het tempo van de stedelijke vernieuwing wordt daarbij in grote mate bepaald door de herhuisvesting van bewoners: sloop kan pas plaatsvinden wanneer bewoners zijn verhuisd.

Pleinenaanpak Nieuw-West

De Pleinenaanpak vormt het uitgangspunt voor het beleid rondom sociale en culturele programmering op de pleinen in Amsterdam Nieuw-West. Deze aanpak heeft al laten zien dat het combineren van fysieke kwaliteit met structurele programmering bijdraagt aan levendigheid, sociale samenhang en economische vitaliteit van winkelpleinen. Daarom wordt ingezet op het continueren van bewezen succesvolle activiteiten, zoals jongeren- en sportprogrammering (bijvoorbeeld *Panna Knock Out*), markten en braderieën, seizoensgebonden evenementen zoals kerst- en winteractiviteiten en laagdrempelige culturele initiatieven zoals buurtconcerten en *spoken word.* Dit gebeurt in nauwe samenwerking met bewoners, ondernemers en lokale makers. De pleinen worden hierbij benaderd als centrale ontmoetingsplekken in de buurt, waarbij culturele activatie een vast onderdeel vormt van het gebruik en de betekenis van de openbare ruimte.

Genderinclusieve openbare ruimte – onderzoek vrouwvriendelijk perspectief

De gemeente streeft naar een openbare ruimte die veilig, toegankelijk en uitnodigend is voor iedereen. Gastvrijheid vormt daarbij een belangrijk uitgangspunt naast bestaande technische en functionele normen. De inrichting van de openbare ruimte wordt niet alleen beoordeeld op gebruik en doorstroming, maar ook op beleving, verblijfskwaliteit en sociale interactie.

Bij ontwerp en herinrichting wordt expliciet rekening gehouden met verschillende perspectieven op de openbare ruimte. Met een intersectionele benadering worden ervaringen en behoeften van onder andere vrouwen, meiden, kinderen, ouderen en mensen met een beperking structureel betrokken in het ontwerpproces. Hun perspectief fungeert als belangrijke graadmeter voor kwaliteit en veiligheid.

De gemeente zet in op positieve veiligheid: het actief toevoegen van elementen die uitnodigen tot gebruik en ontmoeting, zoals goede verlichting, zichtlijnen en gastvrij straatmeubilair en het vermijden van vijandige architectuur. Ontwerpen worden beoordeeld onder verschillende omstandigheden om de ervaren veiligheid en gastvrijheid inzichtelijk te maken.

Horecabeleid 2025

Het Horecabeleid 2025 vormt het stedelijke kader voor horeca en terrassen in Amsterdam en is daarmee het uitgangspunt voor de ontwikkeling en regulering van horeca rond Plein '40-'45 e.o. De toenemende

horecadruk en bezoekersstromen in dit gebied, in combinatie met de ligging midden in een woonomgeving, vragen om aanvullend lokaal maatwerk om de balans tussen levendigheid en leefbaarheid te behouden. Daarom wordt in 2026 gewerkt aan een gebiedsgerichte uitwerking voor onder andere Plein '40–'45, voortbouwend op het bestaande Toetsingskader Horeca (2019) en geactualiseerd conform de nieuwe stedelijke systematiek. Op basis van een gebiedsanalyse worden gerichte keuzes gemaakt over onder meer terrassen, openingstijden, zonering, additionele horeca en het weren van bepaalde horecavormen. Parallel hieraan wordt een horecatoekomstplan opgesteld dat richting geeft aan de gewenste ontwikkeling van horeca op de langere termijn, in samenhang met de bredere gebiedsontwikkeling en met aandacht voor kwaliteit van plinten, daghoreca, cultuur en sociale samenhang.

Marktvisie (2018-2026)

Markten zijn van grote economische, sociale en culturele waarde en vormen belangrijke ontmoetingsplekken in Amsterdam. In het gebied rond Plein '40–'45 e.o. dragen markten bij aan levendigheid, diversiteit en de lokale economie, maar staan zij onder druk door veranderend consumentengedrag, teruglopende bezettingsgraden en een afnemende instroom van jonge ondernemers. Vanuit de Amsterdamse Marktvisie wordt ingezet op het herstellen van vraag en aanbod, het verbeteren van de kwaliteit en branchering van de markt, het versterken van voorzieningen en het stimuleren van ondernemerschap en samenwerking met lokale winkeliers. Voor Plein '40–'45 e.o. wordt gewerkt aan maatregelen om het aanbod, de spreiding, marktdagen en voorzieningen beter af te stemmen op bewoners en bezoekers, zodat de markt toekomstbestendig, sociaal waardevol en aantrekkelijk blijft.

Marktverordening

In de marktverordening zijn de spelregels voor het organiseren en uitvoeren van markten vastgelegd. Zo staat beschreven hoe een markt wordt ingedeeld en hoe vaak ondernemers hun standplaats mogen gebruiken. Deze regels zorgen ervoor dat markten ordelijk, eerlijk en efficiënt verlopen, zowel voor de ondernemers als voor de bezoekers.

De indeling van de markt is vastgelegd in een inrichtingsbesluit. Daarin zijn ook de grenzen van de markt, de verdeling van de marktkramen en de afmetingen van de marktkramen vastgelegd.

Figuur 71: Huidige indeling van de markt op Plein '40-'45.

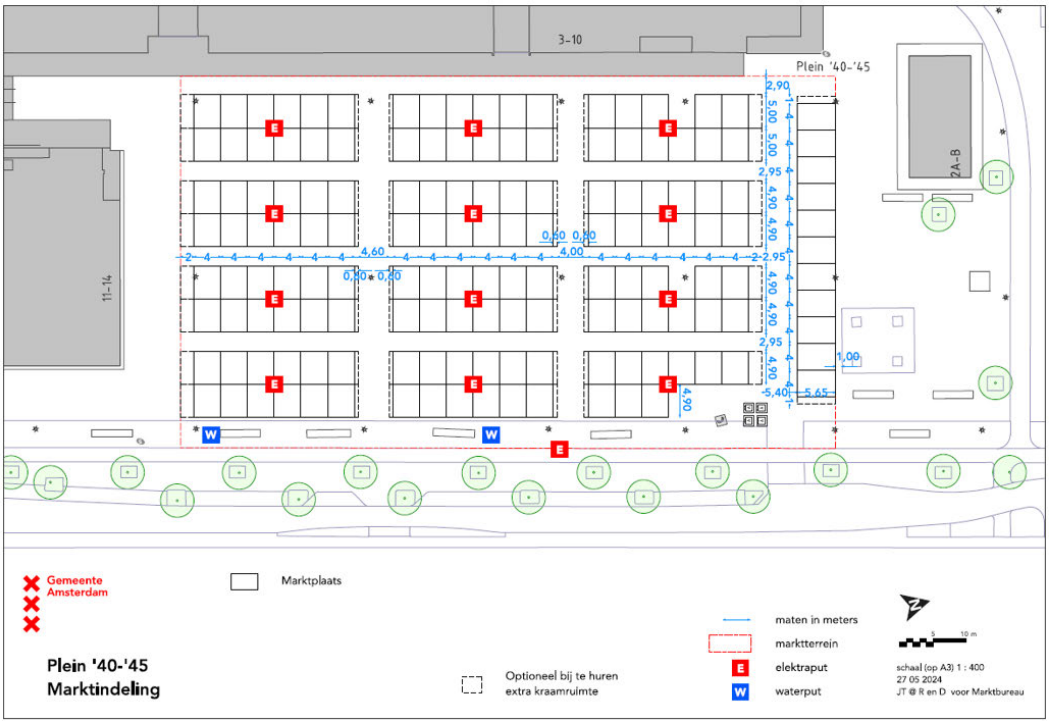

Figuur 72: Huidige maatvoering van looppaden en marktkramen.

Verkeersnetten Amsterdam
Het Beleidskader Verkeersnetten van de gemeente Amsterdam maakt onderscheid tussen Plusnetten (actief prioriteit geven/verbeteren) en Hoofdnetten (zo goed mogelijk behouden van bestaande capaciteit en kwaliteit netwerk). Het geeft richting aan de verkeerskundige inrichtingsmogelijkheden voor het plein. Onder verwijzing naar verkeer is aangegeven welke plusnetten en hoofdnetten zich in het gebied bevinden. Een kaart van de verkeersnetten in het gebied is hier te vinden.

Duurzaamheid, tenzij
In september 2023 is de bestuursopdracht Duurzame Toekomst aangenomen door de gemeenteraad en het college van B&W. Als onderdeel van de bestuursopdracht Duurzame Toekomst is het adagium 'Duurzaam, Tenzij' voor de fysieke ruimte uitgewerkt in de aanpak 'Duurzaam, Tenzij'. 'Duurzaam, Tenzij' bestaat uit acht thema's. Voor de herinrichting van Plein '40-'45 zijn de meest relevante thema's klimaatadaptatie, circulair en biodiversiteit.

Klimaatadaptatie
Er is een QuickScan Klimaatadaptatie opgesteld. In deze QuickScan zijn de risico's en oplossingsrichtingen voor de 4 thema's van klimaatadaptatie (wateroverlast, hitte, droogte en overstromingen) geïnventariseerd. Deze uitkomsten worden meegenomen bij de uitwerking van het voorlopig ontwerp in de volgende fase.

Circulair
In de volgende fase wordt circulariteit in kaart gebracht. Zodra het schetsontwerp wordt uitgewerkt na afronding van PBI-fase 2 worden de circulaire ontwerpprincipes gehanteerd in een materialen QuickScan.

Biodiversiteit
Voor de herinrichting wordt vroeg in het traject een Bomen Effecten Analyse en een QuickScan Flora en Fauna uitgevoerd. Deze analyse vormt de basis voor de uitwerking van hoe wordt omgegaan met het onderwerp groen en biodiversiteit.

Puccinimethode 2023
De Puccinimethode is de standaard voor het Amsterdamse straatbeeld. Deze standaard staat voor een kwalitatief goede fysieke inrichting van de openbare ruimte. Een inrichting die gebruiksvriendelijk, toegankelijk, veilig, beheersbaar, duurzaam, betaalbaar, samenhangend én mooi is. Plein '40-'45 is in het beleidskader aangewezen als 'bijzondere plek'. Dat betekent dat het plein meer ontwerpvrijheid kent en ingericht kan worden met een afwijkende inrichting. Ook op bijzondere plekken moet het ontwerp passen binnen de overtuigingen van de Puccinimethode: een duurzame inrichting met goede detaillering en aandacht voor beheerbaarheid

Planologisch kader
Op Plein '40-'45 geldt het bestemmingsplan Slotermeerlaan (2018), dat vanwege de introductie van de Omgevingswet onderdeel is van het Omgevingsplan. Het bestemmingsplan is gebaseerd op de bestaande situatie. De openbare ruimte van het plein en rondom de Waterkom heeft de bestemming "Verkeer 2" (o.a. bedoeld voor openbare ruimte, fietsparkeren, speelvoorzieningen, groen, nutsvoorzieningen). Het Vrijheidscarillon, het marktgebied en de bestaande steigers hebben een specifieke aanduidingen in het bestemmingsplan.

Figuur 73: Uitsnede verbeelding Bestemmingsplan Slotermeerlaan (2018).